

Stichting Het nederlandse pensioenfonds

Jaarverslag 2019

Leeswijzer

Stichting Het nederlandse pensioenfonds is een Algemeen Pensioenfonds en is vanaf 1 januari 2017 operationeel. Het nederlandse pensioenfonds voert in 2019 pensioenregelingen uit in 2 afgescheiden collectiviteitkringen te weten Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis. Ten behoeve van het bestuur en beheer van Het nederlandse pensioenfonds beschikt Het nederlandse pensioenfonds over een bestuursbureau (hierna: Bedrijfsomgeving).

De indeling van het jaarverslag is wettelijk voorgeschreven. In dit jaarverslag vindt u achtereenvolgens:

- Bestuursverslagen en verantwoording raad van toezicht en belanghebbendenorganen
 - Bedrijfsomgeving
 - Collectiviteitkring 1
 - Pensioenkring Arcadis
- Jaarrekening en financiële verantwoordingen
 - Bedrijfsomgeving
 - Collectiviteitkring 1
 - Pensioenkring Arcadis
- Overige gegevens
 - Actuariële verklaring certificerend actuaris Collectiviteitkring 1
 - Actuariële verklaring certificerend actuaris Pensioenkring Arcadis
 - Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Inhoud

1	Kerncijfers	4
1.1	Collectiviteitkring 1	4
1.2	Pensioenkring Arcadis	5
2	Bestuursverslag	7
2.1	Bedrijfsomgeving	7
2.2	Verslag van de raad van toezicht over 2019	35
2.3	Collectiviteitkring 1	40
2.4	Verslag van het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1	61
2.5	Pensioenkring Arcadis	64
2.6	Verslag van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis	84
2.7	Ondertekening bestuursverslag	87
3	Jaarrekening	88
3.1	Jaarrekening Bedrijfsomgeving	88
3.2	Financiële verantwoording Collectiviteitkring 1	104
3.3	Financiële verantwoording Pensioenkring Arcadis	141
3.4	Ondertekening jaarrekening	179
4	Overige gegevens	180
4.1	Statutaire regeling omtrent bestemming van het saldo van baten en lasten	180
4.2	Overige gegevens Collectiviteitkring 1	180
4.3	Overige gegevens Pensioenkring Arcadis	181
4.4	Controleverklaring van de onafhankelijk accountant	184
5	Bijlage Personalia	193
6	Bijlage Rapportagenormen Code Pensioenfondsen	196

1 Kerncijfers

Alle bedragen zijn weergegeven in €/1.000 tenzij anders aangegeven.

1.1 Collectiviteitkring 1

Deze paragraaf bevat de kerncijfers en kengetallen voor Collectiviteitkring 1.

Kerncijfers Collectiviteitkring 1	2019	2018
Aantal werkgevers	7	5
Aantal deelnemers		
Actieve deelnemers	3.879	3.452
Gewezen deelnemers	3.551	2.876
Pensioengerechtigden	272	243
	7.702	6.571
Pensioenuitvoering		
Feitelijke premie	23.182	18.705
Kostendekkende premie	27.133	21.663
Gedempte kostendekkende premie	18.832	15.679
Pensioenuitvoeringskosten	381	339
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in €)	92	92
Uitkeringen	1.986	1.850
Vermogenssituatie en solvabiliteit		
Aanwezig eigen vermogen	4.119	8.540
Minimaal vereist eigen vermogen	12.347	9.047
Vereist eigen vermogen	46.320	37.916
Voorziening	268.318	197.503
Pensioenvermogen	272.437	206.043
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	101,5%	104,3%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	117,3%	119,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,6%	104,6%
Beleidsdekkingsgraad	102,1%	109,2%
Reële dekkingsgraad	80,9%	87,7%

Kerncijfers Collectiviteitkring 1	2019	2018
Beleggingsportefeuille		
Aandelen	80.944	50.535
Vastrentende waarden	139.707	128.388
Vastgoedbeleggingen	34.592	23.812
Derivaten	12.484	116
Totaal beleggingen	267.727	202.851
Beleggingsperformance		
Beleggingsrendement in %	21,48%	0,05%
Benchmark rendement in %	21,47%	-0,78%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,36%	0,43%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,06%	0,11%

1.2 Pensioenkring Arcadis

Deze paragraaf bevat de kerncijfers en kengetallen voor Pensioenkring Arcadis. Omdat het fonds met haar activiteiten is begonnen op 1 juli 2018 hebben de vergelijkende cijfers betrekking op de periode 1 juli tot en met 31 december 2018.

Kerncijfers Pensioenkring Arcadis	2019	2018
Aantal werkgevers	1	1
Aantal deelnemers		
Actieve deelnemers	2.176	2.121
Gewezen deelnemers	3.516	3.409
Pensioengerechtigden	2.597	2.558
	8.289	8.088
Pensioenuitvoering		
Feitelijke premie	24.626	12.120
Kostendeekkende premie	32.426	15.871
Gedempte kostendeekkende premie	24.626	12.120
Pensioenuitvoeringskosten	1.283	656
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer	269	140
Uitkeringen	29.881	14.905
Vermogenssituatie en solvabiliteit		

Kerncijfers Pensioenkring Arcadis	2019	2018
Aanwezig eigen vermogen	86.344	34.426
Minimaal vereist eigen vermogen	49.504	42.969
Vereist eigen vermogen	240.628	228.419
Voorziening	1.202.696	1.045.377
Pensioenvermogen	1.289.040	1.079.803
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	107,1%	103,2%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	120,0%	121,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%
Beleidsdekkingsgraad	105,0%	108,9%
Reële dekkingsgraad	84,8%	88,8%

Beleggingsportefeuille

Aandelen	475.530	429.682
Vastrentende waarden	683.183	523.953
Vastgoedbeleggingen	115.651	93.830
Derivaten	71.963	15.312
Overig	13.827	13.335
Totaal beleggingen	1.360.154	1.070.858

Beleggingsperformance

Beleggingsrendement in %	20,36%	-2,82%
Benchmark rendement in %	21,07%	-2,19%
Kosten vermogensbeheer in % van gem. belegd vermogen	0,33%	0,16%
Transactiekosten in % van gem. belegd vermogen	0,10%	0,04%

2 Bestuursverslag

2.1 Bedrijfsomgeving

2.1.1 Voorwoord van de voorzitter

Het jaar 2019 was een bewogen jaar. In het begin van het jaar werd de IORP II wetgeving van kracht. In het tweede kwartaal werd een principeakkoord bereikt over het nieuwe pensioenstelsel, met veel open punten om nog uit te werken. Het derde kwartaal stond in het teken van de scherp dalende rente, met een daling van dekkingsgraden en stijging van premies als gevolg. Aan het eind van het jaar stak het coronavirus de kop op in China, zonder dat we toen nog de volle impact konden overzien. Maar tegelijkertijd was 2019 ook een jaar van aanzienlijke groei, met onder andere de implementatie van twee nieuwe besloten kringen binnen ons fonds.

Ons bestuurlijke team staat als een huis. Het onafhankelijk en professioneel bestuur waar we Het nederlandse pensioenfonds mee gestart zijn in 2016, is een gedegen, vast team. Met de herbenoeming van twee van de drie bestuursleden voor een nieuwe termijn van vier jaar, en de herbenoeming van de voorzitter van de raad van toezicht, zijn we er trots op dat we het team nog steeds bij elkaar hebben. Samen met ons eigen bestuursbureau en onze partners voor fiduciair management en pensioenuitvoering kijken we met vertrouwen naar de toekomst.

IORP II

Met de invoering van IORP II sinds begin 2019 hebben we relatief vlot de sleutelfuncties ingevuld. Onze reeds bestaande inrichting verlangde slechts een enkele geringe aanpassing en werd al snel door de toezichthouder goedgekeurd, zodat we ook gelijk in 2019 de nodige positieve ervaring hebben kunnen opdoen met de werking van de nieuwe inrichting.

Principeakkoord nieuw pensioenstelsel

In het tweede kwartaal van 2019 werd een principeakkoord bereikt over het nieuwe pensioenstelsel. Daarbij werd ook duidelijk dat er nog veel moet worden uitgewerkt. Het nederlandse pensioenfonds – ontworpen vanaf een lege tekentafel – is daar klaar voor. Met nieuwe, moderne systemen, zonder last van historie, zijn we flexibel, hebben we een sterke focus op schaalvoordeel en houden we de kosten laag. Met deze schaalbare techniek kunnen we als algemeen pensioenfonds continuïteit bieden in een veranderende wereld. We zien de uitwerking en implementatie van het pensioenakkoord dan ook met vertrouwen en belangstelling tegemoet.

Daling van de rente

Het derde kwartaal kenmerkte zich door een scherpe daling van de rente. Deze rentedaling had niet alleen een negatief effect op de dekkingsgraden van onze kringen, maar ook een verhogend effect op de premie voor 2020. In goed overleg hebben we de premies voor onze kringen vastgesteld. In het vierde kwartaal herstelden de markten en de dekkingsgraden enigszins, al bleek dit later stilte voor de storm. Op basis van de dekkingsgraden aan het eind van het boekjaar hebben we begin 2020 de herstelplannen geactualiseerd, met voor alle kringen de prognose van herstel binnen 10 jaar.

Groei van het fonds

Voor de groei van Het nederlandse pensioenfonds was 2019 een bijzonder goed jaar. In onze eerste, open collectiviteitskring hebben we twee nieuwe werkgevers verwelkomd: Jindal Films Europe Kerkrade B.V. en Antargaz Nederland B.V. Daarnaast hebben we met meerdere partijen afspraken gemaakt voor toetreding in 2020. Collectiviteitskring 1 van ons fonds is met een premievolume van ruim € 23 miljoen en meer dan 7.500 deelnemers per eind 2019 de grootste open DB-collectiviteitskring in de markt.

Behalve het succes in de groei in de open kring, hebben we ook twee nieuwe besloten kringen tegelijkertijd geïmplementeerd: Pensioenkring Randstad Groep en Pensioenkring Owase. Het jaar 2019 stond voor een belangrijk deel in het teken van het inrichten van deze twee nieuwe kringen. Dit was een uitdaging en prestatie van formaat van alle betrokkenen en op de realisatie conform planning zijn we als bestuur bijzonder trots.

Beide kringen zijn op 1 januari 2020 van start gegaan met via collectieve waardeoverdracht overgekomen bezittingen en pensioenverplichtingen, van Stichting Pensioenfonds Randstad respectievelijk Stichting Pensioenfonds Owase. In Pensioenkring Owase zal ook de uitvoering worden voortgezet van de pensioenregeling van 26 werkgevers die zijn voortgekomen uit buizenfabrikant Wavin.

Met deze twee nieuwe kringen is Het nederlandse pensioenfonds verdubbeld in omvang in het aantal kringen en meer dan verdubbeld in het totaal belegde vermogen.

Begin 2020 heeft het fonds met Stichting Pensioenfonds Grontmij en werkgever Sweco Nederland Holding B.V. afspraken gemaakt om in de loop van 2020 een nieuwe besloten pensioenkring in te richten, Pensioenkring Sweco. Alle verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds Grontmij worden via collectieve waardeoverdracht ondergebracht in deze nieuwe kring, en de pensioenregeling van Sweco Nederland Holding B.V. zal vanaf de overdracht medio 2020 ook door ons worden uitgevoerd. Dit zal wederom een substantiële groei van Het nederlandse pensioenfonds betekenen.

Corona

Eind van het jaar stak het coronavirus de kop op in China. Op dat moment was de volle impact hiervan nog niet te overzien. De ernst van de situatie is op het moment van schrijven overal voelbaar: we hebben te maken met een wereldwijde pandemie met grote sociale en economische impact voor iedereen. De financiële markten laten forse verliezen zien eind februari en begin maart 2020 en de dekkingsgraden dalen aanzienlijk. Dat dit tot hogere kansen op verlaging van de pensioenen leidt is duidelijk, maar of verlagingen op korte termijn aan de orde zijn valt nu nog niet te zeggen. Als dat aan de orde zou zijn, zullen we daar bijtijds over communiceren naar alle belanghebbenden. We hopen echter op dit moment dat al onze (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en werkgevers en hun ondernemingen in goede gezondheid door de Coronacrisis heen komen en wensen hen die met het virus in aanraking komen heel veel beterschap toe.

Vooruitblik naar 2020 en verder

Toch blikken we met gepast optimisme vooruit naar de toekomst. Onze kerntaak, uitbetalen van pensioenen, komt niet in gevaar. Ons team staat, net als ons bestuursbureau en onze uitbestedingspartners. We bieden een toekomstbestendig onderkomen aan een toenemend aantal pensioenfonds.

Door corona worden we gedwongen om meer dan ooit te focussen op de uitvoering van de pensioenregeling en dat doen we dus ook. Tegelijkertijd werken we in gepast tempo door aan de groei van Het nederlandse pensioenfonds. Op 1 juli 2020 zullen we onze vijfde kring starten, Pensioenkring Sweco. Want ook onder barre omstandigheden blijft ons credo waar: samen kom je verder.

Dank

Wij danken onze partners a.s.r. en Kempen Capital Management, de raad van toezicht, de belanghebbendenorganen en het bestuursbureau die allen hebben bijgedragen aan het functioneren van het fonds, voor hun inspanningen en toewijding. In het bijzonder bedanken we de werkgevers, hun medewerkers en de gepensioneerden voor het in ons gestelde vertrouwen.

Namens het bestuur,

José Suarez Menendez, voorzitter

2.1.2 Karakteristieken van Het nederlandse pensioenfonds

Doelstelling

Het nederlandse pensioenfonds is in januari 2016 opgericht. Het heeft op grond van artikel 112a van de Pensioenwet als een van de eerste algemene pensioenfondsen (APF's) in Nederland op 30 september 2016 van De Nederlandsche Bank (DNB) een vergunning verkregen om het bedrijf van algemeen pensioenfonds uit te oefenen. Een algemeen pensioenfonds is een pensioenfonds dat één of meer pensioenregelingen uitvoert en daartoe één of meer collectiviteitkringen instelt. Per collectiviteitkring houdt het APF een afgescheiden vermogen aan.

Het fonds heeft ten doel deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners per collectiviteitkring te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden.

Missie, visie en strategie

Missie

1. Een pensioenfonds zijn dat een alternatief biedt voor pensioenfondsen die een ander onderkomen zoeken, maar wel pensioenfonds willen blijven.
2. Het realiseren van het pensioen dat werkgevers met hun werknemers hebben afgesproken op een maatschappelijke verantwoorde wijze.
3. Het realiseren van continuïteit, schaalgrootte en een solide organisatie tegen zo laag mogelijke kosten.

Visie

Wij vinden het handhaven van een collectief pensioen maatschappelijk relevant. Het pensioenlandschap is continu aan verandering onderhevig en er staan ons nog vele veranderingen te wachten. Het antwoord op verandering is mee veranderen, de capaciteit om onszelf en onze organisatie op tijd aan te kunnen passen aan de veranderingen bepalen de kans op succes.

Strategie

Onze strategie is gericht op het realiseren van onze missie met het volle besef van onze visie.

- Eenvoud en efficiëntie: Dit heeft als doel om kosten te beheersen, de bedrijfsvoering te beheersen en uitlegbaar en begrijpelijk beleid te kunnen voeren. We zoeken naar eenvoud in alles wat we doen, ook bij complexe vraagstukken. Deze strategie passen we toe op alle beleidsterreinen en dus ook op ons beleid ten aanzien van het opbouwen van Het nederlandse pensioenfonds: een toekomstbestendig APF voor de lange termijn begint met een gezond beleid voor de opbouw van het APF. Dit is in het belang van de deelnemers en werkgevers.
- Samenwerking: Wie snel wil gaat alleen, wie ver wil gaat samen. Samenwerking verhoogt de continuïteit van de organisatie en het fonds. We staan dicht bij onze werkgevers en deelnemers met onze regisseurs, van welkomstregisseur tot pensioenregisseur. We kennen de dilemma's van onze deelnemers en werkgevers en spreken hun taal. Onze belanghebbendenorganen worden door belanghebbenden zelf bemenst en wij zien het als onze taak om onze belanghebbendenorganen in staat te stellen beleidsvoorstellen goed te kunnen beoordelen.
- Uitbesteding: Bij de uitbesteding kiezen we voor solide partners die de lange termijn doelstelling van Het nederlandse pensioenfonds kunnen ondersteunen door zelf ook een solide op de lange termijn gerichte organisatie te zijn.
- Onafhankelijkheid: Het nederlandse pensioenfonds maakt en bepaalt zijn eigen beleid. Wij hebben ons eigen bestuursbureau en een onafhankelijke fiduciair manager. Dit versterkt Het nederlandse pensioenfonds in haar taak om de belangen van de (gewezen) deelnemers, werkgevers en gepensioneerden zo goed mogelijk te borgen.

- **Wendbaarheid:** Een wendbare organisatie zowel in denken als in doen, om ons op tijd aan te kunnen passen aan veranderingen. Deze strategie passen we toe bij de selectie in de uitbesteding, de ICT en het aannemen van medewerkers, omvang van het bestuur, etc.
- **Vertrouwen:** Gedegen en succesvolle implementaties van nieuwe klanten dragen bij aan het vertrouwen van deelnemers en werkgevers.

Kringen

Bij Het nederlandse pensioenfonds kan een werkgever of pensioenfonds kiezen voor een open collectiviteitkring of, als die niet past, voor een eigen besloten collectiviteitkring.

Het pensioenfonds is per 1 januari 2017 gestart met één open collectiviteitkring 'Collectiviteitkring 1' voor meerdere werkgevers. Het nederlandse pensioenfonds voert in 2019 in Collectiviteitkring 1 de pensioenregeling uit voor de medewerkers van de Efteling, DAS Rechtsbijstand, DAS Legal Finance, de Vereniging Nederlandse Verkeersvliegers, Ocean Network Express, Jindal Films Kerkrade B.V. en Antargaz Nederland B.V. Begin 2020 verwachten we dat weer nieuwe werkgevers toetreden tot Collectiviteitkring 1.

Het pensioenfonds is per 1 juli 2018 gestart met een nieuwe besloten collectiviteitkring voor de medewerkers van Arcadis Nederland B.V. De verplichtingen en beschikbare middelen zijn per 1 juli 2018 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Vanaf diezelfde datum voeren we ook de pensioenregeling uit voor Arcadis Nederland B.V.

Per 1 januari 2020 zijn twee nieuwe besloten collectiviteitkringen van start gegaan: Pensioenkring Owase voor de medewerkers van 26 werkgevers die zijn voortgekomen uit buizenfabrikant Wavin en Pensioenkring Randstad Groep voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden van Stichting Pensioenfonds Randstad. De verplichtingen en beschikbare middelen van Stichting Pensioenfonds Owase respectievelijk Stichting Pensioenfonds Randstad zijn per 1 januari 2020 overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht.

2.1.3 Het bestuur

Het nederlandse pensioenfonds heeft gekozen voor een onafhankelijk bestuursmodel. De onafhankelijke bestuurders staan onder toezicht van een raad van toezicht. Het bestuur legt verantwoording af aan de belanghebbendenorganen en aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Daarnaast krijgen zij (deels) beleidsinstemming van de belanghebbendenorganen en in voorkomende gevallen ook van de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Het bestuursbureau en verschillende commissies ondersteunen het bestuur.

Samenstelling bestuur

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2019:

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
José Suarez Menendez	Voorzitter	2	31-12-2023	1969	M
André van Vliet	Secretaris	2	31-12-2023	1967	M
Mila Hoekstra	Bestuurslid	1	31-12-2020	1963	V

De samenstelling van het bestuur is in 2019 niet gewijzigd. Wel zijn de voorzitter en de secretaris herbenoemd voor een tweede termijn, nadat hun herijkte profielschetsen zijn goedgekeurd door de

raad van toezicht en hun passendheid op het profiel door de raad van toezicht is vastgesteld. De duur van deze tweede termijn is voor beiden vier jaar.

Beleggingsadviescommissie

Het bestuur bepaalt haar beleggingsbeginselen, beleggingsstrategie en het beleggingsbeleid met ondersteuning van de beleggingsadviescommissie, die tevens toeziet op de implementatie en het beheer hiervan. De commissie rapporteert haar bevindingen, gekoppeld aan beeldvorming en oordeelsvorming, aan het bestuur op zodanige wijze dat het bestuur in staat gesteld wordt op adequate wijze besluiten te kunnen nemen. Tevens bereidt de beleggingsadviescommissie de wijzigingen voor van het beleggingsbeleid, mede op basis van de ALM-studies en de haalbaarheidstoets. De beleggingsadviescommissie adviseert het bestuur over de voorgenomen benoeming en het ontslag van operationele vermogensbeheerders na voorstellen hiertoe door de fiduciair manager op basis van de criteria van het pensioenfonds, de belegging van de vrij beschikbare middelen, de timing daarvan en het aanbrengen van onder- of overwegingen van beleggingscategorieën binnen de grenzen van het beleggingsplan. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de strategische, tactische en operationele invulling van het beleggingsbeleid.

Uitgangspunt is dat activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen zullen bijdragen aan verantwoorde, stabiele en goede beleggingsresultaten. Hiervoor is MVB-beleid vastgesteld.

De beleggingsadviescommissie bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit het bestuur. De directeur bestuursbureau en de financieel risico expert wonen de vergaderingen van de commissie bij. Tevens heeft de sleutelfunctiehouder risicomanagement een standing invitation om de vergaderingen van de commissie bij te wonen. Op verzoek van de commissie worden de vergaderingen ook bijgewoond door een vertegenwoordiging van de fiduciair manager van het fonds.

Risk- en auditcommissie

De risk- en auditcommissie is verantwoordelijk voor het zodanig geven van inzicht aan het bestuur in de risico's die het pensioenfonds loopt en in de opzet en werking van de maatregelen ter beheersing van die risico's, dat het bestuur initiërend kan optreden. Daarnaast heeft de risk- en auditcommissie een adviserende en beleidsvoorbereidende rol met betrekking tot integraal risicomanagement vraagstukken. De commissie heeft tevens adviesrecht bij de benoeming van de certificerend actuaris, de externe accountant en de compliance officer.

De risk- en auditcommissie bestaat uit een vertegenwoordiging vanuit het bestuur. De manager bedrijfsvoering woont de vergaderingen bij. De compliance officer, de sleutelfunctiehouder interne audit en de sleutelfunctiehouder risicomanagement hebben een standing invitation om de vergaderingen van de commissie bij te wonen. Op uitnodiging kan de externe accountant, de certificerend actuaris en/of adviserend actuaris ook vergaderingen bijwonen.

Klachten- en geschillencommissie

De klachten- en geschillencommissie beslist in eerste aanleg over geschillen tussen een of meer belanghebbenden en Het nederlandse pensioenfonds, op basis van de statuten en reglementen van Het nederlandse pensioenfonds en de pensioenreglementen van de betrokken collectiviteitskring.

De klachten- en geschillencommissie komt bijeen wanneer nodig. De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de klachten- en geschillencommissie zijn vastgelegd in een klachten- en geschillenregeling. Het bestuur heeft in 2019 voor de eerste maal 2 onafhankelijke leden van de klachten- en geschillencommissie benoemd. Omdat er in 2019 geen geschillen zijn geweest, is de commissie niet bijeen gekomen.

De samenstelling van de klachten- en geschillencommissie is op 31 december 2019 als volgt:

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op
Wim Witjens	Voorzitter	1	31-12-2022
Quirijn Ligtenstein	Lid	1	31-12-2022

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op
Vacature	Lid		

Begin 2020 is mevrouw Karin Bitter door het bestuur benoemd als lid van de commissie voor de periode 1 maart 2020 tot 31-12-2023.

Bestuursbureau

Het nederlandse pensioenfonds heeft een eigen bestuursbureau. De medewerkers van het bestuursbureau zijn in dienst van het fonds. Dit bestuursbureau draagt onder verantwoordelijkheid van het bestuur zorg voor de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Ook zorgt het bestuursbureau voor de dagelijkse aansturing en monitoring van de uitbestedingspartners. Daarnaast ondersteunt het bureau het bestuur bij de invulling van de onafhankelijke risicofunctie en de onafhankelijke oordeelsvorming. Het bureau volgt de ontwikkelingen in de pensioensector en de relevante wet- en regelgeving, inclusief het toezicht hierop. Ook ondersteunt het bestuursbureau de raad van toezicht. Daarnaast worden de belanghebbendenorganen vanuit het bestuursbureau ondersteund door kringregisseurs.

Naast beleidsondersteuning is het bestuursbureau betrokken bij de gesprekken die worden gevoerd met potentiële toetreders en bij het uitbrengen van de offertes aan werkgevers en pensioenfondsen.

Het jaar 2019 stond in het teken van de toetreding en collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Owase en Stichting Pensioenfonds Randstad naar eigen besloten pensioenkringen per 1 januari 2020. Daarnaast heeft het bestuursbureau zich bezig gehouden met de implementatie van IORP II en de voorbereiding van de toetreding en collectieve waardeoverdracht van Stichting Pensioenfonds Grontmij verderop in 2020. In paragraaf 2.1.13 op pagina 34 worden de nieuwe toetredingen nader toegelicht.

2.1.4 Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie personen, zijnde een voorzitter en twee leden. De raad van toezicht is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. De raad van toezicht heeft een gemengde samenstelling, onder meer met betrekking tot opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, ervaring, geslacht en leeftijd.

In 2019 heeft er geen wisseling plaatsgevonden in de raad van toezicht. De voorzitter, wiens zittingstermijn afliep op 30 september 2019, is herbenoemd voor een tweede termijn van vier jaar. De raad van toezicht heeft in 2019 in volledige samenstelling gefunctioneerd.

In 2019 heeft de raad van toezicht negen keer vergaderd. Daarnaast heeft de raad van toezicht zes keer vergaderd met het bestuur en één keer met het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en één keer met het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis. Daarnaast was er een gezamenlijke vergadering met de VBO en één met alle gremia van het fonds.

De samenstelling van de raad van toezicht is op 31 december 2019 als volgt:

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Geboortjaar	Geslacht
Gérard Aben	Voorzitter	2	30-09-2023	1950	M
Piet Molenaar	Lid	1	30-09-2020	1962	M
Orpa Bisschop	Lid	1	30-09-2021	1968	V

2.1.5 Uitbesteding

Het nederlandse pensioenfonds heeft de administratieve uitvoering van de pensioenregeling, het fiduciair management en het vermogensbeheer uitbesteed aan derde partijen. Hiervoor is een uitbestedingsbeleid vastgesteld, waarin is bepaald aan welke eisen de uitbesteding moet voldoen. De uitbestedingen dragen bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering van Het nederlandse pensioenfonds tegen een aanvaardbaar kostenniveau.

Met de uitbestedingspartners zijn concrete afspraken over vergoedingen gemaakt. De prestatiebeloningen in de contracten zijn zodanig dat ze de partijen niet aanmoedigen om meer risico te nemen dan het bestuur aanvaardbaar acht. Het bestuursbureau voert periodiek overleg met de uitbestedingspartners over de kwaliteit van de uitvoering en rapporteert hierover aan commissies en het bestuur. Het bestuur is tot de conclusie gekomen dat er op dit moment geen redenen zijn om uitbestedingspartners te heroverwegen, al zijn er altijd punten ter verbetering.

Uitbesteden brengt ook risico's met zich mee. Het uitbestedingsrisico (het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en de kwaliteit van de uitbestedingspartners onvoldoende gewaarborgd is) komt aan bod in paragraaf 2.1.9 Integraal Risicomanagement op pagina 18.

Uitbestedingspartners

Het nederlandse pensioenfonds maakt gebruik van de volgende uitbestedingspartners:

- Een pensioenadministrateur voor de operationele werkzaamheden voor de pensioenadministratie, de pensioencommunicatie en de actuariële en financiële administratie van het fonds. Bij aanvang van de activiteiten van Het nederlandse pensioenfonds is ASR Levensverzekering N.V. via een uitbestedingsovereenkomst aangesteld als de pensioenadministrateur.
- Een fiduciair manager voor ondersteuning bij de beleggingsstrategie, het beleggingsbeleid en de implementatie hiervan. Hieronder valt het selecteren van operationele vermogensbeheerders, die vervolgens door het bestuur worden aangesteld. Bij aanvang van de activiteiten van Het nederlandse pensioenfonds is Kempen Capital Management N.V. (KCM) aangesteld via een uitbestedingsovereenkomst als de fiduciair manager van het pensioenfonds.
- Operationeel vermogensbeheerders (OVb's) voor het feitelijke beheer van (delen van) het pensioenkapitaal. Deze OVb's selecteren wij specifiek op basis van vastgestelde criteria van Het nederlandse pensioenfonds.
- Een custodian voor het centraal administreren en bewaren van de beleggingen. Maar ook voor het uitvoeren van de bewaarfunctie van de bankrekeningen van het pensioenfonds voor stortingen en onttrekkingen aan het pensioenkapitaal. Bij aanvang van de activiteiten van Het nederlandse pensioenfonds is KAS BANK N.V. als de custodian aangesteld. In de loop van 2019 is KAS BANK verder gegaan onder de naam Caceis Investor Services.
- Daarnaast heeft Het nederlandse pensioenfonds de inrichting en beheer ICT-omgeving bestuursbureau uitbesteed aan DeLorentz & Partners B.V. Overige dienstverleners waar het bestuur werkzaamheden aan heeft uitbesteed zijn; Mett, Legisway, DocWolves en HR2day.

2.1.6 Financiële paragraaf Weerstandsvermogen

Een van de vergunningseisen is dat Het nederlandse pensioenfonds beschikt over voldoende weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is bedoeld om de bedrijfsrisico's van het fonds te kunnen opvangen. Deze risico's brengen wij niet ten laste van de collectiviteitkringen van het fonds.

Financiering van de niet-financiële risico's vindt plaats vanuit het wettelijk vereist weerstandsvermogen van Het nederlandse pensioenfonds. Het weerstandsvermogen biedt Het

nederlandse pensioenfondsen de mogelijkheid om opgetreden schade ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. De risicoanalyse herijken we jaarlijks met behulp van het ICAAP-model ("Internal Capital Adequacy Assessment Process"). Naarmate de tijd voortschrijdt krijgen wij op basis van ervaring steeds beter inzicht in processen en risico's. In 2019 heeft de herijking van de ICAAP plaatsgevonden en is het benodigde risicokapitaal vastgesteld op € 411.800 voor 2019. Dit is een geringe toename ten opzichte van 2018 (€ 380.351), ten gevolge van de groei van het fonds.

Voor het wettelijk vereist weerstandsvermogen houden wij een aparte administratie bij. Wij kunnen daardoor aantonen dat Het Nederlandse Pensioenfonds altijd beschikt over het minimale vereiste weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is bij aanvang gefinancierd door een achtergestelde lening van ASR Nederland N.V. en door een bijdrage van a.s.r. waarop geen terugbetalingsverplichting rust.

In de administratie van het wettelijk vereist weerstandsvermogen administreren wij de bijdragen aan en rechten op het wettelijk vereist weerstandsvermogen per kring afzonderlijk.

Voor toetredende partijen geldt dat het weerstandsvermogen wordt gevormd door een vast percentage van het pensioenvermogen onder beheer van het pensioenfonds. Daarom rekent Het Nederlandse Pensioenfonds over alle ontvangen bedragen een opslag van 0,2%:

- een opslag van 0,2% in de bij werkgevers in rekening gebrachte premie
- een opslag van 0,2% in de koopsom bij een collectieve waardeoverdracht
- een onttrekking aan de collectiviteitkring ter grootte van 0,2% van de wettelijke overdrachtswaarde bij inkomende individuele waardeoverdrachten
- een afslag van 0,2% van het positieve beleggingsrendement dat binnen de collectiviteitkringen wordt behaald.

Indien het beheerd pensioenvermogen daalt door negatieve beleggingsresultaten, uitkeringen, uitgaande individuele waardeoverdrachten of uittreding van een werkgever wordt 0,2% onttrokken aan het weerstandsvermogen mits het minimaal verplichte weerstandsvermogen aanwezig blijft.

Op basis van de voorgaande financieringsbronnen blijft het weerstandsvermogen binnen Het Nederlandse Pensioenfonds altijd op het vereiste niveau.

Garantstelling

ASR Nederland N.V. heeft tot en met 31 december 2024 een garantstelling afgegeven aan Het Nederlandse Pensioenfonds. Hiermee zijn de aanloopkosten van het pensioenfonds gedekt. Het bestuur van Het Nederlandse Pensioenfonds beoordeelt periodiek of beroep op (een deel van) de garantstelling moet worden gedaan.

Kosten uitvoering bedrijfsomgeving

Het fonds maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen kosten die wel en niet direct toegerekend kunnen worden aan een kring. De kosten die niet direct toegerekend worden aan een kring bestaan uit de kosten voor de bedrijfsomgeving, zoals de kosten van de raad van toezicht, het bestuur en het bestuursbureau. De kosten die wel direct toegerekend kunnen worden aan een kring kunnen onderverdeeld worden in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer. Het fondsbestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten.

De kosten voor de bedrijfsvoering van Het Nederlandse Pensioenfonds bestaan uit:

- De vergoedingen aan bestuur en raad van toezicht;
- De kosten voor de inhuur van (onafhankelijke) deskundigen (niet zijnde deskundigen die door de belanghebbendenorganen worden ingeschakeld);
- De kosten voor contributies, voor zover niet aan een kring toe te rekenen;
- De kosten van het bestuursbureau, bestaande uit personeelskosten, inhuur derden en advieskosten;
- Overige kosten waaronder huisvestingskosten en onderhoudskosten, verzekeringspremie voor verzekeringen afgesloten door en voor het pensioenfonds, zoals onder andere de beroepsaansprakelijkheidsverzekering en schadeverzekeringen;

- Aanloopkosten van Collectiviteitkring 1.

Ongeacht de kosten voor de bedrijfsvoering, brengt Het nederlandse pensioenfonds per collectiviteitkring een vast bedrag in rekening, gerelateerd aan de omvang van het gemiddeld belegd vermogen per kalenderjaar.

Als de werkelijke kosten voor de bedrijfsvoering minder bedragen dan het zojuist genoemde bedrag per collectiviteitkring, voegen we het restant toe aan het eigen vermogen van Het nederlandse pensioenfonds. Hierdoor ontstaat een buffer die nodig is voor de bedrijfsvoering.

Als de werkelijke kosten voor de bedrijfsvoering meer bedragen dan het bedrag dat we per collectiviteitkring in rekening brengen, onttrekken we het tekort aan het vermogen van Het nederlandse pensioenfonds. Als dat eigen vermogen ontoereikend is, kunnen we het tekort niet verhalen op één of meerdere andere kringen en wordt er beroep gedaan op de garantstelling.

Bezoldiging bestuur en raad van toezicht

De beloning van een bestuurslid in 2019 is gebaseerd op een tijdsbesteding van 1,5 dag en van de voorzitter op een tijdsbesteding van 2 dagen per week.

De bezoldiging van de leden van het bestuur en de raad van toezicht bedraagt:

Honoraria	2019	2018
Voorzitter bestuur	68	68
Overige 2 leden bestuur	102	102
Voorzitter raad van toezicht	27	27
Overige 2 leden raad van toezicht	34	34
Totaal	231	231

De in deze specificatie genoemde bedragen zijn in €/1000 en exclusief BTW.

Met ingang van 1 januari 2020 is als gevolg van de groei van het fonds, de tijdsbesteding verhoogd van 1,5 dag naar 2 dagen per week voor de bestuursleden en van 2 naar 2,5 dag per week voor de voorzitter. De beloning is in 2020 dienovereenkomstig aangepast.

2.1.7 Pensioenbeheer

Het nederlandse pensioenfonds voert meerdere verschillende pensioenregelingen uit, voor verschillende belanghebbenden. Het is de kracht van een algemeen pensioenfonds om dat op kostenefficiënte en schaalbare wijze uit te voeren.

Eén systeem, meerdere regelingen

Samen met onze uitbestedingspartner a.s.r. hebben wij één pensioenadministratiesysteem opgezet waarmee we verschillende pensioenregelingen in kunnen richten. Zo kunnen we alle DB- en CDC-regelingen uitvoeren, met eigen parameters die flexibel per kring en per werkgever in te vullen zijn. We zijn ook in staat om DC-regelingen uit te voeren. Om de kosten laag te houden, bieden we elke nieuwe toetreders een soepele overgang naar deze systematiek aan; zo houden we één beheersbaar modulair systeem. Inmiddels weten we uit ervaring dat de transitie van administratie naar dit systeem goed, vlot en beheerst verloopt. Deze techniek maakt ons schaalbaar naarmate we groeien.

Besloten kring of open kring

We bieden een toekomstbestendig onderkomen aan een toenemend aantal pensioenfondsen. Dat kan door toetreding tot een gedeelde, open collectiviteitkring of door toetreding tot een eigen besloten kring. In het eerste geval is de financiële opzet van de kring al bekend en kijken we op welke wijze de nieuwe toetreders het beste kan instromen. In het tweede geval wordt een nieuwe kring toegevoegd. Dat is een optie voor liquiderende pensioenfondsen die groot genoeg zijn. Hierbij wordt in de regel de financiële opzet van het overkomende fonds overgenomen in de kring. In een besloten kring kunnen we ook premiedepots overnemen.

2.1.8 Vermogensbeheer

Beleggingsbeginselen

De (nominale) verplichtingen en een maximaal waardeverval pensioen en zijn de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Hiervoor worden risico's geaccepteerd om rendement te behalen en de uitvoeringskosten beperkt te houden. De beleggingsbeginselen vormen de algemene overtuiging van het pensioenfonds ten aanzien van beleggen en de houding ten aanzien van de risico's. Deze beleggingsbeginselen vormen ook de uitgangspunten voor het strategisch beleggingsbeleid van de kringen.

Het pensioenfonds gebruikt de volgende beginselen bij haar beleggingsbeleid:

Langetermijnvisie

Gezien het langetermijnkarakter van de verplichtingen zal het pensioenfonds zich bij het formuleren van haar beleggingsstrategie primair richten op de lange termijn. De beleggingsstrategie kan worden beïnvloed door kortetermijnbeperkingen en overwegingen.

Verantwoord passief

Het pensioenfonds gelooft dat een benchmark (index) een belangrijk hulpmiddel is bij het construeren van een portefeuille, maar dat het klakkeloos volgen van een index vaak niet efficiënt is. Door het selectief afwijken van de index kunnen transactiekosten worden beperkt. Dit geldt in sterke mate voor vermogenscategorieën met een beperkte transparantie en liquiditeit. Daarnaast bestaan er marktonevenwichtigheden waar het pensioenfonds als langetermijnbelegger van kan profiteren. Per saldo resulteert dit in een performance waarbij de benchmark inclusief kosten beheerst en consistent wordt overtroffen.

Afweging rendement/risico

Risico-/rendementsprofielen van asset categorieën en individuele titels variëren over tijd. Op trends kan worden ingespeeld door tactisch beleid om extra rendement te halen of risico te verminderen. Het fonds monitort dit profiel via de rapportages en indien het risico-/rendementsprofiel naar het oordeel van het bestuur niet meer past zal het bestuur de allocatie heroverwegen. Diversificatie is een van de manieren om de effecten van de volatiliteit te mitigeren.

Voorzichtigheidsbeginsel

Het pensioenfonds hanteert het voorzichtigheidsbeginsel. Het vermogen wordt op zo'n manier belegd dat de veiligheid, kwaliteit en liquiditeit van de middelen voldoende zijn gewaarborgd.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het pensioenfonds hecht vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid aan maatschappelijk verantwoord beleggen als onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid. Daartoe wordt in het beleggingsbeleid rekening gehouden met milieu-, sociale en governancefactoren. Dit betreft het integreren van deze factoren in de beleggingsbeslissingen, in dialoog gaan met ondernemingen teneinde gedragsverandering te bewerkstelligen, het uitsluiten van beleggingen die niet aan de eisen voldoen en het kunnen aanhouden van specifiek op deze factoren gerichte beleggingen. De consequenties daarvan zijn zichtbaar in de inrichting van de portefeuille en worden door het bestuur gemonitord.

Diversificatie

Diversificatie is belangrijk. Door een goede spreiding over de beleggingscategorieën, regio's, landen en beleggingsstijlen wordt een optimale verhouding tussen rendement en risico bepaald. Risico's die naar verwachting niet beloond worden, worden, voor zover in de portefeuille aanwezig, deels of geheel afgedekt.

Beheersing kosten

De kosten die samenhangen met het vermogensbeheer en beleggingstransacties moeten acceptabel zijn in relatie tot de geleverde prestatie, dit geldt voor (stapeling van) fees die betaald dienen te worden voor investeringen in beleggingsfondsen alsmede voor transactiekosten voor (onnodig veel) transacties in de portefeuille.

Gedegen processen

Bij de selectie van beleggingen spelen operationele aspecten, zoals kosten, transparantie, begrijpelijkheid en kennis van het beleggingsproduct en een transparant beleggingsproces, naast verwacht rendement en risicoprofiel, een belangrijke rol.

Illiquide beleggingen

Het pensioenfonds heeft een lange verplichtingenhorizon. Daardoor is het pensioenfonds in staat om een deel van het vermogen in illiquide assetcategorieën te beleggen, waarmee een extra vergoeding wordt ontvangen.

Derivaten

Derivaten zijn efficiënte hulpmiddelen bij hedging. Het gebruik van derivaten wordt beperkt tot het afdekken van risico's en het efficiënt kunnen beheren van de portefeuille.

Onafhankelijk Fiduciair Management

De fiduciair manager ondersteunt Het Nederlandse pensioenfonds bij de verschillende aspecten van vermogensbeheer: van advies over het strategische beleggingsbeleid tot managersselectie, van implementatie tot monitoring en rapportering.

Het Nederlandse pensioenfonds heeft het fiduciair management uitbesteed aan KCM. KCM heeft als onafhankelijke partij diepgaande kennis van vermogensbeheer met een bewezen track record. KCM bedient vanuit haar rol als fiduciair manager meerdere Nederlandse pensioenfondsen en is daarmee goed bekend met de relevante wet- en regelgeving.

KCM heeft wereldwijd toegang tot gespecialiseerde vermogensbeheerders, zowel op het gebied van liquide als illiquide beleggingscategorieën waaronder ook op het gebied van niet-beursgenoteerd vastgoed. Op grond van haar schaalomvang en uitgebreide netwerk is zij uitstekend in staat om maatwerk te leveren tegen scherpe vergoedingen.

Beleggingsbeleid

Per kring krijgt het strategisch beleggingsbeleid vorm op basis van de verplichtingen, de beleggingsbeginselen van Het Nederlandse pensioenfonds en de risicohouding van de kring. Het strategisch beleggingsbeleid evalueren we jaarlijks en stellen we normaal gesproken vast voor een periode van minimaal drie jaar.

Als vertaling van het strategisch beleggingsbeleid stellen we jaarlijks een beleggingsplan vast. Hierin staat hoe binnen de kring het vermogen het volgende kalenderjaar wordt belegd en hoe risico's worden beheerst.

Het dagelijks beheer van de beleggingen krijgt uitvoering aan de hand van beleggingsmandaten of via beleggingsfondsen van gespecialiseerde (externe) vermogensbeheerders. De fiduciair manager selecteert, stuurt aan en monitort deze beleggingen. In de beleggingsmandaten en fondsvoorwaarden zijn de beleggingsdoelstellingen en -richtlijnen en de randvoorwaarden vastgelegd.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

We voelen een maatschappelijke verplichting om verantwoord en fatsoenlijk om te gaan met de toevertrouwde middelen. Deze verantwoordelijkheid gaat verder dan puur rendement. Uitgangspunt is dat activiteiten op het gebied van verantwoord beleggen zullen bijdragen aan verantwoorde, stabiele en goede beleggingsresultaten. Hiervoor is MVB-beleid vastgesteld dat wordt uitgevoerd door onze dienstverleners. Dit beleid bestaat uit een uitsluitingsbeleid, engagement (aangaan van dialoog met ondernemingen) en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Op de invulling van het MVB-beleid per kring wordt nader ingegaan in de vermogensbeheerparagrafen 2.3.5 (Collectiviteitkring 1) en 2.5.5 (Pensioenkring Arcadis).

Beleggingen bedrijfsomgeving

Het nederlandse pensioenfonds moet volgens de Pensioenwet een wettelijk weerstandsvermogen aanhouden. Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van het APF. Dit zijn risico's waarvan de eventuele gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitkringen. Het nederlandse pensioenfonds volgt daarbij de voorwaarden zoals door DNB gepubliceerd over hoe hoog het weerstandsvermogen moet zijn en hoe een APF het weerstandsvermogen moet aanhouden. Het weerstandsvermogen dient liquide en risicovrij te worden aangehouden, het doel is niet het behalen van rendement. Daarom wordt het weerstandsvermogen aangehouden op een deposito, belegd in hoogwaardig kortlopend staatspapier of in een geldmarktfonds binnen de genoemde voorwaarden.

2.1.9 Integraal Risicomanagement

Ontwikkelingen risicomanagement 2019

Sinds 13 januari 2019 is de IORP II wetgeving van kracht geworden. In de kern was de impact van de overgang naar IORP II voor Het nederlandse pensioenfonds beperkt aangezien er al gewerkt werd conform een duidelijke governance gebaseerd op het 3-lines of defence model.

Binnen IORP II zijn "nieuw" binnen de (risk) governance van het fonds:

- Sleutelfunctiehouder risicomanagement (voorheen de 2e lijns risicomanager)
- Sleutelfunctiehouder actuariel
- Sleutelfunctiehouder interne audit.

Ieder van deze sleutelfunctiehouders heeft zijn eigen aandachtgebied waarbij er een sterke interactie tussen de 3 sleutelhouders aanwezig is. Gedurende 2019 heeft dit zich vertaald naar onder andere periodieke overleggen tussen de sleutelfunctiehouders waarbij bevindingen en observaties vanuit de verschillende disciplines gedeeld zijn.

De sleutelfunctiehouder risicomanagement en de sleutelfunctiehouder actuariel zijn veelvuldig betrokken bij de onafhankelijke opinies bij bestuursbesluiten. Gedurende 2019 heeft de sleutelfunctiehouder interne audit, als onderdeel van de auditkalender, een audit uitgevoerd op de opzet/bestaan en werking van het risicomanagementraamwerk.

Het risicomanagementproces wordt per kwartaal gemonitord conform het risicomanagementbeleid van het fonds. Hierbij zijn de onderkende risico's, de governance rondom risicomanagement en het proces rondom risicomanagement aan bod gekomen. Het beleid en risicomanagementraamwerk is erop gericht om risico's zo te beheersen dat sprake is van een verantwoorde en evenwichtige afweging tussen deze risico's enerzijds en rendement, stabiliteit in het verwacht pensioen, uitvoeringsefficiency en kosten anderzijds. Hierbij realiseert het bestuur zich dat sommige risico's zich anders kunnen voordoen dan vooraf ingeschat.

Focuspunten bij de uitvoering van het reguliere risicomanagement proces waren gedurende 2019 onder andere:

- een goede interactie met de belangrijkste uitbestedingspartijen aangezien Het nederlandse pensioenfonds het merendeel van haar primaire processen heeft uitbesteed;
- waar mogelijk standaardisering aanbrengen over de kringen heen met behoud van kring specifieke eigenschappen.

Tenslotte is in het najaar van 2019 het jaarlijkse (strategische) risicoassessment uitgevoerd waaruit de belangrijkste risico's voor de komende jaren zijn geïdentificeerd. Dit risicoassessment zal als input dienen voor de Eigen Risico beoordeling (ERB) die gedurende 2020 uitgevoerd zal worden.

Corona

Eind van het jaar stak het coronavirus de kop op in China. Gedurende het eerste kwartaal van 2020 heeft het virus ook Europa in volle omgang bereikt. De impact van het coronavirus is voor riskmanagement in het eerste deel van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen van gesprek geweest.

Naast de uitvoering van de reguliere riskmanagementtaken is vooral gekeken naar welke impact het coronavirus heeft op de continuïteit van Het nederlandse pensioenfonds in de breedste zin van het woord. Ten behoeve hiervan is een risicoanalyse uitgevoerd waarin gekeken is welke risico's als gevolg van corona kunnen ontstaan op de gebieden: continuïteit bestuursprocessen, continuïteit uitvoering van kritieke pensioenadministratieprocessen, continuïteit uitvoering van kritieke vermogensbeheerprocessen en impact op de financiële risico's.

Omdat Het nederlandse pensioenfonds een groot gedeelte van de pensioenadministratie en vermogensbeheerprocessen uitbesteed heeft, spelen de uitbestedingspartijen een belangrijke rol in de beheersing van de corona-risico's.

De risicoanalyse geeft het volgende beeld ten aanzien van de impact op strategie, operationele processen en de financiële positie.

Strategie

Op korte termijn komt de strategie van Het nederlandse pensioenfonds niet in gevaar. Door corona worden we gedwongen om meer dan ooit te focussen op de uitvoering van de pensioenregeling en dat doen we dus ook. Tegelijkertijd werken we in gepast tempo door aan de groei van Het nederlandse pensioenfonds, met onder andere de start van onze vijfde pensioenkring op 1 juli 2020, Pensioenkring Sweco.

Indien het coronavirus voor langere tijd impact op de samenleving heeft, zal nauwlettend in de gaten gehouden blijven worden welke impact dit heeft op de (meerjarige) strategische doelstellingen van het fonds.

Operationele processen

Voor alle belangrijke operationele processen is in kaart gebracht welke risico's ontstaan als gevolg van corona. In de praktijk zien we dat zowel bij de pensioenuitvoerder, bestuursbureau en de vermogensbeheerder moeiteloos is overgeschakeld op het thuiswerken. Alle primaire processen vinden hiermee onbelemmerd doorgang. Ook voor bestuurlijke processen geldt dat deze op afstand goed uitgevoerd worden.

Het nederlandse pensioenfonds heeft het crisisplan in werking laten treden. Hiermee komt het crisisteam ten minste op weekbasis bij elkaar om de status door te nemen. Belangrijke input hierbij is de wekelijkse statusupdate die het fonds ontvangt van de belangrijkste uitbestedingspartijen.

Naast het uitvoeren van de primaire processen is onder andere gekeken naar zaken als het "key person" risk, het tijdig kunnen voldoen aan wet & regelgeving (waaronder jaarwerk processen) en de beheersing van de (onder)uitbesteding in de keten. Op al deze risico's zijn passende maatregelen genomen die in de praktijk effectief werken.

Financiële positie

De financiële markten lieten forse verliezen zien eind februari en begin maart 2020, met aanzienlijk dalende dekkingsgraden als gevolg. Ondanks de schok op de financiële markten voert Het

nederlandse pensioenfondsen zijn beleggingsbeleid en daarvan afgeleide beleggingsplannen voor 2020 zoveel als mogelijk uit. Belangrijk onderdeel hiervan is het mogelijke verschil tussen de gewenste marktexposure en werkelijke marktexposure.

Door de huidige situatie op de financiële markten is het soms moeilijk, dan wel onmogelijk (of tegen onredelijk hoge kosten), om de zogenaamde herbalancering uit te voeren op precies het gewenste tijdstip. Eén van de maatregelen is om hier een optimum in te vinden tussen enerzijds herbalancering naar gewenste marktexposure en anderzijds de uitvoeringsmogelijkheden (met inbegrip van de kosten).

Met betrekking tot het liquiditeitsrisico belegt Het Nederlandse Pensioenfonds een deel van zijn portefeuille in beleggingen die snel liquide te maken zijn. Naast een voldoende cashpositie is het liquiditeitsrisico hiermee voldoende beheerst.

Risicoraamwerk

Voor een adequate risicobeheersing heeft Het Nederlandse Pensioenfonds een risicoraamwerk ingericht. Dit is gebaseerd op FIRM/FOCUS en waar nodig verder aangevuld. Dit risicoraamwerk monitort in totaal 40 onderliggende risico's gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden behandeld in paragraaf 2.3.7 en 2.5.7

Overzicht onderkende risico's pensioenfondsen

1) Strategische risico's		2) Financiële risico's		3) Niet-Financiële risico's		4) Integriteit risico's	
1.1 Business model	1.2 Impact Wet & Regelgeving op strategie	2.1 Dekkingsgraad	2.2 Rente /matching	3.1 IT (strategie & Beleid, beveiliging, beheersbaarheid, continuïteit)	3.2 Uitbesteding	4.1 Witwassen	4.2 Fiscale Fraude
1.3 Omgeving (incl concurrentie)	1.4 Publiciteit Hnp & APF algemeen	2.3 Valuta	2.4 Liquiditeit	3.3 Juridisch/ wet & regelgeving/ compliance	3.4 Communicatie	4.3 Corruptie	4.4 Omzeiling Sanctie wetgeving
1.5 Besturing/ governance	1.6 Focus, Visie & Strategie	2.5 Markt	2.6 Krediet/ tegenpartij	3.5 Interne beheersing	3.6 Medewerkers Hnpf	4.5 Terrorisme financiering	4.6 Belangen verstrengeling
		2.7 Verzekering technisch	2.8 Concentratie	3.7 Continuïteit (operationeel)	3.8 Continuïteit (financieel)	4.7 Interne Fraude	4.8 Externe Fraude
		2.9 Deelnemers bestand	2.10 Inflatie risico	3.9 Privacy risico	3.10 ESG risico niet financieel	4.9 Cybercrime	4.10 Maatsch. onbetamelijk gedrag
		2.11 ESG risico financieel		3.11 Implementatie risico		4.11 Markt manipulatie	4.12 Uitkerings fraude

Belangrijkste risico's bedrijfsomgeving

Uitbesteding

Onder het uitbestedingsrisico verstaan we het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en de kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd is. Vanwege het feit dat Het Nederlandse Pensioenfonds de administratieve uitvoering van de pensioenregeling, het fiduciair management en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan derde partijen, is het uitbestedingsrisico een van de belangrijkste risico's binnen het risicoraamwerk.

Ten behoeve van de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft Het Nederlandse Pensioenfonds een breed spectrum aan beheersmaatregelen geïmplementeerd:

- Het Nederlandse Pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke uitbestedingspartij over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding;
- Met de uitbestedingspartijen zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatievervalsing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement;

- Het nederlandse pensioenfonds ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 Type II rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en SLA-rapportages van de uitbestedingspartijen);
- Periodieke overleggen waarin de niet-financiële risicorapportage van de uitbestedingspartij wordt besproken;
- Ad-hoc analyses op voldoen aan beleid van Het nederlandse pensioenfonds door de uitbestedingspartij.

Met de beschikbare set aan beheersmaatregelen wordt Het nederlandse pensioenfonds voldoende in staat gesteld de uitbestedingsrisico's goed te monitoren en te beheersen.

IT

Een belangrijk deel van de kritische IT-systemen ligt bij derden, waardoor het IT-risico in belangrijke mate een uitbestedingsrisico is. Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen, IT-infrastructuur en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd zijn. Daardoor kunnen de doelstellingen van Het nederlandse pensioenfonds in gevaar komen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-infrastructuur, zoals in gebruik bij Het nederlandse pensioenfonds, maar omvat tevens de IT-infrastructuur bij de serviceproviders. Belangrijke sub-risico's bij uitbesteding zijn onder andere cyberrisico en dataprivacyrisico.

Onderdeel van de beheersing van het IT-risico is dat uitbestedingspartijen zich moeten houden aan het IT (beveiligings)-beleid van Het nederlandse pensioenfonds. Gedurende 2019 heeft Het nederlandse pensioenfonds daarom een fit-gap analyse laten uitvoeren op het voldoen door zijn in dit kader belangrijkste uitbestedingsorganisaties, aan het informatiebeveiligingsbeleid van Het nederlandse pensioenfonds. Daarnaast heeft Het nederlandse pensioenfonds een set aan beheersingsmaatregelen binnen het eigen fonds om het IT-risico te beheersen. Dit zijn onder andere richtlijnen voor gebruik (eigen) IT-middelen en beveiligde netwerken.

Om het IT risico nog beter te beheersen is in 2019 een start gemaakt om het IT-raamwerk van Het nederlandse pensioenfonds om te zetten naar de 58 controls van het COBIT-raamwerk. De belangrijkste uitbestedingspartners van Het nederlandse pensioenfonds werken al conform het COBIT-raamwerk. Met een eigen COBIT-raamwerk en IT-beleid is Het nederlandse pensioenfonds nog beter in staat om de IT-risico's in de keten uniform te beheersen.

Businessmodel en Omgevingsrisico

Het nederlandse pensioenfonds is een algemeen pensioenfonds (APF). Een APF is nog relatief nieuw in de pensioensector en de kans blijft bestaan dat het businessmodel van het APF niet (voldoende) aanslaat dan wel dat de marktpotentie pas later dan gepland op gang komt. Een en ander heeft als risico dat Het nederlandse pensioenfonds niet in staat is om binnen de gestelde tijd voldoende schaalomvang te creëren waarmee het op lange termijn bestendig is.

Om dit risico te mitigeren volgt Het nederlandse pensioenfonds de marktontwikkelingen op de voet en bespreekt het de propositie op regelmatige basis. Hierbij wordt gekeken naar de gehele propositie, van kostenniveau tot communicatie en beleggingsbeleid. Dit beeld wordt vervolgens afzet tegen de concurrentie.

Dit risico is gedurende 2019 steeds verder afgenomen met het aantrekken van een aantal grote nieuwe toetreders waarmee de beoogde schaalomvang binnen bereik komt.

Integriteitsrisico's en fraude

Het bestuur hecht groot belang aan een goede reputatie van Het nederlandse pensioenfonds. Bewaking van integriteit en het voorkomen van fraude zijn daarom belangrijke aandachtspunten. Het nederlandse pensioenfonds en haar uitbestedingspartners monitoren op verschillende plaatsen om mogelijke fraude te detecteren. Daarnaast zijn er beheersmaatregelen om fraude te voorkomen of, als fraude toch zou optreden, te bestrijden. Dit betreft onder andere:

- Screening van medewerkers
- Adequate functiescheiding
- 4-ogen controles en
- Het hebben van en uitvoering geven aan gedragscode.

In 2019 zijn geen gevallen van fraude geconstateerd.

Belangrijkste financiële risico's

Liquiditeitsrisico

In de dagelijkse bedrijfsvoering hanteert Het nederlandse pensioenfonds een regulier budget waarin de financiering van de bedrijfskosten op stichtingsniveau is opgenomen inclusief de financiering hiervan door onder andere de collectiviteitskringen. De feitelijke ontwikkeling wordt gevolgd aan de hand van een liquiditeitsprognose. Mocht blijken dat er additionele liquiditeiten noodzakelijk zijn, dan kan het fonds aanspraak maken op de financiële garantstelling die door a.s.r. is verleend. De continuïteit van de financiering van de bedrijfsvoering is daarmee geborgd.

Kredietrisico

Kredietrisico valt nooit helemaal uit te sluiten. Het nederlandse pensioenfonds kijkt bij de binnenkomst van een nieuwe klant naar de kredietwaardigheid als onderdeel van het klanttoetredingsbeleid. Gedurende het jaar worden ontwikkelingen gevolgd bij aangesloten werkgevers en de eventuele impact op kredietrisico. Doordat Het nederlandse pensioenfonds sterke ondernemingen in de kringen heeft zitten heeft dit risico zich gedurende 2019 niet gemanifesteerd.

Solvabiliteitsrisico

Wettelijk wordt verlangd dat Het nederlandse pensioenfonds een weerstandsvermogen aanhoudt ter grootte van 0,2% van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van € 500 duizend en met een maximum van € 20 miljoen. Dit weerstandsvermogen dient om de financiële gevolgen van het zich materialiseren van risico's op te kunnen vangen. Deze risico's worden ingeschat door het jaarlijks toepassen van ICAAP (uitkomst 2019: € 411.800). Het nederlandse pensioenfonds heeft het beleid om minimaal € 900 duizend aan weerstandsvermogen aan te houden. Dit bedrag is daarmee ruimschoots hoger dan zowel het wettelijk minimum als de uitkomst van de ICAAP. Bovendien kent Het nederlandse pensioenfonds een garantstelling die door a.s.r. is verleend. Het hoger dan benodigd weerstandsvermogen en de garantstelling waarborgen de solvabiliteit.

Risicomanagementsysteem

Het ingerichte risicoraamwerk helpt het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds om vanuit de lange- en kortetermijndoelstellingen van het fonds risico's structureel in kaart te brengen, zodat we ieder kwartaal kunnen bepalen of het beheersingskader goed werkt of aanpassing behoeft. Daarbij nemen we ook interne en externe omgevingsfactoren in acht. Binnen dit raamwerk brengen we financiële en niet-financiële risico's en beheersmaatregelen in beeld.

Onderstaand schema geeft het risicomanagementproces op hoofdlijnen weer.

Voor een effectieve beheersing van de risico's die het fonds loopt, is het noodzakelijk om de onderlinge afhankelijkheid van risico's te doorgronden. Het integrale risicomanagementproces geeft het bestuur de benodigde structuur om risico's te onderkennen en op een consistente manier beheersmaatregelen te treffen.

Gedurende 2019 heeft het fundament op het gebied van risicobeleid, risicoraamwerk, proces en governance goed gewerkt.

Met de huidige inrichting en werking van het risicomanagementraamwerk is het bestuur van mening dat de relevante risico's worden onderkend en geadresseerd. Hiermee wordt een beheerste en integere bedrijfsvoering in voldoende mate geborgd.

Vooruitblik 2020

Naar alle waarschijnlijkheid zal het risicomanagement voor een groot gedeelte van 2020 in het teken staan van de impact van het coronavirus. In het eerste kwartaal van 2020 is inzichtelijk gemaakt wat de impact, risico's en maatregelen zijn voor de korte termijn. In het tweede kwartaal zal meer gekeken worden naar de (middel)lange termijn. Met name scenario's waarin de pandemie langer impact gaat hebben, worden uitgebreid onderzocht.

Daarnaast is een belangrijk aandachtspunt om goed te blijven monitoren welke onvoorziene risico's er optreden bij het langer blijven werken op afstand. Ten slotte is de huidige situatie voor nagenoeg iedereen nieuw, met flinke impact op de werkwijze. Vanuit risicomanagement is het belangrijker dan ooit om hierbij een "open mind" te hebben en te houden om snel in te kunnen spelen op nieuwe gebeurtenissen.

Verder zal in 2020 enerzijds aandacht besteed worden aan nieuwe ontwikkelingen en eisen voortkomende uit de IORP II wetgeving, en anderzijds aan het verdiepen op specifieke (risico)onderwerpen.

Een van de nieuwe onderdelen die in 2020 expliciet aan bod zal komen is het uitvoeren van een Eigen Risico Beoordeling (ERB). Startpunt hiervoor zijn de uitkomsten van het (strategische) risicoassessment uitgevoerd in november 2019. Op basis van deze uitkomsten zullen scenario's geformuleerd worden op basis waarvan een ERB uitgevoerd zal worden.

Naast de brede ERB gaat Het nederlandse pensioenfonds op specifieke risico's specifiek inzoomen. Voorbeelden hiervan zijn de steeds langer wordende uitbestedingsketens en het IT- en Cyberrisico.

De strategische risico's zullen nog steeds relevant blijven in 2020 aangezien het APF als pensioenvehikel nog altijd relatief nieuw is en Het nederlandse pensioenfonds afhankelijk is van een volwaardige markt voor het APF.

Naast bovenstaande activiteiten verwachten we vanuit de toezichthouder/sector weer verschillende sectorbrede uitvragen/enquêtes met betrekking tot de inrichting en werking van het risicomangementsysteem.

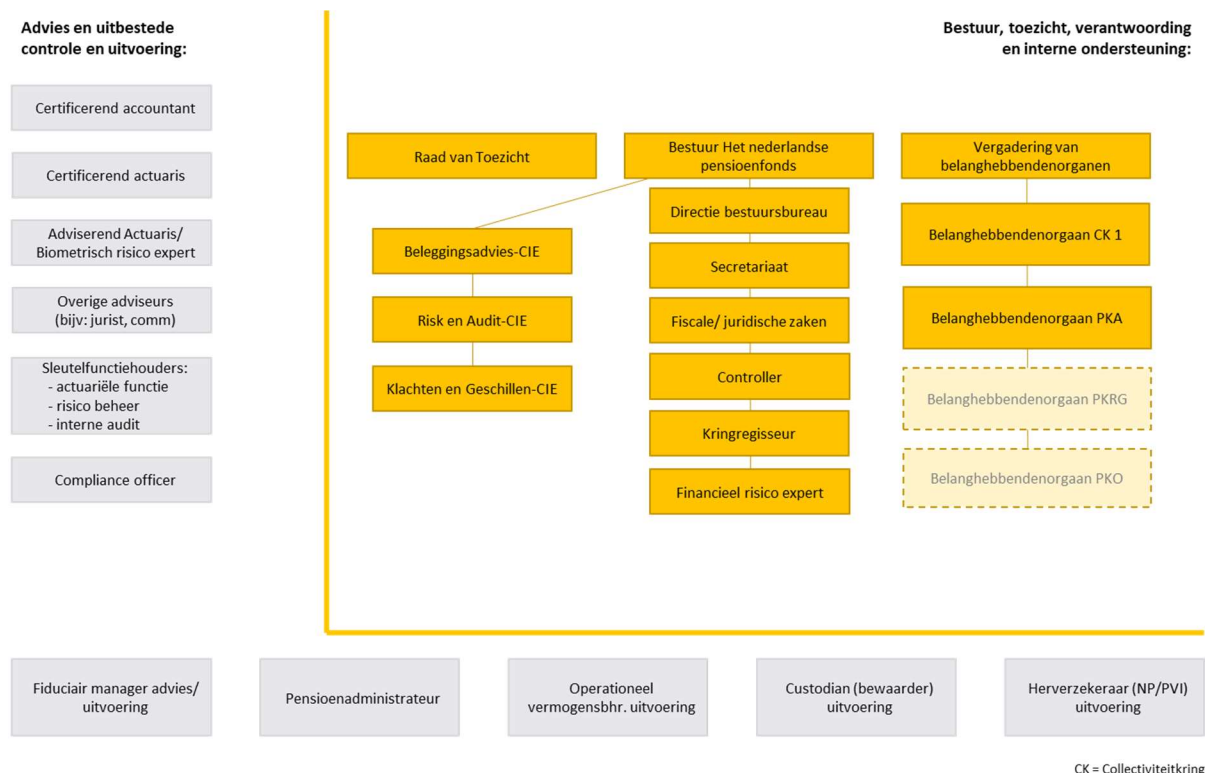
2.1.10 Governance & Compliance

Bestuursmodel

Het nederlandse pensioenfonds wordt bestuurd door een onafhankelijk bestuur. De keuze voor het onafhankelijk bestuursmodel is gebaseerd op een sterkte-zwakteanalyse voor bestuursmodellen die voorhanden is. Een model met onafhankelijke professionele bestuurders heeft duidelijk de voorkeur. Dit hangt samen met het nieuwe karakter van een APF, de complexiteit van de organisatie en het feit dat de partijen die deelname aan een APF overwegen, beperking van de governancelast vaak als belangrijk argument aanvoeren. In een onafhankelijk model bestaat het belanghebbendenorgaan, waar veel zwaardere bevoegdheden zijn neergelegd dan bij een verantwoordingsorgaan. Wij hechten aan de betrokkenheid van de belanghebbenden op de belangrijke (strategische) onderwerpen, om zo een goed alternatief te kunnen bieden voor het eerdere pensioenfonds. De leden van het belanghebbendenorgaan worden – anders dan leden van het verantwoordingsorgaan – als medebeleidsbepalers aangemerkt. De voorkeur voor de duidelijke taak- en rolverdeling binnen een 'two tiermodel' maakt dat voor het onafhankelijke bestuursmodel is gekozen. Dit biedt de mogelijkheid om de medezeggenschap bij impactvolle bestuursbesluiten voor de belanghebbenden van het fonds via een belanghebbendenorgaan goed te verankeren.

De belanghebbendenorganen adviseren het pensioenfonds desgevraagd of op eigen initiatief over aangelegenheden die de betrokken collectiviteitkring betreffen. De belanghebbendenorganen bewaken in hoeverre het bestuur de belangen van de verschillende groepen evenwichtig afweegt. Daarnaast heeft ieder belanghebbendenorgaan advies- en goedkeuringsbevoegdheid ten aanzien van een aantal voorgenomen besluiten van het bestuur met betrekking tot de eigen kring, zoals vastgelegd in de statuten.

De governancestructuur is in de volgende afbeelding schematisch weergegeven.

De belanghebbendenorganen van Pensioenkring Randstad Groep (PKRG) en Pensioenkring Owase (PKO) zijn transparant weergegeven omdat ze in 2020 worden ingericht.

Werkwijze binnen bestuur

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de pensioenregelingen die Het Nederlandse pensioenfonds uitvoert. Het bestuur laat zich ondersteunen door commissies, te weten een risk- en auditcommissie en een beleggingsadviescommissie. Binnen Het Nederlandse pensioenfonds fungeren de commissies als voorbereidende commissies voor het bestuur en kennen de commissies geen rol in de tweede of derde lijn van het risicomanagementraamwerk van het fonds. De tweede en derde lijn zijn daarmee onafhankelijk van de uitvoering en de eerste lijn ingericht; zij rapporteren direct aan het bestuur.

Het bestuur vindt dat een commissie toegevoegde waarde moet hebben voor de bestuurlijke kwaliteit. Gezien de bestuurlijke omvang geldt dit voor een risk- en auditcommissie en een beleggingsadviescommissie. Daarmee bereidt het bestuur zich voor op verdere groei, met een organisatiestructuur die aansluit op de huidige bestuurlijke omvang. Tevens borgt het bestuur met de instelling van deze commissies dat de taken die binnen het domein van deze commissies vallen de focus krijgen die het bestuur noodzakelijk acht. Zeker omdat zowel het beheerd vermogen als de risico's in een kort tijdsbestek aanmerkelijk kunnen toenemen. De taken die (nog) niet in een commissie zijn belegd worden direct door het bestuur behandeld.

Het bestuur krijgt op alle beleidsterreinen ondersteuning van het bestuursbureau.

Naleving Code Pensioenfondsen

Bij de inrichting van Het Nederlandse pensioenfonds heeft de Code Pensioenfondsen als leidraad gediend. In 2018 is een nieuwe versie van de Code Pensioenfondsen verschenen. De normen zijn gegroepeerd in 8 thema's. De acht thema's zijn:

1. Vertrouwen waarmaken
2. Verantwoordelijkheid nemen
3. Integer handelen
4. Kwaliteit nastreven

5. Zorgvuldig benoemen
6. Gepast belonen
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen
8. Transparantie bevorderen.

Deze zijn hieronder toegelicht. Vervolgens geven we een overzicht van de normen waar we gemotiveerd van afwijken (volgens het "pas-toe of leg-uit" principe). In de bijlage bij dit jaarverslag "Bijlage Rapportagenormen Code Pensioenfondsen" wordt, conform het advies van de Monitoring Commissie Code Pensioenfondsen, voor een achttal normen specifiek aangegeven wat de vindplaats is in dit verslag.

Toelichting op de normen die we naleven

Thema 1 Vertrouwen waarmaken

Normen 1 – 9 gaan over vertrouwen waarmaken. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement. De normen zijn onder andere vastgelegd in de statuten, ABTN en het uitbestedingsbeleid. In beleidsdocumenten is beschreven dat het bestuur altijd eindverantwoordelijk is. In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Daarnaast is het bestuur in gezamenlijke vergaderingen ook rechtstreeks in gesprek met het belanghebbendenorgaan van iedere collectiviteitkring en met de Vergadering van Belanghebbendenorganen.

Het bestuur heeft beleggingsbeleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen vastgelegd. Het bestuur volgt een zogenoemd 'top down beleggingsproces'. Verantwoord beleggen is onderdeel van het strategisch beleid van ons fonds en onderdeel van onze missie. Bij de haalbaarheidstoets worden de belanghebbenden betrokken via het belanghebbendenorgaan.

Het bestuur heeft een document integraal risicomanagement vastgesteld. Evaluatie vindt jaarlijks plaats. Er is een jaarkalender opgesteld voor de risicomanagementcyclus. Ook in het financieel crisisplan staan de risico's en bijbehorende beheersmaatregelen beschreven met betrekking tot de financiële risico's. Het bestuur heeft naast een financieel crisisplan ook een noodprocedure voor spoedeisende situaties opgesteld.

Thema 2 Verantwoordelijkheid nemen

Normen 10 – 14 gaan over verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het bestuur draagt te allen tijde de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering. Specifieke taken zijn uitbesteed aan uitbestedingspartners en de taak- en rolverdeling is daarbij expliciet vastgelegd. De normen zijn verankerd in het uitbestedingsbeleid van het fonds. Ieder kwartaal rapporteert de uitbestedingspartij over de dienstverlening en de mate waarin de SLA-normen zijn gerealiseerd. In de SLA's met uitbestedingspartners is geregeld dat het bestuur jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch evalueert.

In het uitbestedingsbeleid van het fonds is vastgelegd dat in de overeenkomst tot uitbesteding ten minste wordt vastgelegd dat gewaarborgd is dat de partij aan wie wordt uitbesteed de werkzaamheden niet deels of geheel op zijn beurt uitbesteed aan een derde partij, anders dan met uitdrukkelijke schriftelijke toestemming daarvoor van het pensioenfonds. In 2019 is een volledige "look-through" geïntroduceerd naar onder- en onderonderuitbesteding, waarbij het inzicht in de gehele keten verder is verbeterd. Daarnaast moet iedere uitbestedingspartij aantonen dat hij een beloningsbeleid voert waarbij het variabele deel niet kan leiden tot ongewenste beloningsprikkelers zodat de belangen van het fonds niet in gevaar kunnen worden gebracht. In de uitbestedingsovereenkomst met dienstverleners is de aansprakelijkheid over schade als gevolg van toerekenbare tekortkomingen vastgelegd.

Thema 3 Integer handelen

Normen 15 – 22 gaan over hoe het bestuur een cultuur van integriteit en compliance bevordert. Deze normen zijn uitgewerkt in de ABTN, de gedragscode, het integriteitsbeleid en het uitbestedingsbeleid. In het jaarverslag van het fonds wordt inzicht gegeven in de door de leden uitgeoefende relevante nevenfuncties. Het onderwerp compliance maakt structureel onderdeel uit van de bestuursagenda. Het bestuur heeft een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling vastgesteld. Het bestuur van het fonds heeft een compliance officer benoemd. De compliance officer vervult een onafhankelijke rol binnen het fonds. De compliance officer heeft als taak toe te zien op de naleving van relevante wet- en regelgeving en de gedragscode, zowel binnen het fonds en de fondsorganen als bij de uitbestedingspartners.

Thema 4 Kwaliteit nastreven

Normen 23 – 30 gaan over hoge kwaliteitseisen, het beleid dat daarop gevoerd wordt en het lerend vermogen van de organisatie. Het bestuur heeft een geschiktheidsplan opgesteld dat ervoor zorgt dat de deskundigheid van het bestuur continu op peil is. Het bestuur is zich bewust van een continue veranderende wereld en ziet het als zijn verantwoordelijkheid de deskundigheid up to date te houden. Er zijn specifieke profielschetsen opgesteld voor bestuursleden, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen. Het bestuur, de raad van toezicht en de belanghebbendenorganen evalueren jaarlijks hun eigen functioneren (en periodiek onder leiding van een derde) en zorgen voor permanente educatie van de leden.

In de statuten is de besluitvorming van het bestuur vastgelegd. Hier is beschreven dat elke bestuurder één stem heeft. Het bestuur neemt besluiten aan bij gewone meerderheid van stemmen.

Het bestuur heeft een regeling voor de behandeling van klachten opgesteld. Deze klachtenregeling is samen met de geschillenregeling opgenomen in een integrale klachten- en geschillenregeling.

Thema 5 Zorgvuldig benoemen

Normen 31 – 40 hebben betrekking op zorgvuldig handelen bij (her)benoeming en ontslag, zorgen voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds. Het geschiktheidsplan stelt dat de samenstelling van het bestuur (en overige bestuursorganen) complementair en divers moet zijn. In het beleidsplan diversiteit is aangegeven hoe een divers samengesteld bestuur (en overige organen) er uit moet zien. Bij het invullen van vacatures wordt rekening gehouden met complementariteit en diversiteit. Bij het opstellen van de profielen en de werving wordt rekening gehouden met diversiteit.

Bepaald is dat een termijn van een bestuurder vier jaar duurt en een bestuurder maximaal tweemaal herbenoemd kan worden. Het belanghebbendenorgaan kent een evenwichtige vertegenwoordiging van de collectiviteitkring. Collectiviteitkring 1 is gestart met vier leden, benoemd voor een periode van vier jaar. Het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis bestaat uit 5 leden en 1 plaatsvervanger. De belanghebbendenorganen hebben een rooster van aftreden opgesteld. In de statuten staat omschreven wat de procedure bij schorsing en/of ontslag is. Bestuursleden, leden van de raad van toezicht en het belanghebbendenorgaan worden benoemd met inachtneming van een profielschets.

Thema 6 Gepast belonen

Normen 41 – 45 gaan over een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie. Dit is vastgelegd in beloningsbeleid. Hierin staat aangegeven dat het fonds aansluit bij de Wet normering topinkomens. Tevens wordt jaarlijks expliciet aangegeven wat de beloningen zijn voor bestuur, raad van toezicht en belanghebbendenorgaan.

Het bestuur hanteert onder andere de volgende uitgangspunten in het beloningsbeleid. Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Het beloningsbeleid is in overeenstemming met de werkzaamheden, risicoprofiel, doelstellingen, het langetermijnbelang, de financiële stabiliteit en de prestaties van het pensioenfonds als geheel en draagt bij aan een deugdelijk, prudent en doeltreffend bestuur van het pensioenfonds. De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en (de wettelijke normen met betrekking tot) het tijdsbeslag. Het beloningsbeleid wordt zoveel als mogelijk gekoppeld aan objectieve en maatschappelijk aanvaarde normen. Het pensioenfonds hanteert geen prestatiegerelateerde beloningen.

Thema 7 Toezicht houden en inspraak waarborgen

Normen 46 – 57 gaan over hoe het fonds het intern toezicht waarborgt op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering.

Onafhankelijkheid van de raad van toezicht is onderdeel van de profielschets bij de werving. Door de raad van toezicht wordt een jaarplanning met thema's ter beoordeling opgesteld en afgestemd met bestuur. De raad van toezicht volgt deze code. Deze raad heeft minstens zes keer per jaar overleg met het bestuur en geeft in een van deze overleggen haar oordeel over het functioneren van het bestuur. De raad van toezicht rapporteert haar bevindingen over het functioneren van het bestuur respectievelijk het fonds jaarlijks schriftelijk en licht deze rapportage mondeling toe. De rapportage van de raad van toezicht wordt in bestuursverslag opgenomen. Daarin wordt onder meer ingegaan op het gevoerde toezicht over de Code Pensioenfondsen en de verhouding bestuur en toezicht. Als er onderdelen van de Code Pensioenfondsen zijn waar in het afgelopen jaar bijzondere aandacht naar is uitgegaan, dan wordt dat in de rapportage vermeld. De raad van toezicht legt verantwoording af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen en hiermee ook aan de werkgevers.

De samenwerkingsafspraken met de belanghebbendenorganen zijn in overleg vastgesteld en in de reglementen vastgelegd. In het reglement is opgenomen dat het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. In de statuten zijn de taken en bevoegdheden en de ontslagprocedures vastgelegd. Het bestuur legt verantwoording af aan een belanghebbendenorgaan van een kring over het beleid van het fonds en de wijze waarop het is uitgevoerd voor zover dit beleid of de wijze van uitvoering uitsluitend betrekking heeft op de collectiviteitkring waarvoor het desbetreffende belanghebbendenorgaan is ingesteld. Er is minimaal 2 keer per jaar overleg met elk belanghebbendenorgaan. Daarnaast legt het bestuur verantwoording af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen over kringoverstijgend beleid en de wijze van uitvoering door het fonds.

Als het bestuur een accountant of actuaris niet-controlewerkzaamheden wil laten verrichten, verstrekt het bestuur hiervoor een afzonderlijke opdracht. Het bestuur beoordeelt ten minste eens in de vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris.

Thema 8 Transparantie bevorderen

Normen 58 – 65 gaan over hoe het fonds openheid nastreeft, communiceert over missie, visie en risico's en verantwoording aflegt over gevoerd beleid. Het bestuur hecht aan transparantie en heeft dit in diverse beleidsdocumenten vastgelegd. Het bestuur beschrijft in het jaarverslag helder en duidelijk de missie, visie en strategie van ons fonds. En het geeft daarin aan in hoeverre ons fonds de gestelde doelen heeft bereikt. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag ook over de naleving van de gedragscode en de Code Pensioenfondsen en over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Het bestuur van het fonds heeft haar werkzaamheden uitbesteed die als gevolg van de complexiteit van regelgeving door een externe partij effectiever en efficiënter kunnen worden verricht dan door middel van een uitvoering in eigen beheer. Dit geldt ook voor het uitvoeren van verzekerings- en beleggingsproducten. Het bestuur is van oordeel dat de belangen van de deelnemers bij deze uitbesteding beter zijn gediend. In het jaarverslag wordt informatie hieromtrent opgenomen.

De uitwerking rond transparantie en communicatie ligt vast in het communicatiebeleidsplan. Om zo effectief mogelijk te zijn, zet ons fonds moderne communicatiemiddelen in ter verhoging van de effectiviteit.

Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenregeling. Deze is toegankelijk via de website van het fonds. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten.

Toelichting op normen waarvan we afwijken

Op één punt wordt niet voldaan aan de Code. Het betreft de norm 33.

Norm 33 stelt dat zowel in het bestuur en in het belanghebbendenorgaan ten minste één man en één vrouw moeten zitten, en dat er zowel mensen van boven als onder de 40 jaar in zitten. Het bestuur onderschrijft deze norm in zijn diversiteitsbeleid.

In zowel het bestuur als de raad van toezicht zitten twee mannen en één vrouw maar geen leden onder de 40 jaar.

In zowel het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 als van Pensioenkring Arcadis zat in 2019 één lid onder de 40 jaar, maar in beide belanghebbendenorganen zaten in 2019 geen vrouwen.

Het bestuur is zich bewust dat de huidige situatie afwijkt van hetgeen beoogd wordt met de norm uit de Code en ziet het als zijn taak hier alert op te blijven bij het invullen van de vacatures. In het geschiktheidsplan is het streven naar complementariteit en diversiteit als taak opgenomen. Bij het opstellen van de profielen en de werving wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid. Het bestuur heeft in 2019 een stappenplan diversiteit vastgesteld om diversiteit te bevorderen. In 2019 zijn leden geworven voor de belanghebbendenorganen van de nieuwe collectiviteitkringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstad Groep. Dat heeft geleid tot twee vrouwelijke kandidaten voor Pensioenkring Randstad Groep en ook twee voor Pensioenkring Owase. Bij Pensioenkring Owase is één lid onder de 40 jaar oud. Voor de vacature in het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 heeft zich eind 2019 een vrouw kandidaat gesteld.

Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie

Voor de vergunningaanvraag is begin 2016 een geschiktheidsplan opgesteld. Daaruit zijn de profielen afgeleid voor de verschillende bestuursleden, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen. In 2019 is het bestuur gestart met de actualisatie van het geschiktheidsplan in de vorm van concrete opleidingsplannen voor voornoemde bestuursorganen.

In het jaar 2019 zijn in het kader van permanente educatie, naast persoonlijke opleidingen, seminars en themabijeenkomsten bijgewoond. Het bestuur heeft in een themamiddag stilgestaan bij de niet-financiële risicohouding en de DC-propositie en een kennissessie georganiseerd over de werking van een zelfadministrerend fonds. Voor de leden van het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 is een themamiddag ten aanzien van de resultaten van de ALM-studie georganiseerd. Gezamenlijk hebben het bestuur, raad van toezicht en de belanghebbendenorganen van Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis in een kennissessie stilgestaan bij Maatschappelijk Verantwoord Beleggen.

Onderdeel van de geschiktheidscyclus is de jaarlijkse zelfevaluatie van de verschillende pensioenfondsenorganen. In 2019 heeft de zelfevaluatie over 2018 plaatsgevonden voor het bestuur, de raad van toezicht, het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 en het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis.

Gedragscode

Het nederlandse pensioenfonds hecht grote waarde aan het op integere wijze behalen van de doelstellingen. Om te voorzien in eenduidige uitleg van het begrip integriteit en in een juiste toepassing hiervan, heeft Het nederlandse pensioenfonds integriteitbeleid opgesteld. Een nadere uitwerking van het integriteitbeleid is vastgelegd in onderliggende beleidsdocumenten als de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de incidentenregeling. In 2019 heeft het bestuur alle documenten geëvalueerd en herzien waar nodig.

Door uitvoering van het beleid en het toepassen van deze regelingen voorkomen we belangenconflicten. Daardoor is het voor iedereen duidelijk wat van hem of haar wordt verwacht.

In het geval van uitbesteding borgt Het nederlandse pensioenfonds dat de uitbestedingspartner minimaal in lijn handelt met de gedragscode van het fonds. De eigen gedragscode is van toepassing op de verbonden personen van Het nederlandse pensioenfonds. Dit zijn de medewerkers van het bestuursbureau, de leden van de raad van toezicht en de leden van de belanghebbendenorganen. De gedragscode is ook van toepassing op de bestuurders, in de hoedanigheid van insider van Het nederlandse pensioenfonds.

2.1.11 Communicatie

Op het gebied van communicatie is er in 2019 veel bereikt. Na de opstartfase tot en met 2018 is in 2019 een meer volwassen communicatiebeleid vormgegeven. Het nederlandse pensioenfonds heeft de ambitie om nog meer vanuit het perspectief van de deelnemers te communiceren in plaats van slechts feitelijk te informeren over de regeling. De verhalen van deelnemers staan centraal, zodat anderen zich in deze verhalen kunnen herkennen. Daarbij houden we rekening met de samenstelling van de kringen, relevante wetgeving en maatschappelijke, politieke en financiële ontwikkelingen. We zijn een fonds voor en door deelnemers.

De belangrijkste punten in de communicatie in 2019 waren de welkomstinformatie richting nieuwe werkgevers en deelnemers van Collectiviteitkring 1 en de (proces)communicatie richting werkgevers en deelnemers van de nieuwe kringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstad Groep. Alle nieuwe deelnemers zijn begin 2020 geïnformeerd over hoe hun pensioen is overgegaan van de oude uitvoerder naar Het nederlandse pensioenfonds en er zijn welkomstbrieven verstuurd. In het kader van de overgangen zijn verschillende voorlichtingsbijeenkomsten gehouden door de oorspronkelijke pensioenfondsen en door de werkgevers, telkens in goede samenwerking met Het nederlandse pensioenfonds. Daar hebben we letterlijk ons gezicht laten zien en mensen persoonlijk welkom geheten. De deelnemers van Pensioenkring Arcadis zijn begin 2020 geïnformeerd over de nieuwe pensioenregeling die per 1 januari 2020 is ingegaan.

Daarnaast is gecommuniceerd over de (actualisatie van) herstelplannen en het verlenen van 0,05% toeslag in Collectiviteitkring 1 per 1 januari 2019. In meer algemene zin hebben we de doelgroepen geïnformeerd over de ontwikkeling van de dekkingsgraden en de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord.

Identiteit van het fonds

De identiteit van Het nederlandse pensioenfonds is verder verankerd op de website, de deelnemers- en werkgeversportalen en in de overige communicatiemiddelen. Het nederlandse pensioenfonds staat voor persoonlijk, solide en wendbaar. Het fonds is nuchter en no-nonsense. De visuele identiteit is dat ook en valt op door eenvoud, rust en overzichtelijkheid. We gebruiken geen ingewikkelde termen en spreken altijd duidelijk, beknopt en eenvoudig. We schrijven positief, maar verstoppen niets. We zijn eigentijds, maar doen niet mee aan trends. Fotografie en beeldmateriaal is persoonlijk.

Persoonlijke informatie

De website speelt in op de digitale toekomst en is ingericht volgens het 'Google'-principe. Een deelnemer (waaronder ook gepensioneerden) of werkgever geeft zijn zoekterm in de zoekbalk en de kennisbank genereert passende antwoorden. Ook is er de mogelijkheid om direct vragen te stellen door middel van de chat-functionaliteit. Daarmee wordt de informatievoorziening beter toegesneden op de persoonlijke behoefte van de vrager naast de communicatie op relevante momenten zodat er optimaal inzicht en overzicht is. De pensioenregisseur geeft persoonlijke aandacht daar waar dat gewenst is bijvoorbeeld bij het proces van pensioneren. Daarnaast is er ook de mogelijkheid om telefonisch of via whatsapp contact op te nemen.

Communicatieprincipes

De pensioencommunicatie van Het nederlandse pensioenfonds is gebaseerd op een aantal principes, die richting geven aan de wijze waarop we communiceren met deelnemers en werkgevers en aan de contentstrategie.

- *Digitaal*: we bieden volledig digitaal inzicht en overzicht.
- *Aansluiten op behoeften van deelnemers en werkgevers*: de communicatie wordt zo veel mogelijk afgestemd op de behoefte, situatie of vraag van de deelnemer en werkgever, zowel qua inhoud als qua timing.
- *Behulpzaam en toegankelijk*: we willen naast de deelnemer en de werkgever staan en 'helpen door te doen'. We willen voor elke doelgroep relevante communicatie en contactmomenten bieden op een persoonlijke, eenvoudige en toegankelijke manier.
- *Relevantie, duidelijke informatie gericht op actie*: we bieden inhoudelijk juiste informatie tijdig aan, die voor alle informatiedragers consistent is. Dusdanig dat hij of zij de tijd heeft om na te denken over zijn of haar positie en eventuele vervolgstappen. Het bieden van handelingsperspectief staat hierbij centraal.

- *Privacy*: we benadrukken dat Het nederlandse pensioenfonds geen informatie aan derden verstrekt anders dan voor de uitoefening van het pensioenbedrijf.

Communicatiedoelen

Op de lange termijn streeft Het nederlandse pensioenfonds met de communicatie de volgende doelstellingen na:

- Doelgroepen op een persoonlijk manier informeren met relevante informatie, zoveel mogelijk toegespitst op hun levensfase of life-event. Speciale aandacht is er voor actieven boven de 60 jaar. Deze groep wordt ruim voor hun pensioendatum benaderd door de pensioenregisseur, die hen begeleidt in het gehele proces.
- De werkgever heeft een belangrijke rol als vraagbaak voor deelnemers. Het nederlandse pensioenfonds zorgt ervoor dat werkgevers deze rol zo goed en gemakkelijk mogelijk kunnen uitvoeren.
- De pensioencommunicatie draagt bij aan de kennis, houding en het gedrag van deelnemers. Wij vinden het specifiek belangrijk dat onze deelnemers:
 - Hun eigen pensioen snappen.
 - Weten wat ze straks krijgen en weten of dit genoeg is.
 - Weten welke keuzes ze hebben.
 - Weten wat ze zelf kunnen doen.
 - Weten dat wij er voor hen zijn.
 - Weten dat we alles zo goed en efficiënt mogelijk organiseren.
 - Weten waar ze ons kunnen vinden en hoe ze met ons kunnen praten.
- Maar bovenal vinden we het belangrijk dat onze deelnemers en werkgevers tevreden zijn over Het nederlandse pensioenfonds en over onze dienstverlening.
- Dit moet ertoe leiden dat de deelnemer, slaper en pensioengerechtigde Het nederlandse pensioenfonds ervaren als betrokken, klaarstaand, betrouwbaar, en als een fonds dat weet wie de deelnemer is en goed op zijn geld let.

Communicatie per collectiviteitkring

Op de website staat de algemene informatie over het gehele fonds. Het onderscheid per collectiviteitkring wordt gemaakt in de verdere portalen. Er is een werkgeversportaal en een deelnemersportaal. Het deelnemersportaal is kringspecifiek en integraal gekoppeld aan het pensioenadministratiesysteem. Zo hebben deelnemers altijd en op elk gewenst moment, real time, volledig inzicht in hun persoonlijke pensioensituatie en de aan hen verzonden correspondentie of kunnen zij bepaalde acties doorgeven. Alleen die informatie die betrekking heeft op die betreffende persoon of werkgever in die betreffende kring is weergegeven. Hier staat de regeling die van kracht is. Wij informeren de werkgever over actuele ontwikkelingen in de pensioensector en, indien relevant, over de gevolgen voor de regeling of uitvoering.

Focus in 2020: personaliseren

Wij hebben als ambitie om zoveel mogelijk vanuit het perspectief van de deelnemers te communiceren in plaats van alleen feitelijk te informeren over de regeling.

In 2020 willen we nog meer gerichte en relevante informatie aanbieden aan specifieke doelgroepen, in toenemende mate gepersonaliseerd, zodat deelnemers voor hen persoonlijk relevante informatie ontvangen. Zo laten we zien dat we weten wat er leeft bij de deelnemers en laten we onze betrokkenheid meer zien.

2.1.12 Wet- en Regelgeving

Relevante ontwikkelingen

Wet automatische waardeoverdracht klein pensioen

Per 1 maart 2018 is de Wet waardeoverdracht klein pensioen in werking getreden. Door deze wetwijziging mag een klein pensioen (in 2018: een aanspraak van minder dan € 474,11 bruto per jaar) voor de pensioendatum niet langer worden afgekocht. Daarvoor in de plaats is de mogelijkheid gekomen om een klein pensioen automatisch over te dragen naar een de pensioenuitvoerder waar de deelnemer actief pensioen opbouwt.

Het nederlandse pensioenfonds maakt voor Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis geen gebruik van deze mogelijkheid, maar draagt pas over als betrokkene zelf aangeeft dat te willen. Voor de twee nieuwe kringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstad Groep zal vanaf 1 januari 2020 wel sprake zijn van automatische uitgaande waardeoverdracht van klein pensioen. Voor Pensioenkring Randstad Groep zijn de (meeste) pensioenaanspraken voor 1 januari 2018 opgebouwd en collectief premievrij geworden. Deze pensioenaanspraken kunnen onder de huidige wetgeving nog niet worden overgedragen. Dit kan op termijn mogelijk wel. Het nederlandse pensioenfonds werkt in alle kringen mee aan ontvangst van een automatische inkomende waardeoverdracht.

Verder regelt de wet dat hele kleine pensioenen (een aanspraak van maximaal € 2 bruto per jaar) vanaf 1 januari 2019 van rechtswege vervallen. De vrijval komt ten gunste van de kring. De ratio achter het vervallen van de hele kleine pensioenen is dat de kosten om het hele kleine pensioen in de boeken van het pensioenfonds te behouden meer bedragen dan de waarde van het pensioen.

IORP II

In januari 2019 is IORP II in werking getreden. Hiertoe zijn aanpassingen doorgevoerd in onder andere de Pensioenwet en de lagere regelgeving die daaruit voortvloeit. Het doel van IORP II is het bevorderen van de verdere ontwikkeling van tweedepijlerpensioenen in de Europese Unie. De wetwijziging bevat bepalingen over informatieverstrekking en transparantie, sleutelfuncties (risicobeheer, actuariaat en interne audit), een eigenrisicobeoordeling, uitbesteding, beloningsbeleid, ESG-aspecten, stresstest, de bewaarfunctie, internationale collectieve waardeoverdracht en bevoegdheden van en samenwerking tussen toezichthouders. Voor pensioenfondsen is het invulling geven aan de sleutelfuncties het meest ingrijpend.

Invulling sleutelfuncties

Bij de inrichting van Het nederlandse pensioenfonds in 2016 is al geanticipeerd op de complexiteit die een algemeen pensioenfonds met zich meebrengt, vanwege de opzet met verschillende kringen met hun eigen pensioenregeling, populatie, financiële opzet, beleidskader en medezeggenschap. Dit anticiperen is tot uiting gekomen zowel bij de inrichting van het bestuursmodel, de bestuursondersteuning als bij de inrichting van het risicomanagementraamwerk. Daarbij is een balans gezocht met het feit dat Het nederlandse pensioenfonds zeker de eerste jaren nog in een opstartfase verkeert, waardoor het aantal kringen, het aantal aangesloten werkgevers en het beheerd vermogen nog beperkt is. Die balans komt tot uitdrukking in het feit dat de voornoemde elementen die behoren bij een volwassen aansturing en risicobeheersing allemaal vanaf de start aanwezig zijn, maar qua omvang en bezetting meegroeien met de ontwikkeling van het fonds.

Bij de inrichting van de sleutelfuncties wil het fonds die balans graag behouden. Dat betekent dat het fonds de volgende uitgangspunten heeft gehanteerd voor de inrichting:

- De sleutelfunctiehouders functioneren onafhankelijk van elkaar, van de uitvoering en van het bestuur.
- Qua bezetting binnen de wettelijke kaders is sprake van een zo efficiënt mogelijke invulling aansluitend op de huidige inrichting.

Uitgaande van deze inrichtingsprincipes is gekomen tot de volgende inrichting:

- Het houderschap van de risicobeheerfunctie is intern belegd bij de integraal risicomanager van het fonds. De integraal risicomanager was al een 2e-lijns functie binnen het bestuursbureau, waarin vanuit een onafhankelijke positie toezicht wordt gehouden op de naleving van het risicomanagementsysteem.
- Het houderschap van de actuariële functie is uitbesteed aan de certificerend actuaris van het fonds. In het vorige risicomanagementraamwerk vervulde de certificerend actuaris eveneens een dergelijke rol, maar deze werd toen beschouwd als een 3^e-lijnsrol.
- Het houderschap van de interne auditfunctie zoals beschreven onder IORP II bestond binnen het huidige risicomanagementraamwerk van Het nederlandse pensioenfonds nog niet. Dat betekent dat er een nieuwe functie c.q. rol binnen het fonds gecreëerd is. Net zoals met het houderschap van de risicobeheerfunctie is ervoor gekozen om deze in te richten binnen het bestuursbureau.

Passend bij de structuur van Het nederlandse pensioenfonds hebben wij er voor gekozen om de sleutelfunctiehouders niet bij bestuurders te beleggen, maar bij het bestuursbureau en de certificerend actuaris, met een directe rapportagelijn naar het bestuur. Sleutelfuncties hebben immers primair een controlerende rol en mogen daarom niet ook actief zijn in uitvoerende werkzaamheden die zij controleren. Sleutelfunctiehouders hebben een standing invitation in bestuur- en commissievergaderingen. Het nederlandse pensioenfonds had al een gecombineerde risk- en auditcommissie; dit is een adviescommissie die geen onderdeel is van de 2^e of 3^e lijn. Besluiten worden in het bestuur genomen. Na toelichting is DNB akkoord gegaan met de gekozen inrichting.

Eigen Risico Beoordeling

Belangrijk onderdeel van de IORP II wetgeving is de introductie van de Eigen Risico Beoordeling (ERB). In het kader van het risicobeheer zijn pensioenfondsen verplicht ten minste driejaarlijks een ERB uit te voeren. De ERB is een instrument om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het fonds en de pensioenrechten van pensioengerechtigden en pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers. De ERB maakt integraal onderdeel uit van de strategie van het pensioenfonds en de resultaten dienen in aanmerking te worden genomen bij het nemen van strategische beslissingen. Het bestuur heeft ervoor gekozen om de ERB beschrijving toe te voegen aan het integraal risicomanagementbeleid. De uitvoering van de ERB zal voor de eerste maal in 2020 plaatsvinden, zie ook paragraaf 2.1.9 op pagina 18.

Stewardship code en Richtlijn langetermijnbetrokkenheid aandeelhouders

Op 1 januari 2019 respectievelijk 10 juni 2019 zijn de Nederlandse Stewardship Code en De Richtlijn langetermijnbetrokkenheid aandeelhouders in werking getreden. Door de principes van de Stewardship Code na te leven maken pensioenfondsen in hun rol als aandeelhouder zichtbaar aan de Nederlandse beursvennootschappen en aan de samenleving als geheel dat zij zich opstellen als verantwoord en betrokken aandeelhouder.

Het bestuur is in 2019 akkoord gegaan met toepassing van de Stewardship Code en heeft geconstateerd dat de Code voor een belangrijk deel al is afgedekt door het bestaande MVB-beleid (zie in paragrafen 2.1.8, 2.3.5 en 2.5.5 de passages over maatschappelijk verantwoord beleggen). Op een aantal punten voldoet Het nederlandse pensioenfonds indirect aan de code, omdat we in beleggingsfondsen beleggen en dus niet rechtstreeks als aandeelhouder optreden maar via het betreffende beleggingsfonds. Om diezelfde reden is Het nederlandse pensioenfonds niet rechtstreekse vertegenwoordigd op aandeelhoudersvergaderingen, waardoor de punten uit de code die over stemgedrag gaan niet van toepassing zijn. Dat geldt ook voor wat de code zegt over 'niet short gaan', want dit is niet toegestaan in de beleggingsfondsen waarin wordt belegd.

SRD II

Recent is de Europese Shareholder Rights Directive (SRD II) omgezet naar nationale wetgeving. Deze richtlijn schrijft voor hoe institutionele beleggers als aandeelhouders betrokken zijn bij de beleggingen en hoe zij hierover communiceren met de deelnemer. Het nederlandse pensioenfonds zal de implementatie van deze richtlijn in 2020 voltooien.

Nieuwe parameters

Op 11 juni 2019 kwam het advies van de Commissie Parameters naar buiten over de door pensioenfondsen te hanteren parameters voor rendement en inflatie, de scenarioset en de UFR-methode. De minister van SZW heeft besloten dat de parameters voor rendement en inflatie per 1 januari 2020 worden aangepast. DNB heeft besloten de voorgestelde UFR-methode te implementeren, maar zal dit niet eerder doen dan op 1 januari 2021.

Het bestuur heeft naar aanleiding van de aanpassing van de parameters besloten de financiële opzet van de pensioenregelingen te evalueren. In 2020 wordt de impact van de nieuwe parameters verder beoordeeld. Voor Collectiviteitkring 1 zal gekeken worden naar de premiedekkingsgraadafhankelijke opslag. Voor Pensioenkring Arcadis is in de nieuwe premie-opzet al wel rekening gehouden met de lagere parameters in 2021 en 2022.

Toezichthouders DNB en AFM

In 2019 heeft er regulier overleg plaatsgevonden met DNB. Het fonds heeft in 2019 meegewerkt aan de uitvraag niet-financiële risico's en IORP II. DNB is akkoord gegaan met de door Het nederlandse pensioenfonds gekozen inrichting van IORP II.

De uitvraag niet-financiële risico's bestond uit twee delen: de niet-financiële risico's en de integriteitsrisico's. Beide vragenlijsten zijn tijdig aangeleverd bij DNB.

Aan Het nederlandse pensioenfonds zijn in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes opgelegd.

2.1.13 Vooruitblik 2020

Corona

Zoals gemeld in het voorwoord van de voorzitter en in de paragraaf "Integraal Risicomanagement", is de impact van het coronavirus in het eerste deel van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen van gesprek geweest, zowel op fondsniveau als in de kringen. De verwachting is dat naast kortetermijnsturing op de operationele processen en de financiële positie, er gedurende 2020 volop aandacht zal moeten zijn voor de langetermijneffecten die de coronacrisis teweeg brengt en voor de strategie van het fonds. Het bestuur houdt, bijgestaan door de raad van toezicht en de belanghebbendenorganen, de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en anticipeert en communiceert zodra nodig.

Principeakkoord nieuw pensioenstelsel

In het tweede kwartaal van 2019 werd een principeakkoord bereikt over het nieuwe pensioenstelsel. Daarbij werd ook duidelijk dat er nog veel moet worden uitgewerkt. Het nederlandse pensioenfonds – ontworpen vanaf een lege tekentafel – is daar klaar voor. Met nieuwe, moderne systemen, zonder last van historie, zijn we flexibel, hebben we een sterke focus op schaalvoordeel en houden we de kosten laag. Deze techniek maakt ons schaalbaar naarmate we groeien, waarmee we als algemeen pensioenfonds continuïteit kunnen bieden in een veranderende wereld. We zien de uitwerking en implementatie van het pensioenakkoord dan ook met vertrouwen en belangstelling tegemoet.

Groei van het fonds

Per 1 januari 2020 is Het nederlandse pensioenfonds van start gegaan met zijn tweede en derde besloten kring, Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstad Groep. In het eerste kwartaal van 2020 zullen ook de belanghebbendenorganen van deze kringen voor het eerst vergaderen.

Gedurende het eerste halfjaar van 2020 zal er aandacht zijn voor het sluiten van een overeenkomst collectieve waardeoverdracht met Pensioenfonds Grontmij en een uitvoeringsovereenkomst met werkgever Sweco Nederland Holding B.V. en voor het inrichten van de vierde besloten collectiviteitkring: Pensioenkring Sweco. Deze kring gaat per 1 juli 2020 van start. De periode tot 1 juli 2020 zal gebruikt worden voor het inrichten van het administratiesysteem, de processen, communicatie (website en eigen portaal), opleiden van de leden van het belanghebbendenorgaan en warme overdracht van werkzaamheden.

Ook zal er aandacht zijn voor het verwelkomen van nieuwe toetreders die in 2020 toetreden tot Collectiviteitkring 1.

Het nederlandse pensioenfonds biedt een toekomst voor pensioenfondsen die een ander onderkomen zoeken, maar wel 'pensioenfonds' willen blijven. Wij zien de belangstelling voor Het nederlandse pensioenfonds nog steeds toenemen. Dat blijkt uit de gesprekken die wij voeren met geïnteresseerde pensioenfondsen en werkgevers en door de aanvragen van offertes die wij mogen ontvangen.

Het nederlandse pensioenfonds zet in op twee belangrijke doelgroepen. Ten eerste zijn dat de (liquiderende) ondernemingspensioenfondsen. Voor deze pensioenfondsen ziet Het nederlandse pensioenfonds kansen voor verdere schaalvergroting door kostenverlaging en toekomstbestendige governance met daarbij het behoud van de eigen identiteit. Voor deze pensioenfondsen en bijbehorende werkgevers bieden wij maatwerkoplossingen in een besloten kring of via een open collectiviteitkring. Ten tweede vormen werkgevers met een verzekerde regeling een belangrijke doelgroep voor de open collectiviteitkring. Bij de verzekerde regelingen staat de betaalbaarheid van middenloonregelingen onder druk en is er vrijwel geen toeslagpotentieel. De mogelijkheden die het Financieel Toetsingskader (FTK) biedt om binnen Het nederlandse pensioenfonds enige mate van premiedemping met een reële kans op toeslag te realiseren, is daarom voor veel werkgevers een aantrekkelijk alternatief.

Wij realiseren ons dat een besluit tot het elders onderbrengen van de uitvoering van de pensioenregeling voor veel pensioenfondsen en werkgevers ingrijpend is. Dit vraagt veel afstemming en betrokkenheid. Het nederlandse pensioenfonds helpt de werkgevers en bestuurders van pensioenfondsen daarbij. Wij hechten eraan om als echt pensioenfonds te opereren. De betrokkenheid van de belanghebbenden bij een pensioenregeling wordt ingevuld door het belanghebbendenorgaan, waarin de eigenheid blijft bestaan door de belangrijke bevoegdheden die aan dit orgaan worden toevertrouwd.

Het nederlandse pensioenfonds is met veel toewijding opgericht en we weten tegelijkertijd dat we nooit uitontwikkeld zullen zijn. Bij de verdere invulling staan we open voor de ideeën en suggesties van onze werkgevers, deelnemers en de pensioenfondsen, die naar ons over komen. We zijn ervan overtuigd dat dit ons verder brengt.

2.2 Verslag van de raad van toezicht over 2019

2.2.1 Verslag van de raad van toezicht

Samenstelling van de raad

Het nederlandse pensioenfonds heeft het intern toezicht ingericht middels een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit drie leden. De zittingstermijn bedraagt vier jaar met de mogelijkheid van herbenoeming voor opnieuw vier jaar. De leden treden af volgens een door de raad vastgesteld rooster. De raad is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en andere mogelijke belanghebbenden, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Taken

De raad van toezicht heeft als wettelijke taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur, de algemene gang van zaken bij het fonds, een adequate risicobeheersing en op een evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Daarnaast is het de taak van de raad van toezicht om het bestuur advies te geven. De raad van toezicht betreft de Code Pensioenfondsen en de naleving hiervan bij zijn taak. De taken en werkzaamheden van de raad zijn opgenomen in de statuten en vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. De raad van toezicht legt verantwoording over haar werkzaamheden af aan de Vergadering van Belanghebbendenorganen, de belanghebbendenorganen en werkgevers.

Visie op toezicht

De raad van toezicht vindt het voor een beheerste bedrijfsvoering essentieel dat de bestuurlijke processen op orde zijn, dat het bestuur goed functioneert en dat de samenstelling van het bestuur

past bij de taken en bij de ontwikkelingen van het fonds. De raad beschouwt het bewaken van de kwaliteit en professionaliteit van het bestuur en de bestuurders als een van de belangrijkste bouwstenen van goed toezicht. De raad ziet de uitwerking van de strategie en het daarbij horende beleidskader als fundament voor de invulling van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Ook de governance en de principes die aan het beleid ten grondslag liggen zijn belangrijke ijkpunten voor de raad en voor zijn beoordeling van de wijze waarop het bestuur haar taak uitvoert.

De raad sluit aan bij de VITP Toezichtscodex. Op basis hiervan stelt de raad van toezicht jaarlijks een jaarplan op waarin de raad aangeeft hoe hij zijn taken invult en welke onderwerpen centraal zullen staan. Voor 2019 heeft de raad van toezicht, naast de reguliere toezichtsthema's, als aandachtspunten vastgesteld: de implementatie van IORP II, strategie (de beoogde en benodigde groei van Het nederlandse pensioenfonds) en de evaluatie van de strategische beleidscyclus met betrekking tot het vermogensbeheer.

De raad van toezicht vergadert ten minste zes keer per jaar. In 2019 heeft de raad negen keer vergaderd alsmede tweemaal ten behoeve van het jaarwerk inzake boekjaar 2018. Daarnaast heeft de raad van toezicht vijf keer vergaderd met het bestuur en één keer met het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 alsook één keer met het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis. Tijdens het overleg met de Vergadering van Belanghebbendenorganen legt de raad in deze vergadering tevens verantwoording af. Minimaal een keer per jaar vindt overleg plaats met externe toezichthouder DNB.

2.2.2 Bevindingen en goedkeuring

Bevindingen

Code Pensioenfondsen

De raad van toezicht heeft kennis genomen van de rapportage van de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen 'Met het oog op de deelnemer' (onder andere) inzake het gesprek met bestuurders en toezichthouders over de Code. De handreiking raamwerk rapportage over de Code Pensioenfondsen 2018 geeft aan dat de raad van toezicht inzicht geeft in het gevoerde toezicht op dit punt, waarbij een of meerdere van de acht thema's van de Code als leidraad kunnen worden genomen. Het intern toezicht gaat in op de verhouding tussen bestuur en toezicht. Voorts kunnen hier onderdelen van de Code Pensioenfondsen aan de orde komen waar in het afgelopen jaar bijzondere aandacht naar is uitgegaan.

Mede naar aanleiding van de Code Pensioenfondsen heeft de raad van toezicht, naast de reguliere (wettelijke) toezichtsthema's, de aandachtspunten de implementatie van IORP II, strategie (de beoogde en benodigde groei van Het nederlandse pensioenfonds) en de evaluatie van de strategische beleidscyclus met betrekking tot het vermogensbeheer vastgesteld.

De raad van toezicht heeft gedurende 2019 diverse malen met het bestuur gesproken over de Code Pensioenfondsen en de wijze waarop het bestuur invulling geeft aan de Code. Ook is de raad van toezicht geïnformeerd over de naleving van de normen aan de hand van een overzicht van de rapportagenormen en de toelichting op de norm (33) waarop wordt afgeweken van de Code.

In onderstaande zijn de bevindingen van de raad van toezicht opgenomen inzake de aan de hand van Code benoemde aandachtspunten.

Implementatie IORP II

De raad van toezicht heeft in alle fases van de implementatie van IORP II gesproken met het bestuur. Er is gekeken op welke wijze de organisatie ingericht dient te worden om invulling te geven aan de Europese richtlijn. De raad is positief over de door het bestuur gekozen oplossing. Eventuele bevindingen zijn tijdens de gesprekken met het bestuur doorgegeven en naar tevredenheid meegenomen c.q. beantwoord.

De opzet van het risicomanagement binnen Het nederlandse pensioenfonds kent naar de opvatting van de raad van toezicht een goed volwassenheidsniveau. Hoewel de sleutelfunctiehouder Risicobeheer geen bestuurslid is (de omvang van het bestuur is hiervoor te beperkt), is deze voldoende

daadkrachtig ingericht en heeft de raad, net als met de overige sleutelfunctiehouders, ook met deze sleutelfunctiehouder een rechtstreekse lijn. Twee keer per jaar worden de sleutelfunctiehouders uitgenodigd bij de vergadering van de raad van toezicht. Bovendien worden voorleggers die het bestuur ontvangt voor de besluitvorming voorzien van een risicoparagraaf en waar nodig een reactie van de eerste lijn hierop. Dit, tezamen met de relevante passages uit de notulen van de bestuursvergadering, zorgen voor een goed inzicht voor de raad ten aanzien van de door het bestuur genomen besluiten. De raad kan op basis hiervan goed zien of de (te) door(ge)lopen processen goed zijn geweest. Ook bij het verlenen van goedkeuring heeft de raad hierdoor goede informatie.

De raad van toezicht heeft met DNB gesproken over onder andere de implementatie van IORP II. Naast de invulling van de sleutelfunctie Risicobeheer is ook gesproken over (de planning rondom) de eigen risicobeoordeling en zaken die de raad van toezicht zijn opgevallen.

Strategie

Het Nederlandse pensioenfonds heeft een sterke positie verworven in de markt van APF'en, maar een verdere groei is noodzakelijk om daardoor de continuïteit en toekomstbestendigheid te waarborgen. De raad van toezicht heeft zich daartoe in de uitwerking van het strategisch beleid verdiept. Schaalbaarheid en verandervermogen van de organisatie zijn daarbij essentieel. De strategische uitgangspunten die beoordeeld zijn door de raad van toezicht zijn:

- eenvoud en efficiency met als doel beheerste kosten en bedrijfsvoering;
- samenwerking met en tussen de diverse organen en kringen;
- uitbesteding aan solide partners;
- onafhankelijkheid met een eigen bestuursbureau en onafhankelijk fiduciair manager;
- wendbaarheid, zowel financieel als skills, om ons tijdig aan te kunnen passen;
- gerealiseerd vertrouwen op basis van gedegen implementaties van nieuwe klanten.

De raad van toezicht heeft de relevante marktsegmenten en het concurrentievermogen met het bestuur besproken. De verwachte groei op basis van deze marktkennis zijn in 2 scenario's uitgewerkt. De raad van toezicht heeft zich steeds verdiept in de kwartaalrapportages met betrekking tot de toetredingen en volgt daarin de voortgang. De raad van toezicht heeft met het bestuur overlegd over de mogelijke implicaties van het Pensioenakkoord en de trend in de markt van DB naar DC. De raad van toezicht heeft zich in 2019 - samen met het bestuur - verdiept in de Strategische Risicoanalyse (mede ten behoeve van DNB) en het daaruit voortvloeiende proces van strategische risicobeheersing.

Strategische beleidscyclus vermogensbeheer

De raad van toezicht heeft voor 2019 het vermogensbeheer en in het bijzonder de strategische beleidscyclus als apart aandachtspunt benoemd. Daarbij is gekeken naar zowel het proces van de vaststelling van het strategisch beleid, de vastlegging ervan in relevante documenten en de implementatie als ook naar de wijze waarop bij de start van nieuwe kringen het beleggingsbeleid wordt vormgegeven en de monitoring en evaluatie van het vermogensbeheerproces.

De raad constateert dat het Strategisch Beleggingsbeleid een goede beschrijving is van de uitgangspunten en processen en dat het daarmee ruimschoots voldoet aan de eisen die eraan worden gesteld. Naast een algemene beschrijving van het strategisch beleid is er per kring een specifiek strategisch beleid opgesteld. In de reguliere driejaarlijkse cyclus is het beleid van CK1 opnieuw vastgesteld.

Bij de uitvoering van het vermogensbeheer wordt het fonds ondersteund door een onafhankelijke fiduciair beheerder. De raad ziet hiervan de toegevoegde waarde en constateert dat de samenwerking tussen het fonds en de fiduciair beheerder goed verloopt. Het bestuur is met de diverse rapportages goed in staat om de ontwikkelingen van de portefeuilles goed te volgen.

Enkele kleinere aandachtspunten met betrekking tot het vermogensbeheer zijn door de raad met het bestuur besproken.

Goedkeuring

Collectieve waardeoverdrachten

Gedurende 2019 hebben wij diverse collectieve waardeoverdrachten goedgekeurd, te weten de waardeoverdrachten van Pensioenfonds Randstad Groep en Pensioenfonds OWASE naar de respectievelijke eigen kringen bij Het nederlandse pensioenfonds. Wij constateerden dat deze trajecten om tot collectieve waardeoverdracht te komen zorgvuldig zijn doorlopen. In het doorlopen proces zijn voldoende interne checks en balances ingebouwd teneinde de kwaliteit van de stukken te borgen.

Profielschets/functieprofielen bestuurders

Eind 2019 liep de zittingstermijn van twee bestuursleden af. De raad van toezicht heeft ten behoeve van de herbenoeming van beide bestuurders gewijzigde functieprofielen ontvangen. De wijziging zag (met name) op het tijdsbeslag, waarbij voorgesteld werd om deze voor alle bestuursleden met 0,5 dag te verhogen. De raad van toezicht heeft de wijziging besproken, intern én met het bestuur, heeft de gewijzigde functieprofielen geaccordeerd.

Goedkeuring bestuursverslag 2019

Begin 2020 kreeg ook Nederland te maken met de mondiale uitbraak van COVID-19. Het bestuur heeft via het bestuursbureau de raad van toezicht steeds op de hoogte gehouden van de gevolgen hiervan voor het pensioenfonds. Begin april 2020 is het verslag van de raad over boekjaar 2019 besproken met het bestuur. Tijdens deze vergadering is ook gesproken over de risicobeheersing rondom COVID-19. Begin mei hebben wij gebruik gemaakt van het recht op een overleg met de accountant en certificerend actuaar en is het verslag besproken met het bestuur. Op 18 mei 2020 heeft de raad verantwoording afgelegd aan de belanghebbendenorganen van Collectiviteitkring 1, Pensioenkring Arcadis, de Vergadering van Belanghebbendenorganen en via het belanghebbendenorgaan ook aan de werkgevers. In juni 2020 heeft de raad van toezicht het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag 2019 goedgekeurd.

Vooruitblik

Voor 2020 staan, naast de reguliere toezichtonderwerpen, de aandachtspunten algemene gang van zaken (jaarplan bestuur), strategie (continuïteit en implementatie van het pensioenakkoord, governance (Code Pensioenfondsen), inrichting sleutelfuncties en samenwerking diverse gremia) en monitoring strategische beleidscyclus vermogensbeheer op de jaarkalender van de raad van toezicht.

Samenwerking en ondersteuning

Wij waarderen de constructieve samenwerking met het bestuur en de ondersteuning binnen het pensioenfonds. Wij hebben toegang tot het online portaal met alle relevante documenten met betrekking tot het fonds. Bij de beantwoording van onze vragen was geen sprake van terughoudendheid. Uit het overleg van de raad van toezicht met het bestuur blijkt een positieve betrokkenheid binnen het bestuur waarbij de collectieve en evenwichtige belangenafweging voorop staat.

Badhoevedorp, 15 juni 2020

Gérard Aben, voorzitter
Orpa Bisschop
Piet Molenaar

2.2.3 Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft op 18 mei 2020 overleg gevoerd met de raad van toezicht over het bestuursverslag 2019 en kennisgenomen van de verantwoording van de raad van toezicht over 2019. Het bestuur spreekt haar waardering uit over de wijze waarop de raad van toezicht haar taken afgelopen jaar heeft uitgeoefend. In de samenwerking is sprake van een open cultuur en constructief overleg. De positief kritische houding van de raad van toezicht heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan diverse onderwerpen te weten de waardeoverdrachten van Pensioenfonds Randstad Groep en

Pensioenfonds OWASE naar de eigen kringen bij Het nederlandse pensioenfonds. Daarnaast heeft de raad van toezicht onder andere een bijdrage geleverd aan de implementatie van IORP II, strategie en de evaluatie van de strategische beleidscyclus met betrekking tot het vermogensbeheer. Het bestuur dankt de raad van toezicht voor haar inzet en adviezen in 2019. Het bestuur ziet er naar uit de goede samenwerking op deze wijze voort te zetten.

2.3 Collectiviteitkring 1

2.3.1 Algemene informatie

Doelstelling van het pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. In 2016 zijn alle voorbereidingen getroffen om met Collectiviteitkring 1 per 1 januari 2017 van start te gaan. De eerste toetreders zijn VNV, DAS Rechtsbijstand, DAS Legal Finance en de Efteling. Per 1 januari 2018 is Ocean Network Express (Netherlands) B.V. toegetreden, van wie ook de bestaande verplichtingen en beleggingen zijn overgedragen door middel van een collectieve waardeoverdracht. Per 1 januari 2019 zijn Jindal Films Europe Kerkrade B.V. en Antargaz Nederland B.V. toegetreden tot Collectiviteitkring 1. Daarnaast sloten we intentieovereenkomsten af met verschillende partijen voor toetreding in 2020.

De uitvoeringsovereenkomst met Ocean Network Express (Netherlands) B.V. is per 1 januari 2020 stopgezet.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in €/1000 tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Per 1 januari 2017 is het beoogde belanghebbendenorgaan ingesteld. Per april 2017 heeft DNB ingestemd met de benoeming van de leden en is het belanghebbendenorgaan formeel van start gegaan. Dit orgaan bestaat nu uit vertegenwoordigers van (gewezen) deelnemers en werkgevers. Bij toename van het aantal gepensioneerden van de kring zal het belanghebbendenorgaan uitgebreid worden met een lid namens de gepensioneerden. In 2019 heeft het belanghebbendenorgaan 6 keer vergaderd. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan 6 keer vergaderd met het bestuur en 1 keer met de raad van toezicht.

De samenstelling van het belanghebbendenorgaan is op 31 december 2019 als volgt:

Naam	Functie/ geleding	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Geboortejaar	Geslacht
Daan van Baarsen	Vicevoorzitter en lid namens werkgevers	1	01-01-2021	1961	M
Guy van Doremalen	Lid namens werkgevers	1	01-01-2021	1955	M
Niels Freese	Voorzitter en lid namens deelnemers	1	31-12-2019*	1982	M
Bas van Tilborg	Lid namens deelnemers	1	01-01-2021	1971	M

* de heer Freese treedt per 31-12-2019 af wegens aanvaarding van een dienstbetrekking elders

Eind 2019 is de termijn van de voorzitter het belanghebbendenorgaan voortijdig geëindigd wegens aanvaarding van een betrekking elders. De heer Van Doremalen treedt in de loop van 2020 af. Deze posities zijn vacant gesteld en worden begin 2020 ingevuld. Om de continuïteit van het belanghebbendenorgaan te waarborgen, is in 2020 gestart met een externe interim voorzitter (zonder stemrecht) en extra ondersteuning vanuit het bestuursbureau.

2.3.2 Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

De aangesloten werkgevers kunnen binnen de kaders van Het nederlandse pensioenfonds en de collectiviteitkring de details van de pensioenregeling invullen. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze kaders. De precieze inhoud van de pensioenregelingen is opgenomen in het pensioenreglement.

Betreft	Invulling
Type regeling	Uitkeringsregeling op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.
Pensioendatum	Eerste dag van de maand waarin de deelnemer 68 wordt. De pensioenleeftijd sluit aan bij de fiscale pensioenleeftijd. Bij een wijziging van de fiscale pensioenleeftijd wordt de pensioendatum voor zowel de in de toekomst op te bouwen pensioenaanspraken alsmede de reeds opgebouwde pensioenaanspraken automatisch aangepast (inclusief conversie op basis van collectieve actuariële gelijkwaardigheid). Werkgevers kunnen een andere pensioendatum kiezen. Bij een wijziging van de fiscale pensioenleeftijd worden deze pensioenaanspraken niet aangepast.
Pensioengevend salaris (fulltime)	Het geldende salaris op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever met een maximum van € 107.593 (2019).
Franchise (opbouwgedeelte)	De geldende franchise op basis van het pensioenreglement van de aangesloten werkgever met een minimum van € 13.785 (2019). In overeenstemming met de fiscale grenzen kan er eventueel een lagere franchise worden toegepast. In dat geval gelden er andere (lagere) fiscale grenzen ten aanzien van het opbouwpercentage.
Opbouwpercentage ouderdompensioen	Percentage van de pensioengrondslag (pensioengevend salaris minus franchise) tussen 0,500% en 1,875%.
Opbouwpercentage partnerpensioen (optioneel)	Percentage van de pensioengrondslag tussen 0,350% en 1,313%.
Partnerpensioensysteem	Voor alle deelnemers wordt een partnerpensioen opgebouwd volgens het onbepaalde-man-/vrouwsysteem. Ten aanzien van het risicodeel wordt eveneens het onbepaalde systeem gehanteerd.
Opbouwpercentage wezenpensioen (optioneel)	Percentage van de pensioengrondslag tussen 0,070% en 0,263%.

Betreft	Invulling
Wezenpensioensysteem	Eindleeftijd van het wezenpensioen is 21 jaar, met een verlenging tot 27 jaar bij arbeidsongeschikte of studerende kinderen. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen. Voor alle deelnemers wordt een wezenpensioen verzekerd op basis van het onbepaalde-kind-systeem. De werkgever kan kiezen of dit op opbouwbasis is of risicobasis.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het algemene toeslagbeleid van de collectiviteitkring.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid van 35% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet voor rekening van de collectiviteitkring op basis van 6 klassen.

Premiebeleid

Voor de financiering van de pensioentoezegging wordt door Het nederlandse pensioenfonds premie geheven. Het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds stelt jaarlijks het bedrag vast voor de premie die de aangesloten werkgevers zijn verschuldigd om de collectiviteitkring in staat te stellen aan de pensioenverplichtingen te voldoen.

Kostendekkende premie

Het fonds stelt jaarlijks op collectiviteitkringniveau een kostendekkende premie vast zoals bedoeld in artikel 128 van de Pensioenwet op basis van de volgende elementen:

1. De actuarieel benodigde premie voor de nominale pensioenopbouw en risicodekking; en
2. Een solvabiliteitsopslag ter grootte van het procentuele vereist eigen vermogen; en
3. Een opslag voor uitvoeringskosten; en
4. De actuarieel benodigde premie voor toeslagen.

Daarbij geldt dat:

- Onderdeel 1 wordt berekend aan de hand van de actuariële grondslagen die ten grondslag liggen aan de technische voorziening. Voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (VPA) geldt een opslag.
- Onderdeel 2 wordt berekend als de procentuele omvang van het vereist eigen vermogen per de start van het kalenderjaar, vermenigvuldigd met onderdeel 1.
- Onderdeel 3 wordt bepaald als de jaarlijkse uitvoeringskosten, onder aftrek van de vrijgeval- len opslag voor toekomstige uitvoeringskosten als gevolg van uitkeringen.
- Onderdeel 4 is voor de kostendekkende premie nihil.

Gedempte kostendekkende premie

Het nederlandse pensioenfonds stelt met ingang van het jaar 2018 de gedempte kostendekkende premie vast op basis van dezelfde elementen als de kostendekkende premie. De verschillen zijn de volgende:

- Onderdeel 1 wordt berekend op basis van een rentetermijnstructuur gebaseerd op een ver- wachte waarde van het toekomstig rendement. Voor de vaststelling van de verwachte waarde van het toekomstig rendement wordt uitgegaan van de berekeningsmethodiek zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK Pensioenfondsen.

- Het verwacht netto meetkundig rendement op vastrentende waarden, bedoeld in artikel 23a van het Besluit FTK Pensioenfondsen wordt vastgesteld voor een periode van vijf jaar (2017 tot en met 2021) op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 30 september 2016.
- Het verwacht netto meetkundig rendement op zakelijke waarden wordt bepaald op basis van de maximaal te hanteren parameters zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK Pensioenfondsen.
- Het strategische beleggingsbeleid voor het jaar 2017 is het uitgangspunt voor het vaststellen van de verwachte waarde van het toekomstig rendement. Bij een wijziging van het strategische beleggingsbeleid wordt het netto verwacht beleggingsrendement opnieuw vastgesteld.
- Iedere vijf jaar wordt de peildatum voor de rentetermijnstructuur bijgesteld, voor het eerst per 30 september 2021. Voor het overige worden dezelfde grondslagen gehanteerd als voor de kostendekkende premie.
- Onderdeel 4 wordt bepaald als het verschil tussen
 - onderdeel 1 waarbij conform artikel 4 van het Besluit FTK Pensioenfondsen aanvullend rekening wordt gehouden met toekomstige toeslagverlening ter hoogte van de minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel a, en tweede lid van het Besluit FTK Pensioenfondsen (inclusief ingroeipad voor de eerste vijf jaar conform de CPB-raming september 2016 met een prijsindexcijfer van 0,1%, die wordt vastgezet voor een periode van vijf jaar (2017 tot en met 2021)), en
 - onderdeel 1, onder aftrek van onderdeel 2.

Onderdeel 4 zal nooit negatief zijn.

Feitelijke premie

De feitelijke premie wordt vastgesteld als de gedempte kostendekkende premie, verhoogd met een opslag die afhankelijk is van de premiedekkingsgraad per 30 september van het voorgaande jaar.

In 2019 is er een opslag gehanteerd van 23,1%. De opslag wordt, als de premiedekkingsgraad lager dan 110% is, berekend met de volgende formule: $\frac{1}{4}$ de van de premiedekkingsgraad van de gedempte kostendekkende premie plus $\frac{3}{4}$ de van 110%. Bij een premiedekkingsgraad hoger of gelijk aan 110% is de opslag nihil.

Aanpassing van premiebeleid met ingang van 2020

Met ingang van 2020 is het premiebeleid aangepast. De aanpassing betreft het maximeren van de stijging of daling van de premie ten opzichte van het voorgaande jaar waarbij geldt dat de totale feitelijke premie op collectiviteitkringniveau niet met meer dan 20%-punten stijgt of met meer dan 17%-punten daalt (dit komt overeen met een factor 1,2 omhoog respectievelijk omlaag) ten opzichte van het voorgaande jaar, voor zover deze stijging niet wordt veroorzaakt door wijzigingen in het deelnemersbestand. Voorwaarde is wel dat de feitelijke premie nooit lager zal zijn dan de gedempte kostendekkende premie.

De begrenzing van de stijging of daling van de premie wordt vormgegeven door een maximale en een minimale opslag voor de feitelijke premie vast te stellen die overeenkomt met een stijging dan wel daling van de premie met 20%-punten respectievelijk 17%-punten op niveau van de collectiviteitkring, ook weer voor zover deze stijging niet wordt veroorzaakt door wijzigingen in het deelnemersbestand.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

In 2019 is het pensioenreglement van Collectiviteitkring 1 op drie onderdelen aangepast, naast dat een aantal tekstuele aanpassingen is doorgevoerd ter verduidelijking.

- Aanpassingen uit hoofde van wetswijziging IORP II (zie paragraaf 2.1.12)
- Wet waardeoverdracht kleine pensioenen (zie ook paragraaf 2.1.12)
- Nieuwe fiscale bedragen.

Daarnaast heeft Het nederlandse pensioenfonds besloten om de wijze waarop de kosten voor bedrijfsvoering gefinancierd worden te wijzigen, naar aanleiding van het onderzoek dat DNB in 2018 deed onder alle algemene pensioenfonds naar "toekomstbestendigheid en kosten". Hierdoor worden sinds 1 januari 2019 de totale kosten voor de bedrijfsvoering niet langer ten laste gebracht van het belegd vermogen, maar nog slechts een deel. Het gaat dan om het deel van de kosten voor bedrijfsvoering dat is toe te rekenen aan de beleggingen. Naast de andere toerekening van de kosten voor bedrijfsvoering heeft het bestuur de hoogte van de kostenvoorziening geëvalueerd, met als conclusie dat de kostenvoorziening moest worden bijgesteld. Het gevolg van deze twee ontwikkelingen tezamen is dat de opslag voor de voorziening toekomstige kosten is verhoogd van 2% naar 3%. Dit is per 31 december 2018 doorgevoerd en heeft sinds 1 januari 2019 effect, waardoor ook de premie is gewijzigd. Ook is de uitvoeringsovereenkomst hier op aangepast.

Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen voor Collectiviteitkring 1 bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat Het nederlandse pensioenfonds moet aanhouden om de bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Collectiviteitkring 1 en telt ook niet mee in de balans van Collectiviteitkring 1. Periodiek wordt getoetst of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Collectiviteitkring 1 ontstaat. Hierna vindt aanzuivering van het saldo plaats.

2.3.3 Financiële positie en herstelplan

Financiële positie

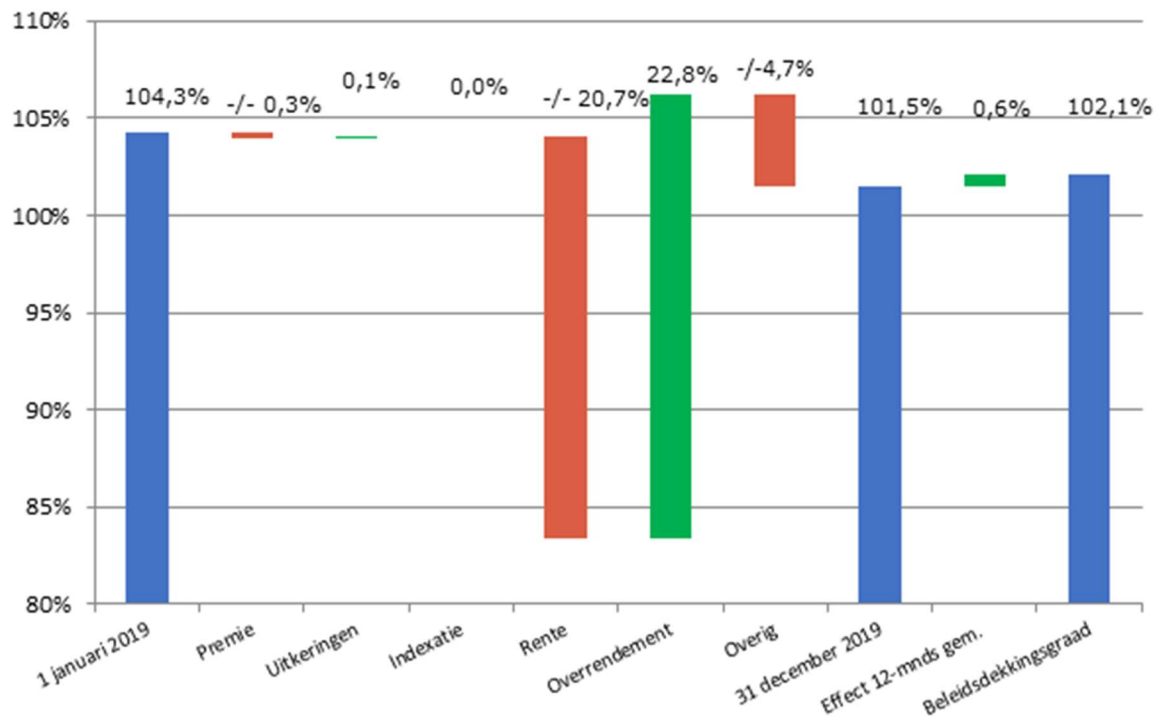
De beleidsdekkingsgraad daalde gedurende 2019 van 109,2% naar 102,1%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (de "toezichtscurve") is in 2019 gedaald naar 101,5%. Dit is 2,8 procentpunt lager dan ultimo 2018. Deze daling was het gevolg van een daling van de rentes, de rendementsportefeuille behaalde namelijk een positief rendement en droeg daardoor positief bij aan de dekkingsgraad. De gedaalde rente had een positief effect op de waarde van de vastrentende waarden, maar omdat het renterisico voor 50% is afgedekt was de stijging van de waarde van de verplichtingen groter.

Hierna volgt een samenvatting van de financiële positie Collectiviteitkring 1 en ontwikkelingen gedurende het jaar.

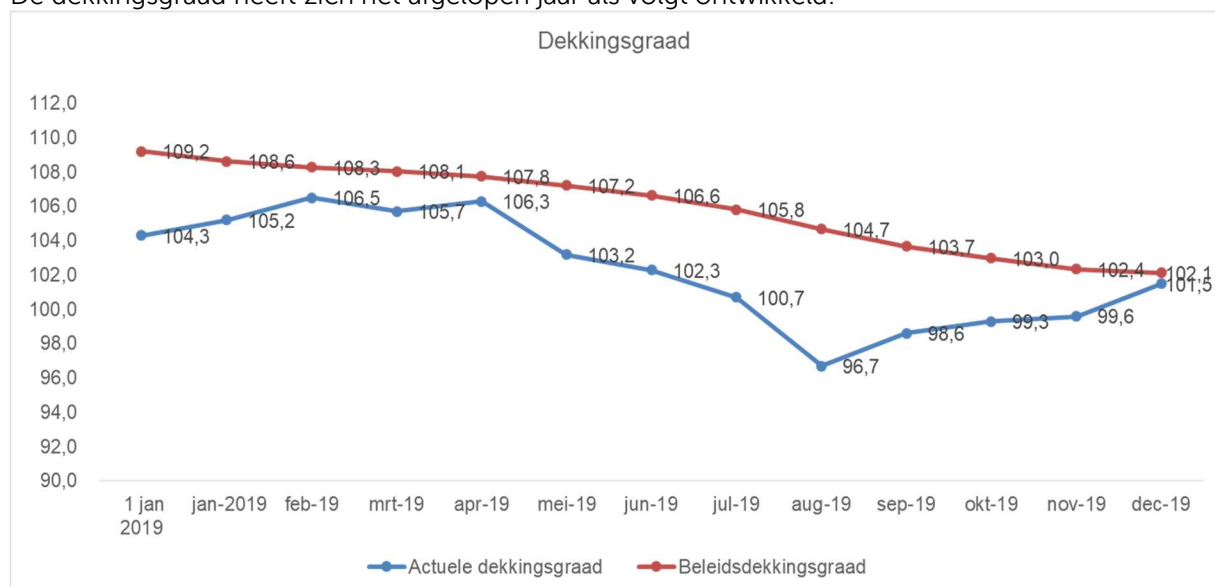
2019	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2019	206.043	197.503	104,3%
Beleggingsresultaten	44.442	-487	22,8%
Premiebijdragen (regulier)	22.861	22.606	-0,3%
Indexering	0	0	0,0%
Uitkeringen	-1.986	-1.991	0,1%
Wijziging Rentetermijnstructuur	0	48.883	-20,7%
Overige oorzaken en kruiseffecten	1.077	1.804	-4,7%
Stand per 31 december 2019	272.437	268.318	101,5%

In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop Pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop Technische voorziening staat hier de interest toevoeging aan de technische voorziening op basis van de 1-jaars rente zoals vastgesteld door DNB in de RTS van 31 december 2018.

Hieronder staat een grafische weergave van het verloop van de dekkingsgraad:

De dekkingsgraad heeft zich het afgelopen jaar als volgt ontwikkeld:

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met het constant maken op basis van een gemiddelde rekenrente van 0,91%. In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste 12 actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Collectiviteitkring 1 bevindt zich ultimo 2019 in een situatie van reservetekort aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigenvermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 117,3% (2018: 119,2%). Indien het vereist eigenvermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 119,5% (2018: 118,4%). Het fonds heeft voor 1 april 2020 een update van het herstelplan opgesteld.

De beleidsdekkingsgraad voldeed ultimo 2019 ook niet aan de eis van het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV), waardoor de kring een dekkingstekort heeft. Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetingskader pensioenfondsen. Ultimo 2019 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,6% (2018: 104,6%). De beleidsdekkingsgraad lag voor het eerst per eind 2019 lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, waardoor de 5-jaars termijn, waarna het fonds direct moet herstellen tot het MVEV, is ingegaan per 31 december 2019. Wanneer de beleidsdekkingsgraad gedurende vijf jaar lager is dan de dekkingsgraad die behoort bij het MVEV, zal het fonds maatregelen moeten nemen. Dit is eind 2019 niet van toepassing.

Herstelplan

In 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

2019	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	104,3%	103,9%
Premie	-0,3%	-0,4%
Indexatie	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,1%	0,0%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-20,7%	0,0%
Rendement op beleggingen	22,8%	4,0%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-4,7%	0,2%
Dekkingsgraad per 31 december	101,5%	107,7%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2019 101,5% en liep daarmee achter op het herstelplan dat uitgaat van 107,7% op die datum.

De premie heeft bijgedragen aan de dekkingsgraad in lijn het herstelplan.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een forse daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2019 waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die lager is dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft meer bijgedragen aan de dekkingsgraad dan verwacht volgens het herstelplan. Dit wordt verklaard door met name de sterk gestegen aandelenkoersen in 2019.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door het kruiseffect van wijziging van rentetermijnstructuur met in dit geval het beleggingsresultaat. De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die voorgeschreven wordt door DNB.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2020 sprake van een reservetekort. Het pensioenfonds heeft per eind maart 2020 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin de beleidsdekkingsgraad op basis van het reguliere beleid in 2026 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 4 juni 2020 heeft DNB instemming gegeven bij het herstelplan 2020.

Toeslagverlening

Binnen Collectiviteitkring 1 bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Collectiviteitkring 1 is in beginsel voorwaardelijk. Met uitzondering van de ANW-pensioenverzekering, waar sprake is van een (optioneel) te verzekeren vaste stijging na ingang, wordt binnen Collectiviteitkring 1 geen onvoorwaardelijke toeslag aangeboden indien dit gevolgen heeft voor de aan te houden technische voorziening.

Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is..

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle huishoudens, tussen oktober van twee kalenderjaren vóór de toekenning en oktober van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Collectiviteitkring 1 volgt de systematiek van toekomst bestendig indexeren. Er wordt alleen een toeslag verleend voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden. Toeslagverlening is alleen mogelijk als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Per 1 januari 2020 is daarom geen toeslag toegekend. Wanneer er volledige toeslagverlening had kunnen plaatsvinden, zouden de pensioenaanspraken en -rechten zijn verhoogd met 2,70%.

Inhaaltoeslag

Indien de toeslag in enig jaar niet volledig wordt toegekend, kan dit in een later stadium hersteld worden door middel van een inhaaltoeslag eveneens per 1 januari. Hiervan kan sprake zijn indien

- a. er een reserveoverschot is; en
- b. de reële dekkingsgraad minimaal 100% is.

Het voor inhaaltoeslagen beschikbare vermogen wordt bepaald als maximaal 20% van het vermogen boven het maximum van de situaties waarin precies aan voorwaarden a en b wordt voldaan. Voor het toekennen van inhaaltoeslagen worden daarbij de volgende aanvullende voorwaarden gehanteerd:

- Inhaaltoeslagen en herstel van kortingen worden op collectieve basis verleend. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen actieven, inactieven, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden.
- Inhaaltoeslagen en herstel van kortingen worden toegepast als een percentage van het voor de individuele deelnemer totaal te herstellen bedrag. Dit percentage wordt berekend door het beschikbare vermogen te delen door de waarde van het totaal aan gemiste indexaties en doorgevoerde kortingen. Hierbij wordt geen termijn gehanteerd en geen onderscheid gemaakt tussen gemiste indexaties en doorgevoerde kortingen.
- Naast (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig waren ten tijde van de toekenning van de niet volledige toeslag, komen ook deelnemers die zijn toegetreden middels een CWO – over de periode voor toetreding – in aanmerking voor herstel van de gemiste toeslag. Dit tot maximaal het hoogste percentage dat door de aanwezige deelnemers in de kring aan toeslag is gemist.
- Alleen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die daadwerkelijk in de kring aanwezig zijn ten tijde van het herstel van de niet volledige toeslag, komen voor herstel in aanmerking.
- Er vindt geen nabetaling aan pensioengerechtigden plaats van in het verleden niet uitgekeerde pensioenrechten die het gevolg zijn van het niet volledig toekennen van de toeslag.

Indexatie deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden vanaf start

Jaar	Toegekend	Volledige toeslagverlening	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2018	0,00%	1,30%	1,30%	1,30%
2019	0,05%	2,10%	2,05%	3,38%
2020	0,00%	2,70%	2,70%	6,17%

2.3.4 Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details wordt verwezen naar de toelichting op de premiebaton in de jaarrekening.

2019	Kostendeekkende premie	Gedempte kostendeekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	21.447	10.241	10.241
Risicopremie overlijden	344	297	297
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	815	815	815
Kostenopslag pensioenbeheer	321	321	321
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	5.123	5.123
Opslag instandhouding VEV	4.206	2.035	2.035
Premiedekkingsgraadafhankelijke opslag	0	0	4.350
Totaal premiebijdragen	27.133	18.832	23.182

Analyse van het resultaat

In 2019 is een negatief resultaat behaald van -4.421 (2018: -7.620). De hieronder opgenomen actuariële analyse geeft inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat geleid hebben. Ter vergelijking zijn de cijfers over 2018 opgenomen.

Resultatenbron	2019	2018
Beleggingen / rekenrente	-3.953	-10.557
Premies	-1.158	-432
Waardeoverdrachten	-30	1.705
Kosten	0	0
Uitkeringen	6	5
Kanssystemen	824	1.831
Toeslagverlening / korting	0	-98
Incidentele mutaties TV	-20	-137

Resultatenbron	2019	2018
Wijziging grondslagen	0	63
Andere oorzaken	-90	0
Resultaat	-4.421	-7.620

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst:

Resultaat beleggingen / rekenrente	2019	2018
Beleggingen	44.442	383
Benodigde interest	487	461
Rekenrente	-48.882	-11.401
Overig	0	0
Beleggingen / rekenrente	-3.953	-10.557

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2019 zijn:

- Beleggingen/rekenrente
Door een wijziging van de nominale rekenrente stegen de technische voorzieningen met 48.882. De beleggingsopbrengsten bedroegen 44.442. Samen met een positief resultaat van 487 op de benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen en van 0 ten gevolge van toeslagverlening per 1 januari 2020 is het resultaat op beleggingen / rekenrente 3.953 negatief.

Grondslagen

De actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening in Collectiviteitkring 1 zijn in 2019 niet aangepast. In 2019 heeft binnen Collectiviteitkring 1 wel een onderzoek naar de ervaringssterfte plaatsgevonden. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft het bestuur besloten om de huidige ervaringssterfte te handhaven.

Oordeel certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorziening toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Collectiviteitkring 1 lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat er wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en artikel 132 (vereist eigen vermogen). De beleidsdekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. De vermogenspositie is naar zijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaris is opgenomen in hoofdstuk 4.2.1 op pagina 180.

2.3.5 Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Collectiviteitkring 1

Op hoofdlijnen bestond het strategische beleggingsbeleid in 2019 uit een vermogensverdeling van 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden, in combinatie met een 50% afdekking van het renterisico en 75% afdekking van de belangrijkste valutarisico's (de US dollar en het Britse pond).

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille wordt een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid gevoerd. Dat wil zeggen dat gestreefd wordt naar (risico)gecontroleerde outperformance van de

afgesproken benchmarks terwijl gezorgd wordt voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren.

Voor de afdekking van rente- en valutarisico, als ook voor specifieke beleggingscategorieën, zijn beleggings-richtlijnen opgesteld die het uitgangspunt zijn voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daarbij een belangrijk onderdeel. Deze richtlijnen zijn leidend voor de fiduciair manager bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

In 2019 is een ALM studie uitgevoerd die het strategische beleid heeft bevestigd. In het verlengde van deze studie is de invulling van zakelijke en vastrentende waarden beoordeeld. Daarbij is het vervangen van staatsobligaties en bedrijfsobligaties met hypotheek strategisch vastgelegd, net als de voorkeur voor hoogrentende landen boven hoogrentende bedrijven. Verder is de allocatie naar private equity (alternatieve beleggingen), die de afgelopen jaren niet is ingevuld, verwijderd en vervangen door andere zakelijke waarden. Dit nieuwe beleid heeft daarmee beperkte impact op de beleggingsportefeuille en wordt in 2020 doorgevoerd.

Ontwikkelingen op de financiële markten

2019 was een bijzonder goed jaar voor aandelenbeleggingen. Onder invloed van verruimend beleid door centrale banken wereldwijd zijn de aandelenkoersen verder opgelopen. Tevens daalden kapitaalmarktrenteniveaus naar historisch lage niveaus. Zowel de Fed als de ECB verlaagden in de loop van het jaar de beleidsrentes. Maar ook andere centrale banken wereldwijd volgden dit beleid. Daarnaast startte de ECB een derde opkoopprogramma voor bedrijfs- en staatsobligaties.

Geopolitieke spanningen die financiële markten het meest bezig hielden afgelopen jaar waren het handelsconflict tussen de VS en China en de Brexit. In beide dossiers is in de laatste maand van het jaar een belangrijke stap gezet. In het handelsconflict is een 'phase-one' overeenkomst bereikt, waarmee een verdere escalatie in het conflict voorlopig is voorkomen. In het VK is door verkiezingen in december de Conservatieve partij aan een absolute meerderheid gekomen in het Britse parlement. Dit maakte de weg vrij voor de uittreding van het VK uit de EU.

Vastrentende markten kenden een bijzonder jaar. Onder invloed van verruimende beleid van centrale banken daalden kapitaalmarktrentes aanzienlijk. In de eurozone daalde de rente tot historisch lage niveaus. De Duitse 10-jaar rente liet een laagste punt van -0,72% zien in augustus. Per saldo daalden renteniveaus aanzienlijk gedurende het jaar waardoor op obligatieportefeuilles prima rendementen behaald werden. De Europese staatsleningenindex liet een rendement van +6,8% zien.

Kredietopslagen in zowel Europa als in de Verenigde Staten daalden onder invloed van een zoektocht naar rendement door beleggers. Zowel in het investment grade deel, als het high yield deel van de obligatiemarkten was deze trend waarneembaar.

Ook obligaties uit opkomende markten (EMD) kenden een goed jaar. Kredietopslagen op zowel harde valuta obligaties als lokale valuta obligaties lieten een aanzienlijke daling zien over het jaar, en dus flinke koersstijgingen. Ook hier speelde de zoektocht naar rendement van beleggers een belangrijke rol.

Portefeuilleposities en rendementen

In de onderstaande tabel worden de posities en rendementscijfers getoond van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks.

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden de vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden de categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente en daarmee bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen, deze zijn vooral gericht op een extra rendement bovenop de rente.

Uit het strategische beleid resulteert de verhouding 35% matching- en 65% rendementsportefeuille. Vanwege het beleid dat was ingezet in 2017 om 5% van de vastrentende waarden niet in staatsobligaties te beleggen maar in Nederlandse woninghypotheken, verschuift 5% van de matching- naar de returnportefeuille en kwam de verhouding uit op 30%/70%. Deze is in het verlengde van de ALM zo vastgelegd in de strategische allocatie.

Verder is de categorie hoogrentende bedrijven ook in 2019 onderwogen gebleven ten gunste van de categorie staatsobligaties van opkomende landen en hypothecaire leningen en zijn bedrijfsobligaties onderwogen ten gunste van hypotheken. Daarnaast is er invulling gegeven aan de categorie niet-genoteerd onroerend goed. De categorie illiquide alternatieve beleggingen is ook in 2019 niet ingevuld, deze allocatie is ondergebracht bij de categorie aandelen en beursgenoteerd onroerend goed. Ook deze positie is voor 2020 vastgelegd in de strategische allocatie.

2019	Strategisch beleid (in %)	Beleid 2019 (in %)	Rendement portefeuille (in%)	Rendement Benchmark (in %)
Matchingportefeuille	35	30		
Swaps, staatsobligaties, liquiditeiten	35	30	28,7	31,8
Rendementsportefeuille	65	70		
Aandelen ontwikkelde landen	20	22	29,8	29,0
Aandelen opkomende landen	5	5,5	19,7	20,2
Niet-genoteerd onroerend goed	10	7,5	12,7	12,7
Beursgenoteerd onroerend goed	0	5	24,3	24,2
Vastrentende waarden bedrijfsobligaties	20	17,5	6,6	6,3
Vastrentende waarden hypothecaire leningen	0	10	8,6	8,6
Vastrentende waarden hoogrentende bedrijfsobligatie	5	0		
Alternatieve beleggingen	5	0		
Vastrentende waarden hoogrentende landen	0	2,5	15,9	16,4
Totaal	100	100		

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Collectiviteitkring 1 loopt via de waardering van haar technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. In 2019 is het beleid om 50% af te dekken niet gewijzigd. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille. Binnen het LDI mandaat wordt er belegd in staatsobligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en hypotheken bij aan de afdekking.

Doordat minder dan 100% wordt afgedekt zal de dekkingsgraad nog meebewegen met rentebewegingen. In de risicoparagraaf (2.3.7) is de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht. Ook het gebruik van staatsobligaties in plaats van swaps heeft een effect op de renteafdekking. De waarde van de verplichtingen beweegt namelijk met de swaprente terwijl de rente op staatsobligaties fluctueert t.o.v. de swaprente (de staat/swap spread). Dat kan een hoger rendement opleveren maar zorgt wel voor extra beweeglijkheid, dus risico, van de dekkingsgraad.

Collectiviteitkring 1 houdt in haar afdeckingsbeleid rekening met de lagere rentegevoeligheid van de lange verplichtingen die het gevolg is van de zogenaamde Ultimate Forward Rate ('UFR') component in de toezichtscurve. In lijn daarmee wordt de verdeling van de rentegevoeligheid van de beleggingen over de verschillende looptijden aangesloten op de toezichtscurve.

De swaprente is gedaald in 2019 waardoor het rendement van zowel de verplichtingen als de matchingportefeuille positief was. Het achterblijvende rendement van de matchingportefeuille t.o.v. de verplichtingen (de benchmark) wordt enerzijds verklaard door de ontwikkeling van de staat/swap spread en anderzijds door de curvepositionering. De rente op Nederlandse en Duitse overheidsleningen is minder hard gedaald dan de swaprente waardoor de waardestijging van deze leningen achterbleef bij de verplichtingen. Daarnaast daalde in 2019 de korte rente (10 jaars) minder hard dan de lange rente (30 jaars). De portefeuille was in 2019 licht overwogen op korte looptijden en licht onderwogen op langere looptijden, posities die voortvloeien uit efficiënt portefeuillebeheer (beperken transactiekosten) en dit jaar negatief bijdroegen.

Rendementsportefeuille: aandelen en risicovolle vastrentende waarden

Alle beleggingscategorieën leverden een positieve bijdrage aan de rendementsportefeuille van Collectiviteitkring 1. Het beleggingsresultaat werd met name bepaald door het rendement op aandelen.

De semi-passieve fondsen binnen aandelen en bedrijfsobligaties presteerden beide licht beter dan de benchmarks. De passieve fondsen rendeerden conform verwachting, in lijn met de benchmark. Niet-beursgenoteerd onroerend goed wordt ingevuld met een actief beleggingsfonds, vanwege het illiquide karakter wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijk gesteld aan dat van de portefeuille. Bedrijfsobligaties en obligaties van opkomende landen worden eveneens zoveel mogelijk verantwoord passief ingevuld. In de categorieën hypotheekleningen wordt belegd door middel van actieve beleggingsfondsen. Verder wordt ook de categorie vastrentende waarden opkomende landen ingevuld middels een verantwoorde passieve oplossing.

Valuta-afdekking

Collectiviteitkring 1 dekt het valutarisico van de US dollar en het Britse pond voor 75% af. Indien de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta dan zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels tenietgedaan. Indien de euro verzwakt ten opzichte van andere valuta gebeurt het omgekeerde.

De Amerikaanse dollar steeg gedurende het jaar circa 2,4% versus de euro. Dit was het gevolg van de sterkere economie en hogere renteniveaus in de VS. Na een aanvankelijke verzwakking van het Britse pond in de eerste helft van het jaar, trad er in de tweede helft een herstel op. Per saldo steeg het Britse pond 5,3% ten opzichte van de euro. Doordat beide valuta's in waarde toenamen heeft de valuta-afdekking per saldo 0,9% negatief bijgedragen aan het resultaat van de rendementsportefeuille.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het Nederlandse pensioenfonds heeft een beleid maatschappelijk verantwoord beleggen. Vanuit dit beleid wordt in het beleggingsbeleid van Collectiviteitkring 1 rekening gehouden met milieu-, sociale en governancefactoren. Dit betreft het integreren van deze factoren in de beleggingsbeslissingen, in dialoog gaan met ondernemingen teneinde gedragsverandering te bewerkstelligen (engagement) en het uitsluiten van beleggingen die niet aan de eisen voldoen. Klimaat speelt hierbij een belangrijke rol. Voor de beleggingsportefeuille vinden verschillende engagementactiviteiten plaats op dit gebied door vermogensbeheerders aan te spreken op hun klimaatbeleid.

Verder worden de beleggingen beoordeeld aan de hand van internationale normen zoals vastgelegd in de United Nations Global Compact Principles (UNGC), de Internationale Labour Organisation's (ILO) Conventions en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPHR). Beleggingen die op basis van deze normen slecht scoren worden uitgesloten. Als onderdeel van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid is verder het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant ondertekend met het doel om samen met overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties verdere invulling te geven aan verantwoord beleggen door de Nederlandse pensioensector.

Recent is de Europese: "Shareholder Rights Directive" (SRD II) omgezet naar nationale wetgeving. Deze richtlijn schrijft voor hoe institutionele beleggers als aandeelhouders betrokken zijn bij de beleggingen en hoe zij hierover communiceren met de deelnemer. Het nederlandse pensioenfonds heeft het voornemen deze richtlijn in 2020 te implementeren. Verder ligt de focus van het fonds aankomend jaar op het beter in kaart brengen van de voor haar relevante klimaatrisico's.

Collectiviteitkring 1 heeft in 2019 geen andere fondsbeheerder aangesteld of soortgelijke wijzigingen in haar portefeuille doorgevoerd. De pensioenkring heeft stappen ondernomen om haar ESG-beleid te implementeren door binnen de categorieën aandelen en bedrijfsobligaties te beleggen in oplossingen die rekening houden met haar beleid. Hierbij worden beleggingen in controversiële wapens, tabak, in strijd met de UNGC, of bedrijven met een slechte governance uitgesloten. In 2020 zal Het nederlandse pensioenfonds verder gaan om binnen deze en andere beleggingscategorieën de ambities ten aanzien van het MVB-beleid verder uit te werken en te implementeren.

2.3.6 Kostentransparantie

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling voor Collectiviteitkring 1 diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer. Het fondsbestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten. Onderstaand is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen.

De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsden maken met elkaar worden vergeleken. Het bestuur is van plan om vanaf komend jaar de kosten van de kringen in perspectief te gaan plaatsen met behulp van een kostenbenchmark. Omdat de kringen tot dusver ofwel sterk groeiden ofwel pas recent waren gestart was de toegevoegde waarde van zo'n externe benchmark beperkt. Vanwege de groei van het fonds en de groeiende historie van meerdere kringen krijgt benchmarkinformatie meer betekenis. Het bestuur overweegt dan ook in 2020 een leverancier van deze informatie te zoeken. Vervolgens zal die informatie per kring worden beoordeeld en waar nodig ingezet bij het sturen op de uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenadministratie.

Uitvoeringskosten	2019	2018
Administratieve uitvoeringskosten	381	339
In hele euro's per deelnemer	92	92
Vermogensbeheerkosten		
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	0,36%	0,43%
Transactiekosten		
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	0,06%	0,11%

In de onderstaande paragrafen worden de kosten verder toegelicht.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten bedragen voor 2019 € 381 duizend (2018: € 339 duizend). Omgerekend is dit € 92 (2018: € 92) per (actieve) deelnemer en pensioengerechtigde.

Omschrijving	2019	2018
Totale administratieve uitvoeringskosten	381	339

Omschrijving	2019	2018
Actieve deelnemers	3.879	3.452
Pensioengerechtigden	271	243
Totaal deelnemers	4.150	3.695
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	92	92

De uitvoeringskosten per deelnemer zijn nagenoeg gelijk gebleven, waarbij we een stijging van het aantal deelnemers zien en een totaal kostenniveau wat daarmee gelijke tred houdt.

De € 92 per deelnemer valt in positieve zin sterk op tussen de andere algemeen pensioenfondsen, maar desondanks blijft de ambitie van het bestuur om de kosten verder te verlagen.

Kosten vermogensbeheer

Het pensioenfonds heeft een verantwoord passief beleggingsbeleid waarmee het bestuur beoogt het aantal transacties te beperken en de kosten laag te houden.

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2019 voor de Collectiviteitkring 1 zijn uitgekomen op € 1.026 duizend, een lichte daling ten opzichte van 2018. Het gemiddeld belegd vermogen is wel toegenomen en bedroeg in 2019 € 246 miljoen. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn de kosten uitgekomen op 0,42%, een daling ten opzichte van 2018.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die het fonds maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit zoveel mogelijk in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Het bestuur acht het niveau van de gerapporteerde kosten en de ontwikkeling daarvan gedurende het verslagjaar passend bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring.

De kosten kunnen voor de verschillende vermogensbeheercategorieën worden onderverdeeld naar de volgende componenten:

2019	Beheer- kosten	Transac- tiekosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	In ba- sispun- ten van belegd ver- mogen
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	71	21	92	0,04%
Aandelen	115	81	196	0,08%
Vastrentende waarden	156	40	197	0,08%
Overige beleggingen	9	5	14	0,01%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. Overlay	351	147	498	0,21%
Kosten overlay beleggingen	68	0	68	0,03%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	419	147	567	0,23%

2019	Beheer- kosten	Transac- tiekosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	In ba- sispun- ten van belegd ver- mogen
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en be- stuursbureau	54		54	0,02%
Kosten fiduciair beheer	195		195	0,08%
Bewaarloon	24		24	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer	0		0	0,00%
Kosten beleggingsadministratie	187		187	0,08%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	459		459	0,19%
Totaal kosten vermogensbeheer	878	147	1.026	0,42%

Het nederlandse pensioenfonds is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Het fonds kent daarom geen performance gerelateerde kosten. Daarnaast wordt ook niet belegd in de alternatieve categorieën hedgefondsen of grondstoffen. In dit kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Totale kosten

De totale kosten zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die het fonds op factuurbasis betaalt) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement van het fonds). De totale kosten zijn gedaald van 0,54% in 2018 tot 0,42% in 2019.

In vergelijking met open kringen van andere algemeen pensioenfondsen liggen de vermogensbeheerkosten van Collectiviteitkring 1 met 0,42% in 2019 vrijwel op de mediaan van 0,43% in 2018. Uiteraard is er een directe samenhang met de beleggingsmix en laten de kosten zich daardoor lastiger vergelijken. De ambitie van het bestuur blijft om de vermogensbeheerkosten steeds verder te verlagen, onder andere door groei van het fonds als geheel en de daarmee gepaard gaande schaalvoordelen.

Samenstelling kostenoverzicht

De totale kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende componenten:

- Beheerkosten: kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders, deze bedroegen in 2019 € 419 duizend of 0,17% van het vermogen;
- Transactiekosten: deze bedroegen in 2019 € 147 duizend of 0,06% van het vermogen;
- Overige vermogensbeheerkosten: kosten die zijn gemaakt voor o.a. kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau, de bewaarbank, de beleggingsadministratie, fiduciair management en eventuele advieskosten; deze bedroegen in 2019 € 459 duizend of 0,19% van het vermogen.

Beheerkosten

De 'beheerkosten' zijn voor alle beleggingsfondsen in de portefeuille gebaseerd op de lopende kosten. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etc. die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert wordt deze maatstaf gebruikt.

De beheerkosten zijn ten opzichte van 2018 in 2019 licht gedaald naar 0,17%.

Transactiekosten

De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. De transactiekosten zijn verder gedaald van 0,11% in 2018 naar 0,06% in 2019, voornamelijk vanwege lagere kosten bij vastrentende waarden en vastgoed. Deze laatste categorie was in 2018 meer in opbouw wat gepaard ging met hogere transactiekosten.

Overige vermogensbeheerkosten

Het laatste onderdeel van de kosten zijn de overige vermogensbeheerkosten. Onder deze posten komen de kosten van de fiduciair manager, custodian, beleggingsadministratie en eventuele advieskosten terug. Deze zijn relatief gedaald vanwege de toenemende schaalvoordelen door groei van de kring en van Het nederlandse pensioenfonds als geheel. De kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau konden daardoor worden gespreid over meerdere kringen waardoor deze lager uitvallen voor de kring. Deze kosten dalen daardoor zowel als bedrag als in percentage van het vermogen: van 0,25% in 2018 naar 0,19% in 2019.

2.3.7 Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van Collectiviteitkring 1 is door het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds vastgesteld. Deze risicohouding wordt getoetst aan de risicohouding van aangesloten partijen. Aanpassingen aan de risicohouding vinden plaats in overleg met het belanghebbendenorgaan.

De mate waarin Collectiviteitkring 1 risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in twee matstaven:

- Voor de korte termijn: het (maximale en minimale) niveau van het vereist eigen vermogen.
- Voor de lange termijn: de ondergrenzen voor het pensioenresultaat.

Voor de vaststelling van de risicohouding heeft het bestuur een ALM-studie uitgevoerd om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van de ALM-studie bedraagt het vereist eigen vermogen gemiddeld 20% binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van circa 17% tot 23%. Het bestuur heeft gekozen voor een maximale VEV van 23%. Het bestuur stuurt op een VEV van 20%.

Voor de langetermijnsrisicohouding staat het pensioenresultaat centraal, conform de definitie zoals gehanteerd in de haalbaarheidstoets ("koopkrachtbehoud"). Deze gaat uit van een horizon van 60 jaar. Aangezien de prijsinflatie de maatstaf voor toeslagverlening is, is het niet realistisch om uit te gaan van volledig koopkrachtbehoud als minimumnorm. Op basis van de haalbaarheidstoets verwacht Collectiviteitkring 1 een pensioenresultaat van 91,47% (niveau 2019). Om te voorkomen dat er bij een kleine verslechtering van de marktomstandigheden een beleidswijziging noodzakelijk is, is gekozen voor een ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat van 80%.

In een slechtweerscenario zal toeslagverlening voor langere tijd onder druk komen te staan. Om die reden is gekozen voor een slechtweerspensionresultaat dat minimaal gelijk moet zijn aan het nominale pensioen. Dit komt ongeveer overeen met een pensionresultaat van 50%, dus een relatieve afwijking ten opzichte van het verwachte pensionresultaat van 40%.

Periodieke toetsing van de financiële opzet aan de risicohouding vindt gescheiden plaats voor de kortetermijn- en de langetermijnrisicohouding.

Financieel Crisisplan

Voor Collectiviteitkring 1 is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn de te nemen stappen en maatregelen weergegeven in specifieke scenario's. Aan de hand van deze specifieke scenario's kan het bestuur handelen indien zich een scenario voordoet. Aangezien de kring zich in een situatie van een tekort bevindt, is het financieel crisisplan van kracht. Begin 2020 is de financiële positie als gevolg van de coronacrisis verder verslechterd; een nadere toelichting hierop is te vinden bij de vooruitblik in paragraaf 2.3.8 op pagina 60.

Risicomanagement

In paragraaf 2.1.9 vanaf pagina 18 is het algemene risicomanagement proces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als ook voor elke kring. Daar is eveneens het risicoraamwerk gebaseerd op FIRM/FOCUS beschreven met daarin 40 risico's gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden hieronder toegelicht voor Collectiviteitkring 1.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Collectiviteitkring 1 gelden risicoschattingen per risico waarbij het bruto risico de inschatting is voor beheersmaatregelen en de netto inschatting na beheersmaatregelen.

Ieder kwartaal vindt de Risk Control Self assessment plaats waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar netto risico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid versus gevoeligheid van de verplichtingen".

Het renterisico heeft niet alleen betrekking op obligaties en leningen op schuldbekentenis, maar ook op de verplichtingen. Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

Het nederlandse pensioenfonds beheerst dit risico door het renteafdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR. Voor het gewenste renteafdekkingniveau is het noodzakelijk om derivaten (o.a. renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: *"Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta"*

Het nederlandse pensioenfonds beheert dit risico door het valuta afdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. Hierbij wordt dit risico grotendeels afgedekt doordat Collectiviteitkring 1 het valutarisico van de US dollar en het Britse pond voor 75% afdekt.. De afdekking wordt gerealiseerd via een portefeuille van valutatermijncontracten, derivaten waarmee op termijn valuta's kunnen worden ge- of verkocht. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: *"Het risico dat door inflatie pensioenaanspraak aangetast wordt"*.

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Het nederlandse pensioenfonds heeft de ambitie om prijsinflatie toe te kennen als toeslag.

Marktrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: *"Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren"*. Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheert door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid van iedere collectiviteitkring en is vastgesteld op basis van een ALM-studie, goed huisvaderschap en gezond verstand. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welk partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

De vermogensbeheerovereenkomst legt vast dat de vermogensbeheerder een intensievere informatievoorziening levert tijdens een financiële crisis. Daarnaast is ook vastgelegd in de overeenkomst dat de fiduciair beheerder in samenwerking met de beleggingsadviescommissie en het bestuur alternatieve maatregelen kunnen overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken. Voorbeeld hiervan in 2020 is een aanpassing in de timing van de re-balance n.a.v. de hoge volatiliteit op de financiële markten op dat moment.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld door het bestuur en bevatten alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportage.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2019

De onderstaande tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij de risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en + 25% aangepast, de rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Veranderingen in de marktrente zoals in deze tabel weergegeven komen met vertraging tot uitdrukking in de beleidsdekkingsgraad. Dit komt doordat een rekenrente op UFR-basis moet worden gehanteerd, waardoor de lange termijn rentes met vertraging naar de marktniveaus toe bewegen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad een 12-maands voortschrijdend gemiddelde, wat tot verdere demping leidt van de beweging van de beleidsdekkingsgraad.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)

Delta rente	Zakelijke waarden -25%	Zakelijke waarden 0%	Zakelijke waarden +25%
-1,0%	87.7	96,3	105.0
-0,5%	89.1	98.8	108.5
0,0%	90.6	101.5	112.3
0,5%	92.3	104.3	116.4
1,0%	93.9	107.4	120.8

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen en hierdoor o.a. gedwongen wordt om assets te verkopen".

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Collectiviteitkring 1 bij Het nederlandse pensioenfonds groter zijn dan de uitkeringen. Uit dien hoofde is het liquiditeitsrisico beperkt. Hierbij gaat het erom of Collectiviteitkring 1 tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. Desalniettemin is de portefeuille grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid wordt rekening gehouden met stress-scenario's en regelmatig wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Collectiviteitkring 1 bij een zwaarweerscenario voldoende cash of een ander onderpand kan leveren. Een beperking aan het maximale risico (exposure) van derivaten is vastgesteld en dit wordt regelmatig getoetst door het bestuur op houdbaarheid.

Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moet Het nederlandse pensioenfonds overwegen om de portefeuille aan te passen.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "middel" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Collectiviteitkring 1 kunnen voldoen".

Collectiviteitkring 1 loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en het aangaan van valutacontracten en swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

Het nederlandse pensioenfonds neemt de volgende maatregelen om kredietrisico voor Collectiviteitkring 1 te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het nederlandse pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Collectiviteitkring 1 raakt.
- Er zijn standaardcontracten (ISDA/CSA) opgesteld voor de dienstverlening door vermogensbeheerders.

- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld op basis van een grondige analyse van de financiële situatie van Collectiviteitkring 1.
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's.
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "middel" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product".

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het nederlandse pensioenfonds verzekert alleen risico's die het niet zelf kan dragen. De behoefte van Collectiviteitkring 1 is dan het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP), premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA) en ANW Pensioen. Het betreft niet de herverzekering van het ouderdomspensioen (OP). De gewenste vorm van herverzekering voor NP, PVA en ANW Pensioen is een volledige herverzekering en geen stop loss-constructie.

De aanname is dat naar mate de collectiviteitkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van NP, PVA en ANW Pensioen afneemt. Door een grotere omvang neemt de impact van opgetreden schades van individuele deelnemers op het collectief af. Het nederlandse pensioenfonds heeft voor Collectiviteitkring 1 een herverzekeringscontract afgesloten met een looptijd van 1 jaar af met ASR Levensverzekering N.V. met optie tot verlenging. Het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds besluit jaarlijks of het contract wordt verlengd.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

2.3.8 Vooruitblik 2020

Corona

Zoals gemeld in het voorwoord van de voorzitter en in de paragraaf "Integraal Risicomanagement", is de impact van het coronavirus in het eerste deel van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen van gesprek geweest. Dat geldt ook voor Collectiviteitkring 1. Naast aandacht voor de voor het hele fonds geldende continuïteitsvraagstukken, is in vanuit de belanghebbenden in Collectiviteitkring 1 bijzondere aandacht voor de financiële positie van de kring.

De dekkingsgraad van de kring is in het eerste kwartaal van 2020 flink gedaald. Zowel dalende aandelenbeurzen als dalende koersen op staatsobligaties waren daarvan de oorzaak. Eind maart 2020 was de actuele dekkingsgraad ten opzichte van ultimo 2019 met 13,1%-punt gedaald naar 88,4%. De beleidsdekkingsgraad daalde met 2,8%-punt naar 99,3% waardoor de kring zich bevindt in een situatie van onderdekking.

Het strategisch beleggingsbeleid van de kring wordt nog steeds gevolgd, maar gezien de turbulente omstandigheden wordt hier uiterst prudent mee omgegaan. Uitbetaling van pensioenen is niet in gevaar. Het is duidelijk dat de flink gedaalde dekkingsgraad tot een hogere kans op verlaging van de pensioenen leidt. Of verlagingen op korte termijn aan de orde zijn, valt nu nog niet te zeggen. Het bestuur houdt de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en anticipeert en communiceert zodra nodig.

Groei

In 2020 verwachten wij weer een aantal nieuwe werkgevers en pensioenfondsen welkom te kunnen heten in de kring, zowel met nieuwe opbouw als met collectieve waardeoverdracht van aanspraken die in het verleden zijn opgebouwd. Hiermee zullen zowel het belegd vermogen als het premievolume van Collectiviteitkring 1 verder stijgen, wat de continuïteit en de stabiliteit van de kring ten goede komt. Werkgever Ocean Network Express (Netherlands) B.V. heeft de uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2020 beëindigd.

Belanghebbendenorgaan

Eind 2019 is de termijn van de voorzitter het belanghebbendenorgaan voortijdig geëindigd wegens aanvaarding van een betrekking elders. Een van de andere leden treedt in de loop van 2020 af. Deze posities zijn vacant gesteld en worden begin 2020 ingevuld. Om de continuïteit van het belanghebbendenorgaan te waarborgen, is in 2020 gestart met een externe interim voorzitter (zonder stemrecht) en extra ondersteuning vanuit het bestuursbureau. Met de komst van nieuwe werkgevers in Collectiviteitkring 1 zal het aantal leden worden uitgebreid van 4 naar 6, waarbij het de bedoeling is ook de nieuwe werkgevers en deelnemers een vertegenwoordiging te laten hebben in het belanghebbendenorgaan. Waar nodig zullen verkiezingen worden georganiseerd.

2.4 Verslag van het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1

2.4.1 Verslag van het belanghebbendenorgaan Collectiviteitkring 1

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 hebben vertegenwoordigers namens de werkgevers en de (gewezen) deelnemers zitting. Er zijn twee leden vanuit elke geleding. Omdat er relatief weinig pensioengerechtigden zijn in Collectiviteitkring 1 zijn er op dit moment geen vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden. Bij toename van het aantal pensioengerechtigden in de kring zal het belanghebbendenorgaan uitgebreid worden met een lid namens de pensioengerechtigden.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af over het beleid en de uitvoering van het beleid, aan de belanghebbendenorganen en de Vergadering van Belanghebbendenorganen. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het bestuursverslag en andere informatie en rapporteert zijn bevindingen in het jaarverslag.

Daarnaast bewaakt het belanghebbendenorgaan conform de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch ten opzichte van de achterban en van elkaar kunnen opereren.

Thema's belanghebbendenorgaan Collectiviteitkring 1 2019

In 2019 heeft het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 zes keer vergaderd over thema's aangaande Collectiviteitkring 1. Daarnaast heeft het ook zes keer vergaderd met het bestuur en twee keer met de Raad van Toezicht, gezamenlijk met alle andere gremia. Een delegatie van het bestuursbureau woont de vergaderingen van het belanghebbendenorgaan bij.

Het belanghebbendenorgaan is in de vergaderingen een aantal keren bijgepraat over de lopende ALM-studie voor Collectiviteitkring 1. Op 9 december 2019 heeft het bestuur een voorgenomen besluit genomen over de uitwerking van de ALM-studie in de vorm van een herijkt strategisch beleggingsbeleid. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan dit strategisch beleggingsbeleid.

Omdat de dekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 eind 2018 lager was dan het vereist eigen vermogen, heeft Het nederlandse pensioenfonds een brief ontvangen van DNB dat voor Collectiviteitkring 1 een herstelplan moest worden ingediend voor 1 april 2019. Nadat het bestuur het herstelplan van Collectiviteitkring 1 had geactualiseerd, heeft het belanghebbendenorgaan zijn goedkeuring verleend en heeft het bestuur het herstelplan vastgesteld.

Belangrijke onderwerpen van gesprek in 2019 waren de begroting voor 2020 en het premiebeleid van de collectiviteitkring. Naar aanleiding van de meerjarenbegroting van Collectiviteitkring 1 heeft het belanghebbendenorgaan ingestemd met een aanpassing van de administratievergoeding per 1 januari 2020, voor nieuwe werkgevers die toetreden. Voor reeds aangesloten werkgevers wordt een overgangstermijn van een jaar in acht genomen.

Aan het belanghebbendenorgaan is gevraagd goedkeuring te verlenen voor wijziging van het premiebeleid. De wijziging betreft het maximaleren van de stijging of daling van de premie, waarbij geldt dat de totale feitelijke premie op collectiviteitkringniveau niet met meer dan 20%-punten stijgt of 17%-punten daalt (dit komt overeen met een factor 1,2 omhoog respectievelijk omlaag) voor hetzelfde deelnemersbestand ten opzichte van het voorgaande jaar.

Jaarlijks wordt de Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van de collectiviteitkring herijkt en opnieuw vastgesteld door het bestuur. Wijzigingen dit jaar betroffen onder andere het premiebeleid en het inhaalbeleid. Ook is de onderbouwing van de kostenvoorziening aangepast. Het belanghebbendenorgaan heeft hier positief over geadviseerd. Tenslotte is advies gevraagd over de voorgestelde aanpassingen in het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst.

Daarnaast is de toekomstige bezetting van het belanghebbendenorgaan onderwerp van gesprek geweest. Voorzitter Niels Freese is vroegtijdig afgetreden in verband met het aanvaarden van een dienstbetrekking elders. Guy van Doremalen heeft begin 2020 om gezondheidsredenen helaas ook voortijdig moeten aftreden. Wij danken beide voor hun tomeloze inzet de afgelopen jaren. Vanwege hun vertrek zijn er vacatures gesteld en op het moment van schrijven van dit verslag zijn er twee kandidaten gevonden voor wie we in afwachting zijn van goedkeuring door DNB. In de tussentijd heeft het belanghebbendenorgaan besloten om het voorzitterschap in 2020 tijdelijk in te vullen met een onafhankelijke externe voorzitter, de heer Hans Kennis. Hiermee borgt het belanghebbendenorgaan dat er continuïteit en voldoende kennis aanwezig is binnen het orgaan.

Adviezen en goedkeuringen Collectiviteitkring 1 in 2019

Het belanghebbendenorgaan heeft zowel advies- als goedkeuringsrechten.

In 2019 heeft het belanghebbendenorgaan goedkeuring verleend aan de volgende voorgenomen besluiten van het bestuur:

- Vaststellen van het herstelplan 2019
- Vaststellen van de ALM studie en het strategische beleggingsbeleid
- Verhogen van de administratiekosten per deelnemer
- Aanpassing premiebeleid.

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan van Collectiviteitkring 1 in 2019 advies uit:

- Bestuursverslag
- Begroting Collectiviteitkring 1
- ABTN Collectiviteitkring 1
- Communicatiejaarplan.

2.4.2 Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Met genoegen hebben wij geconstateerd dat begin 2019 twee werkgevers zijn toegetreden tot Collectiviteitkring 1: Jindal Poly Europe Kerkrade BV en Antargaz Nederland BV.

Bovendien hebben wij geconstateerd dat er gedurende 2019 intenties zijn geuit om in 2020 nieuwe werkgevers en pensioenfonds in Collectiviteitkring 1 te verwelkomen. Wij zijn op open en

constructieve wijze betrokken en ontvangen voldoende informatie om ons een oordeel te vormen over het handelen van het bestuur.

Uiteraard delen wij de zorg van het bestuur over de wereldwijde Corona pandemie en de gevolgen daarvan, ook voor Collectiviteitkring 1. We zien dat het bestuur een bestendige lijn blijft volgen en de belanghebbenden goed informeert en we hopen samen met hen dat onze (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en werkgevers in goede gezondheid door de Coronacrisis heen komen. Ook wij wensen iedereen die met het virus in aanraking komt veel beterschap toe.

Oordeel

Wij stellen vast dat het bestuur in 2019 forse inspanning heeft geleverd om invulling te geven aan de doelstellingen van het pensioenfonds. Wij merken op dat dit voorspoedig verloopt en spreken waardering uit voor de bijdrage van het bestuur aan de ontwikkeling van het fonds gedurende het verslagjaar. Wij constateren dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2019 een duidelijke verantwoording is van het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten inzake Collectiviteitkring 1. Op 18 mei 2020 heeft de raad van toezicht verantwoording aan ons afgelegd. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, raad van toezicht en ondersteuning binnen het pensioenfonds heeft het belanghebbendenorgaan de werkzaamheden goed kunnen uitvoeren en hoopt dit in komende periode op deze wijze voort te zetten.

Kaatsheuvel, 20 mei 2020

Hans Kennis, technisch voorzitter en adviseur
Daan van Baarsen, vice-voorzitter
Bas van Tilborg

2.4.3 Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft op 18 mei 2020 met het belanghebbendenorgaan gesproken over het positieve oordeel 2019. Het bestuur spreekt haar waardering uit over de wijze waarop het belanghebbendenorgaan afgelopen jaar gefunctioneerd heeft en zijn taken heeft uitgeoefend. In de samenwerking heerst een open cultuur waarin ruimte is om kritisch te zijn en inhoudelijke discussies te voeren. Binnen het belanghebbendenorgaan is een positieve betrokkenheid waarbij de evenwichtige belangenafweging voorop staat. Het bestuur dankt het belanghebbendenorgaan voor zijn inzet en de fijne samenwerking en heeft er vertrouwen in dit in de toekomst op deze wijze te blijven voortzetten.

2.5 Pensioenkring Arcadis

2.5.1 Algemene informatie

Doelstelling van het pensioenfonds is het verzorgen van pensioenen voor deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden. Per 1 juli 2018 zijn de opgebouwde aanspraken van de inmiddels geliquideerde Stichting Pensioenfonds Arcadis Nederland door middel van een collectieve waarde overdracht ingebracht in de nieuw ingerichte besloten kring: Pensioenkring Arcadis. Ook de opbouw van nieuwe pensioenaanspraken uit hoofde van de cao van de aangesloten werkgever en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Arcadis vallen, is ondergebracht in Pensioenkring Arcadis.

Alle in dit hoofdstuk genoemde bedragen zijn weergegeven in €/1000 tenzij anders aangegeven.

Belanghebbendenorgaan

Per 1 juli 2018 is het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis ingesteld en van start gegaan. DNB heeft ingestemd met de benoeming van de leden van het belanghebbendenorgaan. Dit orgaan bestaat uit vertegenwoordigers namens deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden. In 2019 heeft het belanghebbendenorgaan zes keer vergaderd. Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan vijf keer vergaderd met het bestuur en een keer met de raad van toezicht.

De samenstelling van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis is op 31 december 2019 als volgt:

Naam	Functie/ geleding	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Geboortejahr	Geslacht
Breun Breunissen	Voorzitter en lid namens pensioengerechtigden	1	01-07-2022	1950	M
Bram Mommers	Vicevoorzitter en lid namens deelnemers	1	01-07-2020	1974	M
Gert Kroon	Lid namens werkgever	1	01-07-2020	1963	M
Fer Saelman	Plaatsvervangend lid namens pensioengerechtigden	1	01-07-2021	1944	M
Marcel Stuart	Lid namens werkgever	1	01-07-2021	1963	M
Gabe van Wijk	Lid namens deelnemers	1	01-07-2022	1989	M

Bij aanvang is een rooster van aftreden vastgesteld zodat voorkomen wordt dat op een zeker moment alle leden van het belanghebbendenorgaan tegelijk uit de termijn lopen. Dit impliceert dat meerdere leden een eerste termijn hebben die korter is dan de gebruikelijke vier jaar.

2.5.2 Pensioenparagraaf

Kenmerken regeling

Het nederlandse pensioenfonds voert de pensioenregelingen uit voor de werknemers in dienst van de werkgever Arcadis Nederland BV en gelieerde ondernemingen die onder de cao van Arcadis vallen. De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) verplichtingen zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

Deelnemers aan de pensioenregeling zijn alle werknemers van de aangesloten werkgever en daaraan gelieerde ondernemingen en de bestuurders van de aangesloten werkgever en daaraan gelieerde ondernemingen op wie de pensioenregeling van toepassing is, die conform de uitvoeringsovereenkomst zijn aangemeld bij Het nederlandse pensioenfonds en waarvan de details ten aanzien van het deelnemerschap van de werknemers aan de pensioenregeling zijn vastgelegd in het pensioenreglement.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de regeling in 2019, waarin de belangrijkste kenmerken worden genoemd. Voor de precieze inhoud van de pensioenregeling wordt verwezen naar het pensioenreglement.

Betreft	Invulling
Type regeling	Middelloonregeling met het karakter van een Collective Defined Contribution regeling.
Pensioendatum	De pensioendatum is 68 jaar. De opbouw stopt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. De mogelijkheid wordt geboden om eerder met pensioen te gaan, hetgeen zes maanden van tevoren aangegeven moet worden; de vroegste pensioenleeftijd is 55 jaar.
Pensioengevend salaris (fulltime)	12 maal het maandsalaris per 1 januari, verhoogd met de vakantietoeslag. Het pensioensalaris is gemaximeerd op EUR 107.593 (niveau 2019).
Franchise (opbouwgedeelte)	De franchise (2019: EUR 14.770) wordt jaarlijks per 1 januari vastgesteld en bedraagt 10/7e van het per 1 januari van het betreffende jaar op jaarbasis geldende AOW-bedrag voor een AOW-gerechtigde die gehuwd is met een andere AOW-gerechtigde. De franchise zal nooit lager zijn dan op grond van fiscale wetgeving is toegestaan.
Pensioengrondslag (basis, fulltime)	Pensioengevend salaris minus franchise.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,70% per deelnemersjaar.
Ouderdomspensioen	De deelnemer bouwt ieder kalenderjaar een pensioen op ter grootte van het opbouwpercentage vermenigvuldigd met de in het betreffende jaar geldende pensioengrondslag. De opbouw stopt bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd.
Partnerpensioen	Het te bereiken partnerpensioen bedraagt 70% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement. Het partnerpensioen geldt voor zowel de gehuwde als niet gehuwde partners.
Wezenpensioen	Het te bereiken wezenpensioen bedraagt 14% van het (bereikbaar) ouderdomspensioen dat de deelnemer op basis van het laatst geldende pensioenreglement en alle voorgaande pensioenreglementen had kunnen behalen indien hij/zij tot de AOW-gerechtigde leeftijd zou hebben deelgenomen.

Betreft	Invulling
Uitkering wezenpensioen	Eindleeftijd van het wezenpensioen is 21 jaar. Het pensioen wordt verdubbeld bij volle wezen.
Toeslagverlening	Toeslagverlening is voorwaardelijk. Een eventuele toeslag vloeit voort uit het toeslagbeleid van Pensioenkring Arcadis.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid in de zin van WIA van tenminste 35% en/ of in de zin van WAO van tenminste 15% of meer wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet op basis van 6 klassen.

Daarnaast kent de regeling van Pensioenkring Arcadis 3 aanvullende regelingen. Dit betreft het WAO-excedentpensioen, WAO-hiaatpensioen en het WIA-excedentpensioen.

Premiebeleid

De pensioenregeling voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gekarakteriseerd als een zogenaamde collectieve beschikbare premieregeling (CDC). In deze regeling staat de werkgever niet garant voor de pensioenrechten, maar alleen voor het betalen van een vooraf afgesproken vaste premie voor de jaarlijkse pensioenopbouw. Deze pensioenopbouw vindt op een vergelijkbare wijze plaats als in een middelloonregeling. Is de beschikbaar gestelde premie in enig jaar niet toereikend om de in dat jaar toe te kennen aanspraken te financieren, dan wordt de toekenning van het pensioen zodanig aangepast dat de premie wel toereikend is. Ook in de situatie van tekorten bij het pensioenfonds, bijvoorbeeld door lagere rentestanden of tegenvallende beleggingsopbrengsten, springt de werkgever niet bij. De deelnemers dragen het risico. Keerzijde van deze risicoverdeling tussen werkgever en werknemers is dat eventuele overschotten bij het pensioenfonds ook niet terug gaan naar de werkgever. Tekorten en overschotten zijn dus voor het collectief van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Toereikendheid van de premie

De premie voor de opbouw van pensioen dient op grond van wet- en regelgeving (gedempt) kostendekkend te zijn. De toets of de premie kostendekkend is wordt voor Pensioenkring Arcadis tot en met 2019 jaarlijks uitgevoerd mede op basis van de gemiddelde rente.

Op basis van een prognoseberekening van Pensioenfonds Arcadis was de verwachting dat in de beginjaren van de vijfjarige contractperiode van de pensioenovereenkomst (2015 t/m 2019) meer premie zou worden ontvangen dan benodigd is voor de volledige opbouw van pensioen en dat voor de latere jaren de ontvangen premie niet voldoende is om volledig te kunnen opbouwen. Door de sociale partners is bij het aangaan van de pensioenovereenkomst in overleg met Arcadis Pensioenfonds afgesproken dat het premieoverschot uit de beginjaren binnen het pensioenfonds aan een egalisatievoorziening wordt gedoteerd, om daarmee een eventueel premietekort in de latere jaren op te kunnen vangen. Als er in de egalisatievoorziening geen middelen meer zijn om een premietekort op te vangen zal als eerste maatregel het nabestaandenpensioen gedeeltelijk tot geheel op risicobasis worden verzekerd. Mocht die maatregel onvoldoende soelaas bieden, dan wordt vervolgens ook het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen verlaagd.

Pensioenleeftijd 68 jaar

In de prognoseberekening was rekening gehouden met een verder dalende gemiddelde rente. De rente is in werkelijkheid echter harder gedaald dan verwacht. Dit heeft tot gevolg dat de ontwikkeling van de egalisatievoorziening achterbleef bij de verwachtingen. Hierdoor was het niet mogelijk om tot en met 2019 de oorspronkelijke afspraken, te weten een opbouwpercentage van 1,7% op 67 jaar, te handhaven. In plaats van een lager opbouwpercentage hebben de sociale partners per 2018 de pensioenleeftijd verhoogd naar 68 jaar. De kans dat in de resterende periode van de pensioenovereenkomst de pensioenopbouw 1,70% kon blijven werd hierdoor groter. Weliswaar bij een leeftijd van 68 jaar. Dit is uiteindelijk ook gerealiseerd. Ook was er een positief saldo in de egalisatievoorziening ultimo 2019.

Aanpassingen pensioenregeling en premiebeleid 2020

Eind 2019 eindigde de pensioenovereenkomst van Arcadis. De sociale partners, werkgever en vakorganisaties, hebben daarom nieuwe afspraken met elkaar gemaakt. Door de aanhoudende lage rente zijn de pensioenen de afgelopen jaren duurder geworden. Daarom hebben sociale partners een extra bijdrage van 0,6%-punt van de salarissom afgesproken. Ook wordt de eind 2019 aanwezige egalisatievoorziening aangewend voor de pensioenopbouw in de periode 2020-2022.

Hoeveel pensioen er voor de premie kan worden ingekocht is afhankelijk van de wijze waarop de gedempte kostendekkende premie wordt vastgesteld. Vanwege de aanhoudende lage rente beweegt de gemiddelde rente zich steeds meer richting de actuele rente, waardoor de pensioenopbouw onder druk kwam te staan. De werkgever heeft zich georiënteerd op mogelijke alternatieven voor wat betreft de gemiddelde rente die werd toegepast in de gedempte kostendekkende premie, waarbij meer beleidsvrijheid (voor het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds en sociale partners) ontstaat voor het maken van afspraken. De werkgever heeft het bestuur verzocht om voor de gedempte kostendekkende premie vanaf 2020 niet langer uit te gaan van een gemiddelde van de rente, maar over te stappen naar een systematiek op basis van verwacht rendement. Het bestuur heeft vervolgens, na goedkeuring van het belanghebbendenorgaan en op basis van een evenwichtige belangenafweging van alle belanghebbenden, besloten om voor een periode van 3 jaar ingaand op 1 januari 2020 de gedempte kostendekkende premie voor Pensioenkring Arcadis te baseren op basis van een verwacht rendement van 1,9%, of zoveel lager als op basis van het Besluit FTK Pensioenfonds is toegestaan. De systematiek van het verrekenen van premieoverschotten of -tekorten met de egalisatievoorziening wordt ongewijzigd voortgezet. Evenals de maatregelen die worden ingezet als de egalisatievoorziening niet meer toereikend is om premietekorten op te vangen.

Ten gevolge van de nieuwe afspraken is het streefopbouwpercentage voor de nieuwe periode 2020 – 2022 vastgesteld op 1,63%.

Wijzigingen reglementen en uitvoeringsovereenkomst

Er zijn in 2019 enkele wijzigingen doorgevoerd in het pensioenreglement met betrekking tot de pensioenregeling. Het betreft hier de wijzigingen als gevolg van de Wet waardeoverdracht klein pensioen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandvermogen voor Pensioenkring Arcadis bedraagt 0,2% van het beheerde pensioenvermogen. Dit is het vermogen dat Het nederlandse pensioenfonds moet aanhouden om de bedrijfsrisico's te kunnen opvangen. Het weerstandsvermogen maakt geen deel uit van het vermogen van Pensioenkring Arcadis en telt ook niet mee in de balans van Pensioenkring Arcadis. Periodiek wordt getoetst of door wijziging van het pensioenvermogen een overschot of tekort voor Pensioenkring Arcadis ontstaat. Hierna vindt aanzuivering van het saldo plaats.

2.5.3 Financiële positie en herstelplan

Financiële positie

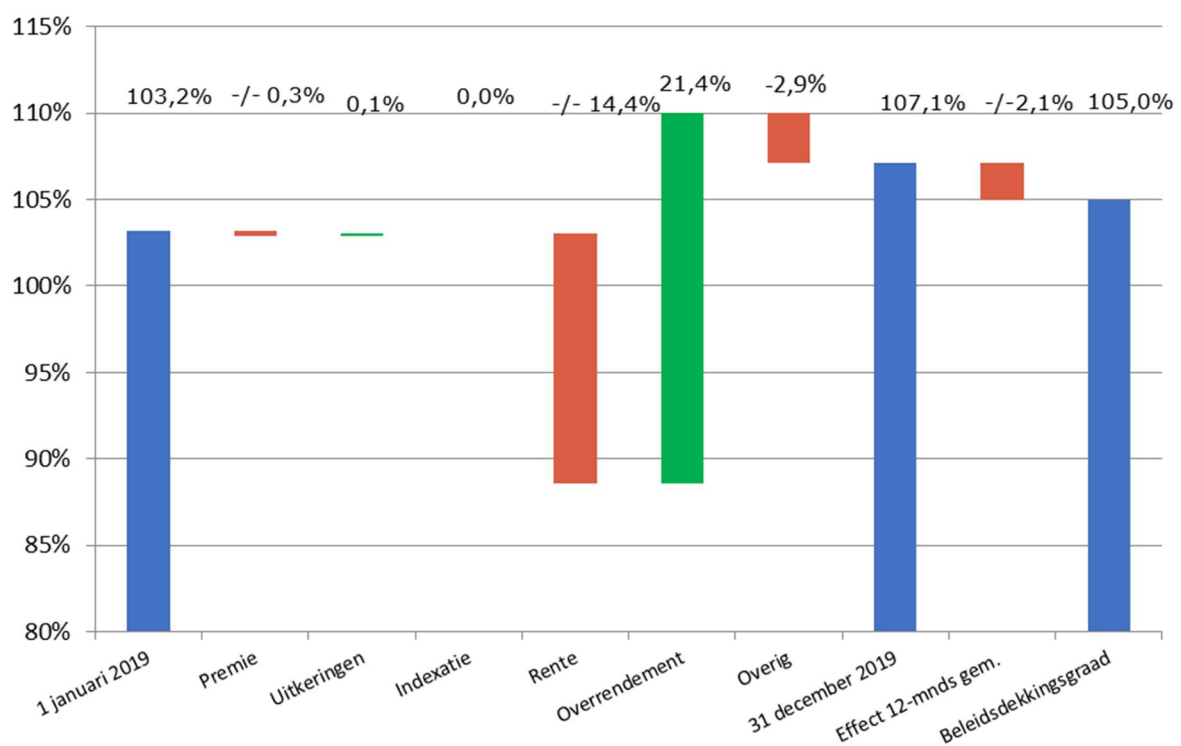
De beleidsdekkingsgraad daalde gedurende 2019 van 108,9% naar 105,0%. De actuele dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (de "toezichtscurve") is in 2019 gestegen naar 107,1%. Dit is 3,9 procentpunt hoger dan ultimo 2018. Deze stijging was het gevolg van, positief rendementen in de rendementsportefeuille. De rente daalde in 2019 en droeg daardoor negatief bij aan de dekkingsgraad. De gedaalde rente had een positief effect op de waarde van de vastrentende waarden, maar omdat het renterisico voor 50% is afgedekt was de stijging van de waarde van de verplichtingen groter.

Hierna volgt een samenvatting van de financiële positie van het pensioenfonds en ontwikkelingen gedurende 2019.

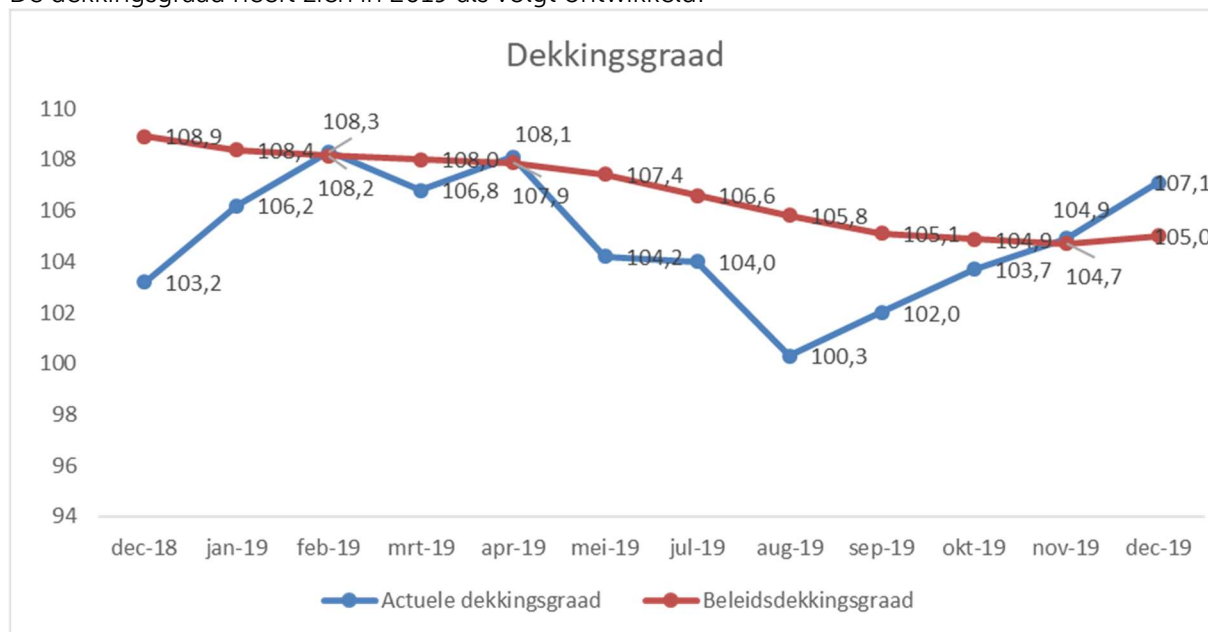
2019	Pensioenvermogen	Technische voorziening	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2019	1.079.312	1.045.377	103,2%
Beleggingsresultaten	220.412	-2.452	21,4%
Premiebijdragen (regulier)	23.607	26.167	-0,3%
Uitkeringen	-29.881	-29.947	0,1%
Wijziging Rentetermijnstructuur	0	170.366	-14,4%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-4.792	-6.815	-2,9%
Stand per 31 december 2019	1.288.658	1.202.696	107,1%

Overeenkomstig de richtlijnen van de DNB is het Pensioenvermogen in deze tabel gecorrigeerd voor immateriële activa. In bovenstaand overzicht wordt onder beleggingsresultaten in het verloop Pensioenvermogen het behaalde rendement op beleggingen verantwoord. Bij het verloop Technische voorziening staat de interest toevoeging aan de technische voorziening op basis van de 1-jaars rente zoals vastgesteld door DNB in de RTS van 31 december 2018.

Hieronder staat een grafische weergave van het verloop van de dekkingsgraad:

De dekkingsgraad heeft zich in 2019 als volgt ontwikkeld:

De technische voorzieningen worden berekend op basis van de RTS. Dit komt overeen met contantmaking op basis van een gemiddelde rekenrente ad 0,78% In beginsel is deze RTS een marktrente, maar sinds 2012 wordt deze voor lange looptijden gecorrigeerd met een UFR.

De actuele dekkingsgraad wordt berekend als de som van de technische voorzieningen en de reserves, gedeeld door de technische voorzieningen. De egalisatievoorziening actieven (EVA) doet niet mee in de berekening van de dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de laatste 12 actuele dekkingsgraden.

Vereist eigen vermogen en minimaal vereist eigen vermogen

Pensioenkring Arcadis bevindt zich ultimo 2019 in een situatie van reservetekort aangezien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigenvermogen is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille. De vereiste dekkingsgraad is bepaald op 120,0% (2018: 121,9%). Indien het vereist eigenvermogen bepaald zou zijn op basis van de actuele portefeuille zou deze uitkomen op 119,6% (2018: 121,8%). Het fonds heeft voor 1 april 2020 een update van het herstelplan opgesteld.

Het minimaal vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van de regels zoals vastgelegd in artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Ultimo 2019 is de minimaal vereiste dekkingsgraad 104,1% (2018: 104,1%).

Herstelplan

Over heel 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

2019	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	103,2%	103,4%
Premie	-0,3%	-0,2%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-14,4%	0,0%
Rendement op beleggingen	21,4%	4,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-2,9%	0,0%
Dekkingsgraad per 31 december	107,1%	107,4%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2020 107,1% en liep daarmee iets achter op het herstelplan dat uitgaat van 107,4% op die datum.

De premie heeft bijgedragen aan de dekkingsgraad conform het herstelplan.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een ongewijzigde rentetermijnstructuur in het boekjaar 2019 waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die lager is dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft fors meer bijgedragen aan de dekkingsgraad dan verwacht volgens het herstelplan. Dit wordt verklaard door de sterk gestegen aandelenkoersen in 2019.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door het kruiseffect van wijziging van de rentetermijnstructuur met in dit geval het beleggingsresultaat. De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door DNB.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2020 sprake van een reservetekort. Het pensioenfonds heeft per eind maart 2020 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin de beleidsdekkingsgraad van PKA op basis van het reguliere beleid in 2025 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 4 juni 2020 heeft DNB instemming gegeven bij het herstelplan 2020.

Toeslagverlening

Binnen Pensioenkring Arcadis bestaat de mogelijkheid de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van pensioengerechtigden jaarlijks per 1 juli te verhogen op basis van maximaal het ambitieniveau zoals dat is vastgelegd in de pensioenregeling.

Toeslagverlening binnen Pensioenkring Arcadis is in beginsel voorwaardelijk. Binnen Pensioenkring Arcadis wordt geen onvoorwaardelijke toeslag aangeboden indien dit gevolgen heeft voor de aan te houden technische voorziening.

Toeslagverlening wordt gefinancierd uit het eigen vermogen van de collectiviteitkring voor zover de financiële positie hiervoor toereikend is.

Voor alle deelnemers is de toeslagverlening maximaal gelijk aan de stijging van de consumentenprijsindex (CPI), reeks alle huishoudens, afgeleid tussen december van twee kalenderjaren vóór de toekenning en december van het kalenderjaar vóór de toekenning.

Het fonds volgt de systematiek van toekomst bestendig indexeren. Er wordt alleen een toeslag verleend voor zover deze in de toekomst ook verleend kan worden. Per 1 juli 2019 is er geen toeslag verleend. Wanneer er volledige toeslagverlening had kunnen plaatsvinden, zouden de pensioenaanspraken en -rechten zijn verhoogd met 1,54%.

Inhaaltoeslag

Het nederlandse pensioenfonds heeft het inhaalbeleid en de achterstanden van Arcadis Pensioenfonds overgenomen voor de Pensioenkring Arcadis. Indien de toeslag in enig jaar niet volledig wordt toegekend, kan dit in een later stadium hersteld worden door middel van een inhaaltoeslag, eveneens per 1 juli. Hiervan kan sprake zijn indien er een reserveoverschot is en de reële dekkingsgraad minimaal 100% is. Achterstanden in indexatie en in kortingen worden gelijkwaardig behandeld, waarbij de meest recente achterstand/ korting als eerste wordt hersteld. Na tien jaar wordt een gemiste indexatie of korting niet meer hersteld en vervalt deze.

De kans dat de achterstanden van vóór 2015 nog kunnen worden hersteld is zeer klein. Het wegwerken van achterstanden van vóór 2015 beschouwt het bestuur daarom als niet realistisch. Die achterstanden worden derhalve niet meer gecommuniceerd. Uitzondering is de korting uit 2013 van 5,6%: deze kan ook na meer dan 10 jaar worden hersteld.

Indexatie deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden vanaf 2015

Jaar	Toegekend	Volledige toeslagverlening	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief vanaf 2015
2015	0,00%	0,38%	0,38%	0,38%
2016	0,00%	0,54%	0,54%	0,92%
2017	0,00%	0,93%	0,93%	1,86%
2018	0,00%	1,24%	1,24%	3,12%
2019	0,00%	1,54%	1,54%	4,71%

2.5.4 Actuariële paragraaf

Premies

De Pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie, de gedempte kostendeekkende premie en de (ongedempte) kostendeekkende premie worden gekwantificeerd. De samenstelling van de premies is opgenomen in onderstaande tabel. Voor verdere details wordt verwezen naar de toelichting op de premiebatens in de jaarrekening.

2019	Kosten dek-kende premie	Gedempte kosten dek-kende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	24.899	18.613	16.790
Risicopremie overlijden	690	578	449
Premievoortzetting bij invaliditeit	397	397	401
Premie Arbeidsongeschiktheids-pensioen	181	181	183
Opslag instandhouding VEV	5.605	4.203	3.965
Kostenopslag pensioenbeheer	654	654	1.019
Extra bijdrage	0	0	382
Verrekend met Egalisatie Voorzie-ning Actieven (EVA)	0	0	1.437
Totaal premiebijdragen	32.426	24.626	24.626

De premievoortzetting bij invaliditeit is inclusief een restitutie aan de werkgever van 307 betrekking hebbend op 2018. De premie arbeidsongeschiktheidspensioen is inclusief een restitutie aan de werkgever van 553 betrekking hebbend op 2018.

Analyse van het resultaat

In 2019 is een positief resultaat behaald van 51.918 (2018: 34.426). De hieronder opgenomen actuariële analyse geeft inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat geleid hebben. Ter vergelijking zijn de cijfers over 2018 opgenomen.

Resultatenbron	2019	2018
Beleggingen / rekenrente	52.498	-56.975
Premies	-2.601	-878
Waardeoverdrachten	810	85.694
Kosten	365	117
Uitkeringen	66	-17
Kanssystemen	1.207	34
Toeslagverlening / korting	0	0
Wijziging grondslagen	0	402
Incidentele mutaties TV	0	6.049
Andere oorzaken	-427	0
Resultaat	51.918	34.426

Het resultaat op beleggingen en rekenrente is vanwege de grote materialiteit in de onderliggende resultaten hierna nader uitgesplitst:

Resultaat beleggingen / rekenrente	2019	2018
Beleggingen	220.412	-32.010
Benodigde interest	2.452	1.320
Rekenrente	-170.366	-26.285
Beleggingen / rekenrente	52.498	-56.975

De voornaamste oorzaken van het resultaat in 2019 zijn:

- Beleggingen/rekenrente
Door een wijziging van de nominale rekenrente stegen de technische voorzieningen met 170.366. De beleggingsopbrengsten bedroegen 220.412, na aftrek van 3 voor rendementstoevoeging aan de egalisatievoorziening. Samen met een negatief resultaat van 2.452 op de benodigde interesttoevoeging aan de technische voorzieningen (en het feit dat geen resultaatdeling is toegekend) is het resultaat op beleggingen / rekenrente 52.498 positief.
- Bijdragen
De bijdrage van de werkgever voor de pensioenopbouw in 2019 is conform de afspraak met de werkgever berekend op basis van een rekenrente van 3,05% en een algemene opslag. De werkelijke kosten van de pensioenopbouw zijn vastgesteld op grond van de marktrente. Tezamen met de onttrekking aan de EVA ten behoeve van de premie resulteert dit in een resultaat van 2.601 negatief.

Grondslagen

De actuariële grondslagen die gehanteerd worden in de berekening van de technische voorziening in Pensioenkring Arcadis zijn in 2019 niet aangepast. In 2019 heeft binnen Pensioenkring Arcadis een onderzoek naar de ervaringssterfte plaatsgevonden. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft het bestuur besloten om de huidige ervaringssterfte te handhaven.

Oordeel certificerend actuaaris

De certificerend actuaaris heeft geconcludeerd dat de technische voorziening toereikend zijn vastgesteld. Hij constateert dat het eigen vermogen van Pensioenkring Arcadis lager is dan het vereist eigen vermogen. In zijn verklaring geeft hij aan dat er wordt voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). De beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Arcadis op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. De vermogenspositie is naar zijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. De verklaring van de certificerend actuaaris is opgenomen in hoofdstuk 4.3.1 op pagina 180.

2.5.5 Vermogensbeheer

Beleggingsbeleid Pensioenkring Arcadis

2019 was het eerste volledige jaar van Pensioenkring Arcadis. In 2019 is een ALM studie afgerond op basis waarvan het strategische beleid is aangepast door het gewicht van zakelijke waarden 5% te verlagen ten gunste van vastrentende waarden. Het strategische beleid bestond daarmee vanaf april uit een vermogensverdeling van 52,5% vastrentende waarden en 47,5% zakelijke waarden. Deze wijziging van het strategisch beleid betekende vooral een verschuiving van aandelen ontwikkelde markten naar goed renderende vastrentende waarden met een gunstig risicoprofiel, namelijk Nederlandse woninghypotheken.

De 50% afdekking van het renterisico bleef ongewijzigd.. Voor het valutarisico bleef de 75% afdekking van het valutarisico van de US dollar ongewijzigd. De afdekking van de valutarisico's naar het Britse pond en de Japanse yen werd verlaagd van 100% naar 75%.

Bij de invulling van de beleggingsportefeuille wordt een kwalitatief hoogwaardig beleggingsbeleid gevoerd. Dat wil zeggen dat gestreefd wordt naar (risico)gecontroleerde outperformance van de afgesproken benchmarks terwijl gezorgd wordt voor een goede spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en debiteuren.

Voor de afdekking van rente- en valutarisico, als ook voor specifieke beleggingscategorieën, zijn beleggings-richtlijnen opgesteld die het uitgangspunt zijn voor het te voeren beleggingsbeleid. Het MVB-beleid is daarbij een belangrijk onderdeel. Deze richtlijnen zijn leidend voor de fiduciair manager bij het selecteren en monitoren van operationele vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen.

Ontwikkelingen op de financiële markten

2019 was een bijzonder goed jaar voor aandelenbeleggingen. Onder invloed van verruimend beleid door centrale banken wereldwijd zijn de aandelenkoersen verder opgelopen. Tevens daalden kapitaalmarktrenteniveaus naar historisch lage niveaus. Zowel de Fed als de ECB verlaagden in de loop van het jaar de beleidsrentes. Maar ook andere centrale banken wereldwijd volgden dit beleid. Daarnaast startte de ECB een derde opkoopprogramma voor bedrijfs- en staatsobligaties.

Geopolitieke spanningen die financiële markten het meest bezig hielden afgelopen jaar waren het handelsconflict tussen de VS en China en de Brexit. In beide dossiers is in de laatste maand van het jaar een belangrijke stap gezet. In het handelsconflict is een 'phase-one' overeenkomst bereikt, waarmee een verdere escalatie in het conflict voorlopig is voorkomen. In het VK is door verkiezingen in december de Conservatieve partij aan een absolute meerderheid gekomen in het Britse parlement. Dit maakte de weg vrij voor de uittreding van het VK uit de EU.

Vastrentende markten kenden een bijzonder jaar. Onder invloed van verruimende centrale banken daalden kapitaalmarktrentes aanzienlijk. In de eurozone daalde de rente tot historisch lage niveaus. De Duitse 10-jaar rente liet een laagste punt van -0,72% zien in augustus. Per saldo daalden renteniveaus aanzienlijk gedurende het jaar waardoor op obligatieportefeuilles prima rendementen behaald werden. De Europese staatsleningenindex liet een rendement van +6,8% zien.

Kredietopslagen in zowel Europa als in de Verenigde Staten daalden onder invloed van een zoektocht naar rendement door beleggers. Zowel in het investment grade deel, als het high yield deel van de obligatiemarkten was deze trend waarneembaar.

Ook obligaties uit opkomende markten (EMD) kenden een goed jaar. Kredietopslagen op zowel harde valuta obligaties als lokale valuta obligaties lieten een aanzienlijke daling zien over het jaar, en dus flinke koersstijgingen. Ook hier speelde de zoektocht naar rendement van beleggers een belangrijke rol.

Portefeuilleposities en rendementen

In de onderstaande tabel worden de posities en rendementscijfers getoond van de beleggingscategorieën binnen de portefeuille, afgezet tegen de bijbehorende benchmarks sinds begin 2019.

Voor de uitvoering van het vermogensbeheer worden de vermogenscategorieën toegewezen aan de matchingportefeuille of de rendementsportefeuille. In de matchingportefeuille worden de categorieën opgenomen die vooral meebewegen met de rente en daarmee bijdragen aan het afdekken van het renterisico. In de rendementsportefeuille worden de overige categorieën opgenomen, deze zijn vooral gericht op een extra rendement bovenop de rente. De erfpachtgronden zijn gerubriceerd onder niet-genoteerd onroerend goed.

Uit het strategische beleid resulteert de verhouding 20% matching- en 80% rendementsportefeuille.

	Strategisch beleid* (in %)	Beleid 2019* (in %)	Rendement portefeuille (in euro's, in%)	Rendement Benchmark (in euro's, in%)
Matchingportefeuille	20,0	20,0		
Swaps, ILB's staatsobligaties, liquiditeiten	20,0	20,0	34,5	36,9
Rendementsportefeuille	80,0	80,0		
Aandelen ontwikkelde landen	29,0	29,0	28,0	30,0
Aandelen opkomende landen	6,0	6,0	25,6	20,6
Niet-genoteerd onroerend goed	12,5	11,3	7,2	7,2
Infrastructuur	0,0	1,2	11,5	11,5
Vastrentende waarden bedrijfsobligaties	17,5	18,5	7,7	9,1
Vastrentende waarden hypothecaire leningen	5,0	5,0	37,5	37,5
Vastrentende waarden hoogrentende bedrijven	2,5	1,5	12,9	16,5
Vastrentende waarden hoogrentende landen	5,0	5,0	16,0	16,4
Vastrentende waarden hoogrentende onderhandse leningen	2,5	2,5	5,7	5,3
Totaal	100%	100%		

* vanaf 1 april 2019

Het rendement op de categorie Hypothecaire leningen is opmerkelijk hoog. Dit heeft te maken met het feit dat de portefeuille dit jaar is opgebouwd in een periode waarin de hypotheekrentes daalden. Daardoor zijn offertewinsten gerealiseerd die vanwege het relatief kleine feitelijk geïnvesteerde bedrag op dat moment tot grote rendementen leiden. Omdat het jaarrendement is opgebouwd uit de dagelijkse rendementen wordt ook het jaarrendement hierdoor sterk beïnvloed.

Matchingportefeuille: afdekking renterisico

Pensioenkring Arcadis loopt via de waardering van haar technische voorzieningen ('verplichtingen') een risico bij veranderingen in de rente. Het beleid is om 50% van het renterisico af te dekken. De afdekking heeft grotendeels plaatsgevonden met behulp van vastrentende beleggingen in de matchingportefeuille. Binnen het LDI-mandaat wordt er belegd in staatsobligaties, inflatie-gerelateerde obligaties, renteswaps en geldmarktfondsen. Daarnaast dragen de beleggingen in bedrijfsobligaties en erfpachtgronden bij aan de afdekking.

Doordat minder dan 100% van het renterisico wordt afgedekt, zal de dekkingsgraad nog meebewegen met rentebewegingen. In de risicoparagraaf (2.5.7) is de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor rentebewegingen in een tabel in beeld gebracht. Ook het gebruik van staatsobligaties in plaats van swaps heeft een effect op de renteafdekking. De waarde van de verplichtingen beweegt namelijk met de swaprente terwijl de rente op staatsobligaties fluctueert t.o.v. de swaprente (de staat/swap spread). Dat kan een hoger rendement opleveren maar zorgt wel voor extra beweeglijkheid, dus risico, van de dekkingsgraad.

Pensioenkring Arcadis dekt 50% van het renterisico af (op basis van marktrente). In haar afdekkingsbeleid houdt zij rekening met de lagere rentegevoeligheid van de lange verplichtingen die het gevolg is van de zogenaamde Ultimate Forward Rate ('UFR') component in de toezichtcurve door in lijn daarmee de verdeling van de rentegevoeligheid van de beleggingen over de verschillende looptijden aan te sluiten op de toezichtcurve.

De swaprente is gedaald in 2019 waardoor het rendement van zowel de verplichtingen als de matchingportefeuille positief was. Het achterblijvend rendement van de matchingportefeuille t.o.v. de verplichtingen (de benchmark) wordt verklaard doordat de rente op Nederlandse en Duitse overheidsleningen minder hard is gedaald dan de swaprente waar in de benchmark mee wordt gerekend. Daardoor bleef de waardestijging van deze leningen achter bij de verplichtingen. Daarnaast daalde in 2019 de korte rente (10 jaars) minder hard dan de lange rente (30 jaars). De portefeuille was in 2019 licht overwogen op korte looptijden en licht onderwogen op langere looptijden, posities die voortvloeien uit efficiënt portefeuillebeheer (beperken transactiekosten) en dit jaar negatief bijdroegen.

Rendementsportefeuille: aandelen en risicovolle vastrentende waarden

Alle beleggingscategorieën hebben een positieve bijdrage geleverd aan het rendement. Vooral aandelen ontwikkelde landen stuwden het rendement. Aan de beleggingen in aandelen wordt invulling gegeven door middel van passieve beleggingsfondsen, een actief fonds in opkomende landen en een actief multi-factor strategie in ontwikkelde landen. De passieve fondsen presteerden in lijn met de benchmark, het actieve fonds in opkomende landen presteerde flink beter dan de benchmark maar de multi-factor strategie bleef achter in 2019. Dit was het gevolg van de gekozen verdeling over factoren en specifiek de allocatie naar de 'value' factor. Niet-beursgenoteerd onroerend goed en infrastructuur worden ingevuld met actieve beleggingsfondsen, vanwege het illiquide karakter wordt op jaarbasis het rendement van de benchmark gelijk gesteld aan dat van de portefeuille. Bedrijfsobligaties van zowel investment grade als high yield worden door middel van actieve beleggingsfondsen ingevuld, dit geldt ook voor de categorie staatsobligaties van opkomende landen. Het lukte deze actieve managers in 2019 niet een outperformance te realiseren. Vooral hoogrentende bedrijfsobligaties bleef achter vanwege de gemaakte beleggingskeuzes door de fondsmanager.

Valuta-afdekking

Pensioenkring Arcadis dekt het valutarisico van de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 75% af. Indien de euro sterker wordt ten opzichte van andere valuta dan zullen die beleggingen omgerekend naar euro's in waarde dalen. Doordat het valutarisico voor 75% wordt afgedekt, wordt zo'n waardedaling grotendeels tenietgedaan. Indien de euro verzwakt ten opzichte van andere valuta gebeurt het omgekeerde.

De Amerikaanse dollar steeg gedurende het jaar circa 2,4% versus de euro. Dit was het gevolg van de sterkere economie en hogere renteniveaus in de VS. Na een aanvankelijke verzwakking van het Britse pond in de eerste helft van het jaar, trad er in de tweede helft een herstel op. Per saldo steeg het Britse pond 5,3% ten opzichte van de euro. De Japanse yen steeg 3% ten opzichte van de euro. Doordat het valutarisico grotendeels wordt afgedekt heeft de valuta-afdekking per saldo 1,5% negatief bijgedragen aan het resultaat van de rendementsportefeuille.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het nederlandse pensioenfonds heeft een beleid maatschappelijk verantwoord beleggen. Vanuit dit beleid wordt in het beleggingsbeleid van Pensioenkring Arcadis rekening gehouden met milieu-, sociale en governancefactoren. Dit betreft het integreren van deze factoren in de beleggingsbeslissingen, in dialoog gaan met ondernemingen teneinde gedragsverandering te bewerkstelligen (engagement) en het uitsluiten van beleggingen die niet aan de eisen voldoen. Klimaat speelt hierbij een belangrijke rol. Voor de beleggingsportefeuille vinden verschillende engagementactiviteiten plaats op dit gebied door vermogensbeheerders aan te spreken op hun klimaatbeleid. Verder worden de beleggingen beoordeeld aan de hand van internationale normen zoals vastgelegd in de United Nations Global Compact Principles (UNGC), de Internationale Labour Organisation's (ILO) Conventions en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPHR). Beleggingen die op basis van deze normen slecht scoren worden uitgesloten. Als onderdeel van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid is verder het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant ondertekend met het doel om samen met overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties verdere invulling te geven aan verantwoord beleggen door de Nederlandse pensioensector.

Recent is de Europese: "Shareholder Rights Directive" (SRD II) omgezet naar nationale wetgeving. Deze richtlijn schrijft voor hoe pensioenfondsen als aandeelhouders betrokken zijn bij de beleggingen en hoe zij hierover communiceren met de deelnemers. Verder ligt de focus van Het nederlandse pensioenfonds aankomend jaar op het beter in kaart brengen van de voor haar relevante klimaatrisico's.

Binnen de beleggingsportefeuille van pensioenkring Arcadis zijn in 2019 een aantal stappen ondernomen om het bovenstaande beleid verder te implementeren. Zo belegt de pensioenkring sinds dit jaar binnen de categorie hoogrentende landen via een passieve oplossing waarbij het gewicht van de landen in de index en daarmee het fonds onder andere wordt bepaald door de ESG-score van de onderliggende belegging. Binnen de categorie aandelen opkomende landen is er in 2019 gekozen om over te stappen op een passieve invulling die beleggingen in controversiële wapens, tabak, in strijd met de UNGC, of bedrijven met een slechte governance uitsluit. In 2020 zal Het nederlandse pensioenfonds verder gaan om binnen deze en andere beleggingscategorieën de ambities ten aanzien van het MVB-beleid verder uit te werken en te implementeren.

2.5.6 Kostentransparantie

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling voor Pensioenkring Arcadis diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer. Het fondsbestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten. Onderstaand is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen. De cijfers over 2018 hebben slechts betrekking op de periode juli 2018 t/m december 2018.

De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken met elkaar worden vergeleken. Het bestuur is van plan om vanaf komend jaar de kosten van de kringen in perspectief te gaan plaatsen met behulp van een kostenbenchmark. Omdat de kringen tot dusver ofwel sterk groeiden ofwel pas recent waren gestart was de toegevoegde waarde van zo'n externe benchmark beperkt. Vanwege de groei van het fonds en de groeiende historie van meerdere kringen krijgt benchmarkinformatie meer betekenis. Het bestuur overweegt dan ook in 2020 een leverancier van deze informatie te zoeken. Vervolgens zal die informatie per kring worden beoordeeld en waar nodig ingezet bij het sturen op de uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenadministratie.

Uitvoeringskosten	2019	2018
Administratieve uitvoeringskosten	1.283	656
In hele euro's per deelnemer	269	140
Vermogensbeheerkosten		
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	0,33%	0,16%
Transactiekosten		
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	0,10%	0,04%

In de onderstaande paragrafen worden de kosten verder toegelicht.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten bedragen voor 2019 € 1.283 duizend (2^e helft 2018: € 656 duizend). Omgerekend is dit € 269 per (actieve) deelnemer en pensioengerechtigde. In 2018 was dit € 140, maar dat betrof slechts de kosten over een half jaar. Verhoudingsgewijs zijn de kosten per deelnemer dan ook nauwelijks veranderd, als gevolg van zowel nagenoeg stabiele kosten als deelnemersaantallen.

Omschrijving	2019	2018
Totaal administratieve uitvoeringskosten	1.283	656
Actieve deelnemers	2.176	2.121
Pensioengerechtigden	2.597	2.558
Totaal deelnemers	4.773	4.679
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	269	140*

* Betreft een periode van 6 maanden. Geëxtrapoleerd naar een jaar zou dit op € 280 per deelnemer komen.

Kosten vermogensbeheer

De totale kosten voor vermogensbeheer in 2019 zijn uitgekomen op € 5.284 duizend. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2019 van € 1,23 miljard zijn de kosten 0,43%.

Het bestuur wil een helder en transparant inzicht in de vermogensbeheerskosten die het fonds maakt. Om die reden zijn in dit jaarverslag de kosten inzichtelijk gemaakt, dit zoveel mogelijk in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De kosten komen over 2019 hoger uit dan in 2018 aangezien 2019 het eerste volledige jaar van de kring is geweest en 2018 slechts een half jaar betrof. Het bestuur acht de gerapporteerde kosten passend bij de omvang en karakteristieken van het vermogen van deze kring.

De kosten kunnen voor de verschillende vermogensbeheercategorieën worden onderverdeeld naar de volgende componenten:

2019	Beheer- kosten	Transac- tiekosten inclusief aan- en verkoop- kosten	Totaal	In ba- sispun- ten van belegd ver- mogen
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	755	127	882	0,07%
Aandelen	546	284	829	0,07%
Alternatieve beleggingen	179	29	208	0,02%
Vastrentende waarden	1.002	661	1.664	0,14%
Overige beleggingen	21	10	31	0,00%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	2.503	1.111	3.614	0,29%
Kosten overlay beleggingen	360	89	449	0,04%
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	2.863	1.200	4.063	0,33%
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau				
Kosten fiduciair beheer	840		840	0,07%
Bewaarloon	126		126	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer	0		0	0,00%
Kosten beleggingsadministratie	256		256	0,02%
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.221		1.221	0,10%
Totaal kosten vermogensbeheer	4.084	1.200	5.284	0,43%

Het nederlandse pensioenfonds is met geen van haar vermogensbeheerders een overeenkomst aangegaan waarin de beheervergoeding geheel of gedeeltelijk gebaseerd is op het door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsrendement. Het fonds kent daarom geen performance gerelateerde kosten. Daarnaast wordt ook niet belegd in hedgefondsen of grondstoffen. In dit kostenoverzicht zijn alleen de kostencategorieën opgenomen die daadwerkelijk zijn gemaakt.

Totale kosten

De totale kosten zijn vastgesteld op look through basis en bestaan uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die het fonds op factuurbasis betaalt) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties, die verwerkt zijn in het rendement van het fonds). De totale kosten zijn gestegen van 0,20% in 2018 tot 0,43% in 2019. Deze verdubbeling wordt vooral veroorzaakt door het feit dat de kosten in 2019 betrekking hebben op een heel jaar, terwijl in 2018 (het startjaar van de kring) slechts sprake was van een half jaar.

Met het kostenniveau van 0,43% lijkt zich een min of meer stabiele lijn af te tekenen. Desondanks blijft de ambitie van het bestuur om de vermogensbeheerkosten steeds verder te verlagen, onder andere door groei van het fonds als geheel en de daarmee gepaard gaande schaalvoordelen.

Samenstelling kostenoverzicht

De totale kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende componenten:

- Beheerkosten: kosten voor het portefeuillebeheer door vermogensbeheerders, deze bedroegen in 2019 € 2.863 duizend of 0,23% van het vermogen;
- Transactiekosten: deze bedroegen in 2019 € 1.200 duizend of 0,10% van het vermogen;
- Overige vermogensbeheerkosten: kosten die zijn gemaakt voor o.a. de bewaarbank, de beleggingsadministratie, fiduciair management en eventuele advieskosten, deze bedroegen in 2019 € 1.221 duizend of 0,10% van het vermogen.

Beheerkosten

De 'beheerkosten' zijn voor alle beleggingsfondsen in portefeuille gebaseerd op de lopende kosten. In de lopende kosten zijn eventuele kortingen (rebates) al verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten van de beleggingsfondsen wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending etc die door het beleggingsfonds worden gemaakt. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Voor nieuwe fondsen waarvoor nog geen OCF beschikbaar is wordt een schatting gebruikt. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert wordt deze maatstaf gebruikt.

Over 2018 zijn de kosten gerekend vanaf 1 juli, de start van de kring. Over 2019 worden deze kosten over een heel jaar gerapporteerd en komen daardoor hoger uit, maar minder dan een verdubbeling.

Transactiekosten

De transactiekosten bestaan uit gefactureerde toe- en uittredingskosten en aan- en verkoopkosten van individuele titels. Deze zijn in 2019 meer dan evenredig gestegen ten opzichte van 2018 vanwege aanpassingen van de beleggingsportefeuille die in 2019 zijn doorgevoerd.

2.5.7 Risicomanagement

Risicohouding

De risicohouding van Pensioenkring Arcadis is bij aanvang van de kring door het bestuur van Het nederlandse pensioenfonds overgenomen.

De mate waarin Pensioenkring Arcadis risico's accepteert, wordt kwantitatief uitgedrukt in een tweetal

maatstaven:

- Een maximaal vereist eigen vermogen (dit betreft de risicohouding voor de korte termijn);
- Ondergrenzen voor het pensioenresultaat (dit betreft de risicohouding voor de lange termijn).

Voor de vaststelling van de kortetermijnrisicohouding is in 2019 een ALM-studie uitgevoerd om inzicht te krijgen in het verwachte verloop van de financiële positie, de premie en de toeslagen in de komende jaren. Op basis van de ALM-studie bedraagt het vereist eigen vermogen (VEV) gemiddeld 20,7% binnen een bandbreedte afhankelijk van marktvolatiliteit van circa 19% tot 24%. Dit is geen vaste bandbreedte. De bandbreedte ademt mee met de ontwikkeling van de rente omdat een wijziging van het vereist eigen vermogen als gevolg van een wijziging van de rente niet wordt gezien als een overschrijding van de korte termijn risicohouding.

Als kwantitatieve maatstaf voor de risicobereidheid op de lange termijn gelden 3 grenzen in de haalbaarheidstoets. Wanneer de uitkomsten uit de haalbaarheidstoets niet aan de grenzen voldoen, dan dient dit te worden gecommuniceerd naar de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en zal het bestuur in gesprek moeten met de sociale partners. De grenzen hebben derhalve een signaalfunctie.

Het bestuur heeft op basis van de uitgevoerde aanvangshaalbaarheidstoets de volgende grenzen vastgesteld:

- Vanuit de situatie waarbij de dekkingsgraad gelijk is aan de vereiste dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 90%.
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat tenminste gelijk te zijn aan 85%.
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweer scenario" (lees: 5^e percentiel) 35% te bedragen.

Naar de mening van het bestuur is deze begrenzing in lijn met de ambitie en de kwalitatieve risicohouding van Pensioenkring Arcadis.

Financieel Crisisplan

Voor Pensioenkring Arcadis is een crisisplan opgesteld. In dit crisisplan zijn de te nemen stappen en maatregelen weergegeven in specifieke scenario's. Aan de hand van deze specifieke scenario's kan het bestuur handelen indien zich een scenario voordoet. Aangezien de kring zich in een situatie van een tekort bevindt, is het financieel crisisplan van kracht. Begin 2020 is de financiële positie als gevolg van de coronacrisis verder verslechterd; een nadere toelichting hierop is te vinden bij de vooruitblik in paragraaf 2.5.8.

Risicomanagement

In paragraaf 2.1.9 vanaf pagina 18 is het algemene risicomanagement proces beschreven. Dit proces is zowel op de stichting van toepassing als ook voor elke kring. Daar is eveneens het risicoraamwerk gebaseerd op FIRM/FOCUS beschreven met daarin 40 risico's gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's. De financiële risico's gelden op kringniveau en worden hieronder toegelicht voor Pensioenkring Arcadis.

Financiële risico's

Binnen de kringen zijn financiële risico's geïdentificeerd gebaseerd op FIRM. De inschatting van het risico kan per kring verschillen op basis van de specifieke kenmerken van de betreffende kring. Met betrekking tot Pensioenkring Arcadis gelden risicoschattingen per risico waarbij het bruto risico de inschatting is voor beheersmaatregelen en de netto inschatting na beheersmaatregelen.

Ieder kwartaal vindt de Risk Control Self assessment plaats waarbij alle risico's beoordeeld worden op wijzigingen in de bruto inschatting en de werking van de beheersmaatregelen om naar netto risico's te komen.

Toelichting financiële risico's

Renterisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat ontwikkelingen in de rente een ongewenst effect hebben op de dekkingsgraad door een mismatch in rentegevoeligheid versus gevoeligheid van de verplichtingen".

Het renterisico heeft betrekking op obligaties en leningen op schuldbekentenis, maar ook op de verplichtingen. Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) dat per 2007 is ingevoerd, is het verschil in renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

Het nederlandse pensioenfonds beheerst dit risico door het renteafdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het renterisico tussen beleggingen en verplichtingen. De afdekking vindt plaats op basis van de zuivere RTS, dus zonder toepassing van de UFR.

Voor het gewenste renteafdekkingniveau is het noodzakelijk om derivaten (o.a. renteswaps) in te zetten. Het beleid voor het gebruik van derivaten is vastgelegd in het beleggingsbeleid.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Valutarisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico op ongewenste effecten van fluctuaties in de koersen van vreemde valuta".

Het nederlandse pensioenfonds beheerst dit risico door het valuta afdekkingbeleid, dat is gericht op het reduceren van het valutarisico. Hierbij wordt dit risico grotendeels afgedekt doordat Pensioenkring Arcadis het valutarisico van de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen voor 75% afdekt. De afdekking wordt gerealiseerd via een portefeuille van valutatermijncontracten, derivaten waarmee op termijn valuta's kunnen worden ge- of verkocht. Het valutarisico voor zakelijke waarden in opkomende markten wordt niet afgedekt

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Inflatierisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat door inflatie pensioenaanspraak aangetast wordt".

De toeslag is voorwaardelijk, dus strikt genomen is er geen inflatierisico. Binnen Pensioenkring Arcadis heeft Het nederlandse pensioenfonds de ambitie om prijsinflatie toe te kennen als toeslag.

Marktrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat de waarde van de beleggingen daalt als gevolg van veranderingen in de marktfactoren"..

Beleggingscategorieën met een hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd omwille van het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van iedere collectiviteitkring, op basis van een ALM-studie, goed huisvaderschap en gezond verstand. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welk partij en op welke wijze (spreiding en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden.

De fiduciair beheerovereenkomst legt vast dat de fiduciair beheerder een intensievere informatievoorziening levert tijdens een financiële crisis. Daarnaast is ook vastgelegd in de overeenkomst dat de fiduciair beheerder in samenwerking met het bestuur en de beleggingsadviescommissie alternatieve maatregelen kunnen overwegen om schade en risico's tijdens een crisis te beperken. Voorbeeld hiervan in 2020 is een aanpassing in de timing van de re-balance n.a.v. de hoge volatiliteit op de financiële markten op dat moment.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur en bevatten restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens naar eigen inzicht mag beleggen.

Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingsadviescommissie op basis van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportage.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en marktrenterisico per eind 2019

De onderstaande tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij de risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25% en + 25% aangepast, de rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)

Delta rente	Zakelijke waarden -25%	Zakelijke waarden 0%	Zakelijke waarden +25%
-1,0%	91.3	101.6	111.9
-0,5%	93.0	104.3	115.6
0%	94.8	107,1	119.5
0,5%	96.7	110.1	123.6
1,0%	98.7	113.3	127.9

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "hoog" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Liquiditeitsrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Het risico dat er onvoldoende liquide middelen voorhanden zijn om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen en hierdoor o.a. gedwongen wordt om assets te verkopen".

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Pensioenkring Arcadis kleiner zijn dan de uitkeringen. Daardoor bestaat een liquiditeitsrisico dat dient te worden beheerst. Hierbij gaat het erom of Pensioenkring Arcadis tijdig aan zijn verplichtingen kan voldoen. Daartoe is de portefeuille grotendeels belegd in dagelijks of wekelijks verhandelbare beleggingen.

Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid wordt rekening gehouden met stress-scenario's en periodiek wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Pensioenkring Arcadis bij een zwaarweerscenario voldoende cash of ander onderpand kan leveren. Indien het liquiditeitsrisico te groot wordt, moet Het nederlandse pensioenfonds overwegen om de portefeuille aan te passen.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als "middel" maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Kredietrisico

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: "Kredietrisico (ofwel tegenpartijrisico) is het risico dat tegenpartijen niet aan hun overeengekomen verplichtingen ten opzichte van Collectiviteitkring 1 kunnen voldoen".

Pensioenkring Arcadis loopt kredietrisico in de beleggingsportefeuille door de staats- en bedrijfsobligaties waarin wordt belegd en het aangaan van swaps met tegenpartijen. Alleen partijen met een degelijke kredietwaardigheid worden daarom als tegenpartij bij een derivatentransactie geaccepteerd.

Het nederlandse pensioenfonds neemt de volgende maatregelen om kredietrisico te beperken:

- Periodiek wordt geïnventariseerd met welke tegenpartijen Het nederlandse pensioenfonds zakendoet. Er wordt vastgesteld of en in welke mate een eventueel faillissement van deze partijen, of een samenloop van faillissementen, Pensioenkring Arcadis raakt.
- Er zijn standaardcontracten opgesteld voor de dienstverlening door vermogensbeheerders.
- Indien noodzakelijk worden per (soort) tegenpartij (en over het totaal) limieten vastgesteld op basis van een grondige analyse van de financiële situatie van Pensioenkring Arcadis.
- In rapportages en in de jaarrekening wordt een overzicht opgenomen van de grootste concentratierisico's.
- Het beleid omtrent kredietrisico is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als “middel” maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

Verzekeringstechnische risico's

Het nederlandse pensioenfonds hanteert als definitie voor dit risico: “Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product”.

De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het nederlandse pensioenfonds verzekert alleen risico's die het niet zelf kan dragen. De behoefte voor Pensioenkring Arcadis is het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. De gewenste vorm van herverzekering voor Pensioenkring Arcadis is een stop loss-constructie. Het nederlandse pensioenfonds heeft voor Pensioenkring Arcadis een herverzekeringscontract afgesloten met een looptijd van 3 jaar af met Zwitserleven. Dit contract liep eind 2019 en is met ingang van 2020 verlengd voor een nieuwe periode van 3 jaar.

Het nederlandse pensioenfonds schat het bruto risico in als “hoog” maar met beheersmaatregelen als beheersbaar en acceptabel.

2.5.8 Vooruitblik 2020

Corona

Zoals gemeld in het voorwoord van de voorzitter en in de paragraaf “Integraal Risicomanagement”, is de impact van het coronavirus in het eerste deel van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen van gesprek geweest. Dat geldt ook voor Pensioenkring Arcadis. Naast aandacht voor de voor het hele fonds geldende continuïteitsvraagstukken, is er vanuit de belanghebbenden in Pensioenkring Arcadis bijzondere aandacht voor de financiële positie van de kring.

De dekkingsgraad van de kring is in het eerste kwartaal van 2020 flink gedaald. Zowel dalende aandelenbeurzen als dalende koersen op staatsobligaties waren daarvan de oorzaak. Eind maart 2020 was de actuele dekkingsgraad ten opzichte van ultimo 2019 met 15,3%-punt gedaald naar 91,7%. De beleidsdekkingsgraad daalde met 2,1%-punt naar 102,9% waardoor de kring zich bevindt in een situatie van dekkingstekort.

Het strategisch beleggingsbeleid van de kring wordt nog steeds gevolgd, maar gezien de turbulente omstandigheden wordt hier uiterst prudent mee omgegaan. Uitbetaling van pensioenen is niet in gevaar. Het is duidelijk dat de flink gedaalde dekkingsgraad tot een hogere kans op verlaging van de pensioenen leidt. Of verlagingen op korte termijn aan de orde zijn, valt nu nog niet te zeggen. Het bestuur houdt, bijgestaan door het belanghebbendenorgaan, de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en anticipeert en communiceert zodra nodig.

Nieuwe pensioenregeling

Eind 2019 liep de pensioenovereenkomst af tussen de sociale partners die betrokken zijn bij de Arcadis-cao. Daarom zijn er nieuwe afspraken gemaakt voor een nieuwe periode. Deze afspraken zijn vastgelegd in een nieuwe pensioenovereenkomst, waarvan de belangrijkste kenmerken zijn opgenomen in paragraaf 2.5.2. In 2020 worden de nieuwe afspraken geïmplementeerd en verder gecommuniceerd.

Belanghebbendenorgaan

In 2020 lopen de eerste termijnen af van twee leden van het belanghebbendenorgaan.

Beide hebben aangegeven niet beschikbaar te zijn voor een volgende termijn. De benoemingsprocedure voor nieuwe kandidaten is daarom opgestart en besproken in het belanghebbendenorgaan. De planning is om in het derde kwartaal van 2020 twee nieuwe leden getoetst en benoemd te hebben.

2.6 Verslag van het belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis

2.6.1 Verslag van het belanghebbendenorgaan Pensioenkring Arcadis

Taak en werkwijze

In het belanghebbendenorgaan hebben vertegenwoordigers namens de werkgever, de deelnemers en de gepensioneerden zitting. Er zijn twee leden namens elke geleding, met dien verstande dat de wet het aantal zetels namens gepensioneerden maximeert op 25% van het totaal. Pensioenkring Arcadis heeft relatief veel gepensioneerden in het deelnemersbestand. Er wordt zeer gehecht aan invloed voor en verbinding met deze doelgroep. Daarom is er, naast een formeel lid, ook een plaatsvervangend lid toegelaten tot het belanghebbendenorgaan. Het plaatsvervangend lid neemt deel aan de vergaderingen. Bij afwezigheid van het formele lid, is het plaatsvervangend lid stemgerechtigd.

Het belanghebbendenorgaan heeft verschillende bevoegdheden die zijn vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur en de raad van toezicht leggen verantwoording af aan de belanghebbendenorganen en de Vergadering van Belanghebbendenorganen over het beleid en de uitvoering hiervan. Het belanghebbendenorgaan beoordeelt het handelen van het bestuur aan de hand van de jaarrekening, het jaarverslag en andere informatie en rapporteert zijn bevindingen in het jaarverslag.

Het belanghebbendenorgaan bewaakt conform de Code Pensioenfondsen of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het belanghebbendenorgaan of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt. Het belanghebbendenorgaan waarborgt dat de leden ten opzichte van de achterban en van elkaar onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Thema's belanghebbendenorgaan in 2019

In 2019 heeft het belanghebbendenorgaan zes keer vergaderd over thema's aangaande Pensioenkring Arcadis. Deze vergaderingen vinden doorgaans getrapt plaats. Eerst vergadert het belanghebbendenorgaan zelf. Aansluitend vindt een bijeenkomst met het bestuur plaats. Ook is er een bijeenkomst geweest met de raad van toezicht.

Het belanghebbendenorgaan heeft zowel advies- als goedkeuringsrechten op de belangrijkste vraagstukken van de eigen collectiviteitkring. Ze heeft bijvoorbeeld goedkeuringsrechten op het premiebeleid, het strategisch beleggingsbeleid alsook het indexatie/kortingsbeleid. Adviesrechten zijn er onder meer op de uitvoeringsovereenkomst, de ABTN en de kringbegroting.

Aan het einde van 2018 is er een ALM-studie opgestart voor Pensioenkring Arcadis. Het belanghebbendenorgaan is in een aantal vergaderingen in 2019 bijgepraat hierover. Op 6 februari 2019 heeft het bestuur een voorgenomen besluit genomen over de uitwerking van de ALM-studie in de vorm van een herijkt strategisch beleggingsbeleid. Het belanghebbendenorgaan heeft goedkeuring verleend aan dit strategisch beleggingsbeleid.

Eind 2018 was de beleidsdekkingsgraad van Pensioenkring Arcadis lager dan de grens van het vereist eigen vermogen. Daarom is er een herstelplan ingediend bij DNB voor 1 april 2019. Het belanghebbendenorgaan heeft zijn goedkeuring verleend aan dit herstelplan.

Eind 2019 is de pensioenovereenkomst met Arcadis geëindigd. Er hebben daarom gesprekken plaatsgevonden tussen sociale partners om te komen tot een nieuwe regeling. De werkgever heeft het bestuur verzocht om voor de gedempte kostendeckende premie vanaf 2020 niet langer uit te gaan van het 10-jaarsgemiddelde van de rente, maar over te stappen naar een systematiek waarbij de gedempte kostendeckende premie wordt vastgesteld op basis van een verwacht rendement. In overleg met het belanghebbendenorgaan heeft het bestuur besloten om voor een periode van drie jaar ingaand op 1 januari 2020 de premie te baseren op basis van in beginsel een verwacht (reëel) rendement ad 1,9%, of zoveel lager als op basis van de berekeningsmethodiek zoals vastgelegd in artikel 23a van het Besluit FTK Pensioenfondsen is toegestaan. De overwegingen zijn vastgelegd in een notitie en verwerkt in een nieuw pensioenreglement en een nieuwe uitvoeringsovereenkomst.

Over het reglement en de uitvoeringsovereenkomst heeft het bestuur, onder voorbehoud van een positief advies van het belanghebbendenorgaan, op 9 december 2019 een voorgenomen besluit genomen. Het belanghebbendenorgaan heeft hier vervolgens positief over geadviseerd. De nieuwe pensioenregeling gaat 1 januari 2020 in, wat gepaard gaat met de noodzakelijk communicatie naar deelnemers.

Adviezen en goedkeuringen Pensioenkring Arcadis 2019

Het belanghebbendenorgaan verleende in 2019 goedkeuring voor de volgende besluiten:

- Vaststellen van het herstelplan 2019
- Strategisch beleggingsbeleid vanaf 2019
- Premiebeleid vanaf 2020
- Kosten voor de communicatie inzake de nieuwe pensioenregeling.

Over de volgende onderwerpen bracht het belanghebbendenorgaan in 2019 positief advies uit:

- Actuariële en bedrijfstechnische nota 2019 (ABTN)
- Uitvoeringsovereenkomst
- Pensioenreglement
- Onderbouwing kostenvoorziening
- Begroting Pensioenkring Arcadis 2020
- Communicatiejaarplan 2020.

Overige activiteiten

Daarnaast heeft het belanghebbendenorgaan twee educatieve bijeenkomsten gehad met de andere gremia samen. Op de eerste bijeenkomst werd een toelichting gegeven inzake het nieuwe pensioenakkoord en de aanpassingen van de te hanteren maximale parameters. De tweede stond in het teken van het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB-beleid) van het fonds. Aan bod kwam de ambitie van het fonds en de manier waarop het MVB-beleid is verankerd in de manier van beleggen, onder andere via uitsluitingen en engagement. Ook de beoordeling van klimaatrisico's bij beleggingsbeslissingen en de impact van MVB op het rendement kwam aan bod. Duidelijk werd dat het mogelijk is om per kring eigen accenten aan te brengen.

Het belanghebbendenorgaan is positief over het feit dat Pensioenfonds Randstad en Pensioenfonds OWASE per 1 januari zijn toegetreden tot Het nederlandse pensioenfonds en dat met Stichting Pensioenfonds Grontmij en werkgever Sweco Nederland Holding B.V. afspraken zijn gemaakt om in de loop van 2020 een nieuwe besloten pensioenkring in te richten.

2.6.2 Bevindingen en oordeel

Bevindingen

Na het eerste volledige boekjaar, 2019, stellen wij als belanghebbendenorgaan van Pensioenkring Arcadis vast dat de redenen voor de overgang naar Het nederlandse pensioenfonds (toegenomen bestuurlijke druk, kwetsbaarheden en risico's in de uitvoering alsook de gestegen kosten) zich inderdaad bewezen hebben door de professionaliteit, robuustheid en kostenvoordelen van een grotere organisatie. De eigen kring waarborgt voldoende zeggenschap. Dit is in het belang is van de deelnemers en pensioengerechtigden.

Wij zijn op een open en constructieve wijze betrokken en ontvingen voldoende informatie om ons een oordeel te vormen over het handelen van het bestuur. We stellen vast dat de samenwerking met het bestuur goed is verlopen. Het bestuur acteert transparant en is benaderbaar.

Het belanghebbendenorgaan waardeert het dat er door het bestuur een aanzet is gemaakt voor het MVB-beleid. Het belanghebbendenorgaan zet in 2020 graag verdere stappen om het MVB-beleid van de kring te concretiseren en te kijken waar een hogere ambitie mogelijk is.

Uiteraard delen wij de zorg van het bestuur over de wereldwijde corona pandemie en de gevolgen daarvan, ook voor Pensioenkring Arcadis. We zien dat het bestuur een bestendige lijn blijft volgen en de belanghebbenden adequaat informeert en we hopen samen met het bestuur dat onze (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en werkgevers in "goede gezondheid" door de coronacrisis heen komen.

Oordeel

In het kader van ons oordeel over het gevoerde beleid stellen wij vast dat het bestuur krachtige inzet heeft laten zien om de doelstellingen te realiseren. Wij zijn positief over de wijze waarop het bestuur invulling geeft aan de groei en ontwikkeling van het fonds in het afgelopen jaar. Wij constateren dat het bestuur op effectieve en prudente wijze invulling heeft gegeven aan het besturen van het fonds.

Wij zijn van mening dat het jaarverslag 2019 een heldere verantwoording bevat van het gevoerde beleid en de door het bestuur genomen besluiten. Op 18 mei 2020 heeft de raad van toezicht verantwoording afgelegd aan ons belanghebbendenorgaan. Dankzij een goede samenwerking met het bestuur, de raad van toezicht en ondersteuning binnen het pensioenfonds hebben wij onze werkzaamheden naar behoren kunnen uitvoeren en wij hebben er vertrouwen in dat dit in de komende periode op dezelfde wijze wordt voortgezet.

Amersfoort, 28 mei 2020

Breun Breunissen, voorzitter
Bram Mommers, vice-voorzitter
Gert Kroon
Fer Saelman
Marcel Stuart
Gabe van Wijk

2.6.3 Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft op 18 mei 2020 met het belanghebbendenorgaan gesproken over het oordeel 2019. Het bestuur hecht zeer aan een goede samenwerking met het belanghebbendenorgaan op een open en constructieve wijze. Het bestuur spreekt zijn waardering uit over de wijze waarop het belanghebbendenorgaan in 2019 gefunctioneerd heeft en zijn taken heeft uitgeoefend. Binnen het belanghebbendenorgaan is een positieve betrokkenheid waarbij de evenwichtige belangenafweging hoog in het vaandel staat. Het bestuur dankt het belanghebbendenorgaan voor zijn inzet en de prettige samenwerking en ziet er naar uit dit in de toekomst op dezelfde wijze voort te zetten.

2.7 Ondertekening bestuursverslag

Badhoevedorp, 15 juni 2020

Het bestuur van Stichting Het nederlandse pensioenfonds

José Suarez Menendez, voorzitter

André van Vliet, secretaris

Mila Hoekstra, bestuurslid

Raad van toezicht van Stichting Het nederlandse pensioenfonds

Gérard Aben, voorzitter

Orpa Bisschop

Piet Molenaar

3 Jaarrekening

Alle bedragen weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

3.1 Jaarrekening Bedrijfsomgeving

3.1.1 Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2019	2018
Activa			
Vastrentende waarden		3.863	3.480
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	3.1.8.1	3.863	3.480
Vorderingen en overlopende activa	3.1.8.2	464	298
Overige activa	3.1.8.3	445	141
Totaal activa		4.772	3.919
Passiva			
Algemene en bestemde reserves	3.1.8.4	3.918	3.341
Achtergestelde leningen	3.1.8.5	250	250
Overige schulden en overlopende passiva	3.1.8.6	604	328
Totaal passiva		4.772	3.919

3.1.2 Staat van baten en lasten

	Toelichting	2019	2018
Baten			
Beleggingsresultaten	3.1.12.1	-34	-19
Overige baten	3.1.12.2	2.779	4.384
Totaal baten		2.745	4.365
Lasten			
Uitvoeringskosten	3.1.12.3	1.909	1.853
Overige lasten	3.1.12.4	259	218
Totaal lasten		2.168	2.071
Saldo van baten en lasten			
		577	2.294
Bestemming saldo van baten en lasten			
		2019	2018
Dotatie bestemmingsreserve	3.1.8.4	549	2.229
Dotatie overige reserves	3.1.8.4	28	65
Totaal			
		577	2.294

3.1.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen bijdragen Weerstandsvermogen		385	2.306
Ontvangen achtergestelde lening		0	0
Ontvangen overige baten		2.082	2.001
Betaalde uitvoeringskosten en overige lasten		-1.846	-1.970
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		621	2.337
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-403	-2.276
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-8	-6
Ontvangen opbrengsten uit beleggingen		1	0
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-410	-2.282
Nettokasstroom uit bedrijfsactiviteiten		211	55
Mutatie liquide middelen		211	55
Stand per 1 januari		134	79
Stand per 31 december	3.1.8.3	345	134

3.1.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling Bedrijfsomgeving

Het doel van Stichting Het nederlandse pensioenfonds, statutair gevestigd te Utrecht is, per collectiviteitkring, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, hun nagelaten betrekkingen en gewezen partners te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, invaliditeit en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling in Collectiviteitkring 1 per 1 januari 2017 en Pensioenkring Arcadis per 1 juli 2018. Het nederlandse pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 65001583.

3.1.4.1 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds en heeft betrekking op de periode van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019.

Het bestuur heeft op 15 juni 2020 de jaarrekening opgemaakt en vastgesteld.

3.1.5 Algemene grondslagen

3.1.5.1 Opname van een actief of verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. Een verplichting komt in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Dit betekent dat we transacties verwerken op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'Nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

3.1.5.2 Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

3.1.5.3 Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

3.1.5.4 Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

3.1.5.5 Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.1.5.6 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

3.1.5.7 Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

Het fonds heeft in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

3.1.6 Specifieke grondslagen

3.1.6.1 Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

3.1.6.2 Beleggingen voor risico fonds

3.1.6.2.1 Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen actuele waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurze genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.1.6.3 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

3.1.6.4 Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.1.6.5 Stichtingskapitaal en reserves

Het eigen vermogen van Het nederlandse pensioenfonds bestaat uit het stichtingskapitaal en verschillende reserves. Het stichtingskapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans. De grondslagen voor de verschillende componenten van het eigen vermogen lichten we hieronder nader toe.

Voor de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2019 is opgenomen onder noot 3.1.8.4 van de toelichting op de jaarrekening op pagina 97.

3.1.6.5.1 Algemene reserve

Onder de algemene reserve verantwoorden we het eigen vermogen dat niet wordt gerekend tot het bestemmingsfonds weerstandsvermogen.

3.1.6.5.2 Bestemmingsfonds weerstandsvermogen

Het bestemmingsfonds weerstandsvermogen bevat weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a PW.

Het weerstandsvermogen dient voor het opvangen van bedrijfsrisico's van Het nederlandse pensioenfonds. Dit zijn de risico's waarvan de eventuele financiële gevolgen niet ten laste kunnen worden gebracht van de aangesloten collectiviteitkring. Uitgangspunt is dat er bij aanvang van Het nederlandse pensioenfonds weerstandsvermogen is en dat dit vermogen doorlopend voldoende beschikbaar is. De omvang van het weerstandsvermogen is geregeld in artikel 112a lid 8 Pensioenwet en artikel 40e Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling (Besluit PW en Wvb). Het weerstandsvermogen moet aan de volgende eisen voldoen:

Het weerstandsvermogen bedraagt ten minste 0,2 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen met een minimum van € 500 duizend en met een maximum van € 20 miljoen; Aanvullend dient er voor de dekking van aansprakelijkheidsrisico's een percentage van 0,1 procent van de waarde van het beheerde pensioenvermogen te worden aangehouden, tenzij een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) wordt gesloten, zoals in de wetgeving nader omschreven, of een daarmee vergelijkbare voorziening is getroffen. Het nederlandse pensioenfonds heeft voor dekking van aansprakelijkheidsrisico's een beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV) afgesloten;

Indien en voor zover de risicoanalyse van Het nederlandse pensioenfonds daartoe aanleiding geeft, bedraagt het weerstandsvermogen méér dan de som van de eerste twee onderdelen.

Ons beleid is dat een weerstandsvermogen wordt aangehouden dat tenminste gelijk is aan een minimum bedrag van € 900 duizend vermeerderd met 0,2% van de som van de beheerde pensioenvermogens van de collectiviteitkring(en).

3.1.6.6 Achtergestelde leningen

Achtergestelde leningen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). De achtergestelde lening behoort tot het weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a PW.

3.1.6.7 Overlopende schulden en passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3.1.7 Grondslagen voor de resultaatbepaling

3.1.7.1 Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

3.1.7.2 Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.1.7.2.1 *Indirecte beleggingsopbrengsten*

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

3.1.7.2.2 *Directe beleggingsopbrengsten*

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

3.1.7.2.3 *Kosten van vermogensbeheer*

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

3.1.7.3 Overige baten

Onder de overige baten zijn verantwoord de bijdragen van ASR Nederland N.V. aan de opstartkosten van het pensioenfonds alsmede bijdragen van de kring voor governance kosten en bijdragen van de kring aan het weerstandsvermogen. De opbrengsten zijn toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

3.1.7.4 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Aan Het nederlandse pensioenfonds zijn in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes opgelegd.

3.1.7.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 Het Kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er is onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

3.1.8 Toelichting op de balans Bedrijfsomgeving

Activa

3.1.8.1 Beleggingen voor risico fonds

De ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille in het boekjaar zijn als volgt samen te vatten:

Omschrijving	Vastren- tende waarden	Overige beleg- gingen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	3.480	0	3.480
Aankopen/verstrekkingen	403	0	403
Verkopen/aflossingen	0	0	0
Herwaardering	-20	0	-20
Overige mutaties	0	0	0
Stand per 31 december 2019	3.863	0	3.863

Omschrijving	Vastren- tende waarden	Overige beleg- gingen	Totaal
Stand per 1 januari 2018	1.217	0	1.217
Aankopen/verstrekkingen	2.276	0	2.276
Verkopen/aflossingen	0	0	0
Herwaardering	-13	0	-13
Overige mutaties	0	0	0
Stand per 31 december 2018	3.480	0	3.480

Voor de meeste beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor beleggingen waarvoor deze niet beschikbaar zijn, vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

Per 31 december 2019	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastrentende waarden					
Indirecte beleggingen (via fondsen)	3.863	0	0	0	3.863
Totaal	3.863	0	0	0	3.863

Per 31 december 2018	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastrentende waarden					
Indirecte beleggingen (via fondsen)	3.480	0	0	0	3.480
Totaal	3.480	0	0	0	3.480

Bij deze indeling is geen gebruik gemaakt van look-through naar de onderliggende beleggingen.

3.1.8.2 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa luiden als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Collectiviteitkring - Pensioenkring Arcadis	287	7
Collectiviteitkring - CK1	85	0
Bijdragen opstartkosten ASR Nederland N.V.	0	218
Lopende interest	1	1
Overlopende activa	91	72
Stand per 31 december	464	298

De specificatie van de Overlopende activa luidt als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Nog te verrekenen kosten met ASR Nederland N.V.	24	22
Vooruitbetaalde kosten handelscrediteuren	67	50
Totaal	91	72

Geen van de vorderingen heeft een resterende looptijd van langer dan 1 jaar.

3.1.8.3 Overige activa

De overige activa luiden als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Liquide middelen	345	134
Overige activa	7	7

Omschrijving	2019	2018
Materiële activa	34	0
Immateriële activa	59	0
Stand per 31 december	445	141

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Materiële activa hebben betrekking op de inrichtingskosten van het gehuurde bedrijfspand in Badhoevedorp. De gehanteerde afschrijvingstermijn correspondeert met de duur van het huurcontract. De immateriële activa hebben betrekking op implementatiekosten voor een pensioenkring. De gehanteerde afschrijvingstermijn correspondeert met de looptijd van de pensioenuitvoering voor deze pensioenkring.

Passiva

3.1.8.4 Algemene reserves en Bestemmingsfonds weerstandsvermogen

De specificatie van de reserves luidt als volgt:

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings-fonds weerstandsvermogen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	120	3.221	3.341
Uit bestemming saldo van baten en lasten	26	551	577
Stand per 31 december 2019	146	3.772	3.918

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings-fonds weerstandsvermogen	Totaal
Stand per 1 januari 2018	61	986	1.047
Uit bestemming saldo van baten en lasten	59	2.235	2.294
Stand per 31 december 2018	120	3.221	3.341

De specificatie van het Bestemmingsfonds Weerstandsvermogen is als volgt:

Bestemmingsfonds weerstandsvermogen	2019	tot 2019	Totaal
Niet door collectiviteitkringen ingebracht	0	650	650
Collectiviteitkring 1	138	404	542
Pensioenkring Arcadis	413	2.167	2.580
Totaal	551	3.221	3.772

De specificatie van de mutatie van het door collectiviteitkringen ingebrachte weerstandsvermogen is als volgt:

Mutaties Bestem- mingsfonds weer- standsvermogen	Stand begin boekjaar	Premies	Uitke- ringen	Beleggin- gen	Overige mutaties	Stand einde boekjaar
Collectiviteitkring 1	404	46	-4	89	7	542
Pensioenkring Arcadis	2.167	46	-60	441	-14	2.580
Totaal	2.571	92	-64	530	-7	3.122

3.1.8.5 Achtergestelde lening

De ontwikkeling in de achtergestelde lening is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Stand per 1 januari	250	250
Aankopen	0	0
Verkopen / Aflossingen	0	0
Stand per 31 december	250	250

Een achtergestelde lening is verstrekt door ASR Nederland N.V. tegen de volgende voorwaarden:

- Besteding uitsluitend voor het weerstandsvermogen als bedoeld in artikel 112a PW;
- Onbepaalde duur met een opzeggingstermijn van 5 jaar;
- Rente 5% per jaar (effectieve rente 5,09%), per kwartaal achteraf te voldoen.

De achterstelling geldt ten opzichte van alle andere schuldeisers van het fonds. De voorwaarden van de achtergestelde lening kunnen uitsluitend met voorafgaande toestemming van De Nederlandsche Bank worden gewijzigd. Ook terugbetaling kan uitsluitend geschieden met voorafgaande toestemming van De Nederlandsche Bank.

3.1.8.6 Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva zijn als volgt te specificeren.

Omschrijving	2019	2018
Nog te betalen salariskosten	28	19
Belastingdienst	33	15
Handelscrediteuren	137	107
Collectiviteitkringen	274	147
Accountantskosten	132	40
Stand per 31 december	604	328

Geen van schulden heeft een resterende looptijd van langer dan 1 jaar.

3.1.9 Risicobeheer

3.1.9.1 Solvabiliteitsrisico

3.1.9.1.1 Weerstandsvermogen

Voor de bedrijfsomgeving is het belangrijkste risico het solvabiliteitsrisico. Een van de vergunningseisen is dat Het nederlandse pensioenfonds beschikt over voldoende weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is bedoeld om de bedrijfsrisico's van het APF te kunnen opvangen. Deze risico's brengen wij niet ten laste van de collectiviteitkringen van Het nederlandse pensioenfonds.

Financiering van de niet-financiële risico's vindt plaats vanuit het wettelijk vereist weerstandsvermogen van Het nederlandse pensioenfonds. Het weerstandsvermogen biedt Het nederlandse pensioenfonds de mogelijkheid om deze gekwantificeerde risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. De risicoanalyse (met behulp van een ICAAP-model) herijken we jaarlijks.

Voor het weerstandsvermogen houden wij een aparte administratie bij. Wij kunnen daardoor aantonen dat Het nederlandse pensioenfonds altijd beschikt over het minimale vereiste weerstandsvermogen. In de administratie van het weerstandsvermogen administreren wij de bijdragen aan en rechten op het weerstandsvermogen per kring afzonderlijk.

3.1.9.1.2 Benodigde weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen voor Het nederlandse pensioenfonds is vastgesteld op € 900 duizend. Deze omvang van het weerstandsvermogen biedt Het nederlandse pensioenfonds de mogelijkheid om de gekwantificeerde risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen en is tegelijk ruim meer dan het minimum weerstandsvermogen. De risicoanalyse (met behulp van een ICAAP model) wordt jaarlijks herijkt. Door de in de tijd opgedane ervaringen zal er een steeds beter inzicht in de processen en risico's ontstaan. De huidige ruimte in het wettelijk vereist weerstandsvermogen geeft een redelijke mate van zekerheid om ook bij een herijking voldoende ruimte in het wettelijk vereist weerstandsvermogen over te houden.

3.1.9.2 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Kempen Capital Management B.V. houdt als fiduciar manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van het fonds. In dat kader selecteert en monitort zij de beleggingsfondsen en bankrekeningen voor het weerstandsvermogen in de Bedrijfsomgeving. De afhankelijkheid van deze partijen wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals Kas Bank. De vastlegging van de financiële administratie is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

3.1.9.3 Mitigerende maatregelen

Van ASR Nederland N.V. heeft het fonds een garantie ontvangen waarmee tekorten op de exploitatie van het fonds en haar collectiviteitkring(en) tot en met 2024 en tot een maximumbedrag kunnen worden opvangen. Van deze garantie is in 2020 door het fonds gebruik gemaakt.

3.1.10 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de onderneming. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de onderneming en haar deelnemingen, de aandeelhouders, de bestuurders en de

functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar toelichting 3.1.12.3.3 vanaf pagina 102. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

3.1.11 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

3.1.11.1 Langlopende contractuele verplichtingen

Voor kantoorruimte is een huurcontract aangegaan met een resterende duur van 3 jaar en een jaarlijkse huurverplichting van € 51 duizend exclusief servicekosten. Voor deze huurverplichting is voor rekening en risico van het fonds een bankgarantie gesteld tot een bedrag van € 15 duizend.

Het fonds heeft voor de pensioenadministratie een uitbestedingsovereenkomst gesloten met ASR Levensverzekering N.V. die loopt tot en met 2024. De jaarlijks door de collectiviteitkring(en) te betalen vergoeding is variabel en afhankelijk van het aantal en type deelnemers.

Voor ondersteuning bij de beleggingsstrategie, het beleggingsbeleid en de implementatie hiervan is Kempen Capital Management N.V. (KCM) als fiduciair manager aangesteld. Er is een uitbestedings-overeenkomst gesloten die loopt tot en met 2024.

Voor het centraal administreren en bewaren van de beleggingen en voor het uitvoeren van de bewaarfunctie van de bankrekeningen van het pensioenfonds voor stortingen en onttrekkingen aan het pensioenkapitaal heeft het fonds een overeenkomst gesloten met Caceis. De bewaarovereenkomst met Caceis is een overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Voor de actuariële certificering heeft het fonds een contract met Willis Towers Watson gesloten dat loopt tot en met 2022. De certificerend actuaire is tevens benoemd tot actuariële functiehouder. In dit kader is er een tweede overeenkomst met Willis Towers Watson gesloten die ook loopt tot en met 2022.

3.1.12 Toelichting op de staat van baten en lasten Bedrijfsomgeving

3.1.12.1 Beleggingsresultaten voor risico fonds

De beleggingsresultaten voor risico fonds zijn als volgt:

2019	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens beheer	Totaal
Vastrentende waarden	0	-20	-15	-35
Overige beleggingen	1	0	0	1
Totaal	1	-20	-15	-34

2018	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens beheer	Totaal
Vastrentende waarden	0	-13	-5	-18
Overige beleggingen	-1	0	0	-1
Totaal	-1	-13	-5	-19

3.1.12.2 Overige baten

De overige baten zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Bijdragen kringen voor governancekosten	366	211
Bijdragen initiatiefnemer aan opstartkosten Fonds	1.864	1.938
Bijdragen kringen aan weerstandsvermogen	549	2.235
Totaal	2.779	4.384

3.1.12.3 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Accountant	31	63
Adviserend actuaris	49	83
Bestuurskosten	345	279
Contributies en bijdragen	4	7
Salarissen	525	221
Pensioen- en sociale lasten	134	60
Overige kosten bestuursbureau	807	1.102

Omschrijving	2019	2018
Rentelasten	13	15
Overige	1	23
Totaal	1.909	1.853

3.1.12.3.1 Salaris, Pensioen- en sociale lasten

De kosten voor Salaris en de kosten voor Pensioen- en sociale lasten bedroegen 758 (2018: 357). Hiervan is een bedrag van 99 (2018: 76) doorbelast naar de collectiviteitkringen. De salariskosten stegen vooral als gevolg van een toename van het personeel dat in vaste dienst van het fonds is en deels in de plaats is gekomen van externe inhuur. De wijziging in het aantal FTE's is nader toegelicht in paragraaf 3.1.12.5 op pagina 103.

3.1.12.3.2 Honoraria accountant

Door de externe accountant zijn kosten voor onderzoek van de jaarrekening en de verslagstaten in rekening gebracht tot een bedrag van 136 (2018: 156). Hiervan is een bedrag van 105 (2018: 93) doorbelast naar de collectiviteitkringen. De kosten voor overige opdrachten bedragen 0 (2018: 0).

3.1.12.3.3 Bezoldiging bestuurders en RvT

De bezoldiging van de leden van het bestuur, inclusief bestuurscommissies en overige bestuursorganen, bedraagt:

Honoraria	2019	2018
Voorzitter bestuur	68	68
Overige 2 leden bestuur	102	102
Voorzitter raad van toezicht	27	27
Overige 2 leden raad van toezicht	34	34
Totaal	231	231

Honoraria	2019	2018
Voorzitter bestuur	68	68
Overige 2 leden bestuur	102	102
Voorzitter raad van toezicht	27	27
Overige 2 leden raad van toezicht	34	34
Totaal	231	231

De in deze specificatie opgenomen bedragen zijn exclusief BTW. Over 2019 en 2018 zijn geen vacatiegelden betaald aan bestuurders van het fonds.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

3.1.12.4 Overige lasten

De overige lasten zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Resultaat op kosten Collectiviteitkring 1	259	218

Omschrijving	2019	2018
Totaal	259	218

De overige lasten hebben betrekking op de compensatie door de bedrijfsomgeving van het negatieve resultaat op kosten gedurende de opstartfase van Collectiviteitkring 1. Deze compensatie wordt uiterlijk tot en met 2024 verstrekt.

3.1.12.5 Aantal personeelsleden

	2019	2018
Gemiddeld aantal FTE's over het jaar	4,9	2,4

Alle medewerkers zijn werkzaam op het Bestuursbureau van het fonds.

3.1.13 Belastingen

De activiteiten van het fonds en haar collectiviteitkringen zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

3.1.14 Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum zijn er twee gebeurtenissen geweest die van wezenlijke invloed zijn op Het nederlandse pensioenfonds in 2020. Desondanks zorgen deze gebeurtenissen niet voor een wezenlijk ander beeld van de financiële positie per einde 2019 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

Het gaat om:

1. De wereldwijde uitbraak van het Coronavirus begin 2020. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter, in de paragraaf integraal risicomanagement, in de algemene vooruitblik 2020 en in de vooruitblik van de kringen.
2. De start van twee nieuwe besloten kringen per 1 januari 2020. Het betreft de kringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstand Groep, twee nieuwe besloten kringen die per 1 januari 2020 van start zijn gegaan. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter en in de algemene vooruitblik 2020.

3.2 Financiële verantwoording Collectiviteitkring 1

Alle bedragen weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

3.2.1 Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2019	2018
Activa			
Vastgoedbeleggingen		34.592	23.812
Aandelen		80.944	50.535
Vastrentende waarden		139.707	128.388
Derivaten		15.340	1.677
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	3.2.11.1	270.583	204.412
Vorderingen en overlopende activa	3.2.11.4	1.917	2.181
Overige activa	3.2.11.5	8.453	2.117
Totaal activa		280.953	208.710
Passiva			
Reserves	3.2.12	4.119	8.540
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	3.2.13	268.318	197.503
Derivaten	3.2.11.1	2.856	1.561
Overige schulden en overlopende passiva	3.2.14	5.660	1.106
Totaal passiva		280.953	208.710
Actuele dekkingsgraad (in %)	3.2.12.1	101,5%	104,3%

3.2.2 Staat van baten en lasten

	Toelichting	2019	2018
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	3.2.18.1	23.182	18.705
Ontvangen (collectieve) waardeoverdrachten	3.2.18.7	435	17.894
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	3.2.18.2	44.442	383
Overige baten		1	0
Totaal baten		68.060	36.982
Lasten			
Pensioenuitkeringen	3.2.18.3	1.986	1.850
Pensioenuitvoeringskosten	3.2.18.4	381	339
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen risico fonds	3.2.18.5	70.815	42.432
Saldo herverzekering	3.2.18.6	-1.098	-320
Uitgaande waardeoverdrachten	3.2.18.7	306	301
Overige lasten	3.2.19	91	0
Totaal lasten		72.481	44.602
Saldo van baten en lasten	3.2.18.8	-4.421	-7.620

3.2.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

Omschrijving	Toelichting	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		23.312	18.494
Ontvangen waardeoverdrachten		552	18.732
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars		2.750	181
Betaalde pensioenuitkeringen		-1.999	-1.796
Betaalde waardeoverdrachten		-1.110	-301
Betaalde premies herverzekering		-1.429	-1.166
Betaalde uitvoeringskosten		-598	-435
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		21.478	33.709
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		49.058	150.906
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		3.738	4.065
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-72.775	-186.800
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-378	-476
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggings-activiteiten		5.215	-78
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-15.142	-32.383
Nettokasstroom uit bedrijfsactiviteiten		6.336	1.326
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen		0	0
Mutatie liquide middelen		6.336	1.326
Stand per 1 januari		2.117	791
Stand per 31 december	3.2.11.5	8.453	2.117

3.2.4 Algemene grondslagen

3.2.4.1 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds en heeft betrekking op de periode van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019.

3.2.4.2 Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. Een verplichting komt in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

3.2.4.3 Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

3.2.4.4 Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

3.2.4.5 Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

3.2.4.6 Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.2.4.7 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

3.2.4.8 Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

Het fonds heeft in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

3.2.5 Specifieke grondslagen

3.2.5.1 Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen actuele waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van actuele waarde. Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie. Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

3.2.5.2 Actuele waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de actuele waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

3.2.5.3 Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de actuele waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar actuele waarde gewaardeerd.

3.2.5.4 Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Van ter beurse genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurse genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde. die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.2.5.5 Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen actuele waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurze genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.2.5.6 Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op actuele waarde. Derivaten die worden verhandeld op een actieve markt, worden gewaardeerd op basis van de relevante marktnoteringen. Wanneer derivaten niet op een actieve markt worden verhandeld, worden deze gewaardeerd op basis van afgeleide marktnoteringen. Als deze afgeleide marktnoteringen niet beschikbaar zijn, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

3.2.5.7 Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Alle uit beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit deze beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten welke ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

3.2.5.8 Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.2.5.9 Securities Lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securities lending.

3.2.5.10 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

3.2.5.11 Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.2.6 Kapitaal en reserves

3.2.6.1 Algemeen

Het kapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

3.2.6.2 Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van kapitaal en reserves en de technische voorzieningen.

3.2.7 Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2019:

Overlevingstafels

Prognosetafel AG 2018 (2018: AG 2018) waarbij de correctiefactoren CVS 2006-2015 worden gehanteerd.

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens CBS 2015 plus 2%.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw 3 jaar bedraagt.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 2% van het latent partnerpensioen; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 3% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt uitgegaan van een revalidatiekans van 0%.

IBNR (Incured but not reported)

Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend als gelijk aan de 1 jarige risicopremie voor premievrijstelling voor het boekjaar en het voorgaand boekjaar.

Onvindbaren

Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden.

3.2.8 Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3.2.9 Grondslagen voor de resultaatbepaling Collectiviteitkring 1

3.2.9.1 Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

3.2.9.2 Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2.9.3 Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2.9.3.1 *Indirecte beleggingsopbrengsten*

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

3.2.9.3.2 *Directe beleggingsopbrengsten*

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

3.2.9.3.3 *Kosten van vermogensbeheer*

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

3.2.9.3.4 *Verrekening van kosten*

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.2.9.4 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

3.2.9.5 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2.9.6 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

3.2.9.6.1 *Pensioenopbouw*

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

3.2.9.6.2 *Rentetoevoeging*

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de indexering.

3.2.9.6.3 *Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten*

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

3.2.9.6.4 *Wijziging marktrente*

De wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.2.9.6.5 *Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen*

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.2.9.6.6 *Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten*

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

3.2.9.6.7 *Overige wijzigingen*

De overige mutaties worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.2.9.7 Premies herverzekering

De herverzekeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

3.2.9.8 Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

3.2.9.9 Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

3.2.10 Grondslagen kasstroomoverzicht Collectiviteitkring 1

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 Het Kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

3.2.11 Toelichting op de balans Collectiviteitkring 1

Activa

3.2.11.1 Beleggingen voor risico fonds (Collectiviteitkring 1)

Onderstaand is de verdeling van de beleggingen naar actief en passiefzijde van de balans weergegeven:

Omschrijving	2019	2018
Activa	270.583	204.412
Passiva	-2.856	-1.561
Totaal beleggingen voor risico fonds	267.727	202.851

Onder de passiefzijde van de balans zijn opgenomen de negatieve derivaatposities.

De ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille in het boekjaar zijn als volgt samen te vatten:

						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Overig	Totaal
Stand per 1 januari	23.812	50.535	127.909	-741	0	201.515
Aankopen / verstrekkingen	6.862	17.245	48.668	0	0	72.775
Verkopen / aflossingen	0	-2.498	-48.533	1.972	0	-49.059
Herwaardering	3.918	15.662	11.116	10.143	0	40.839
Subtotaal categorie	34.592	80.944	139.160	11.374	0	266.070
Opgelopen rente	0	0	547	1.110	0	1.657
Stand per 31 december	34.592	80.944	139.707	12.484	0	267.727
Schuldpositie (credit)						2.856
Stand per 31 december 2019 (na herrubricering schuldpositie derivaten naar overige schulden)						270.583

						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten	Overig	Totaal
Stand per 1 januari	12.402	54.734	103.482	-2.413	0	168.205
Aankopen / verstrekkingen	15.534	37.426	133.640	0	0	186.600
Verkopen / aflossingen	-4.089	-37.204	-110.654	1.042	0	-150.905
Herwaardering	-35	-4.421	1.441	630	0	-2.385
Subtotaal categorie	23.812	50.535	127.909	-741	0	201.515
Opgelopen rente	0	0	479	857	0	1.336
Stand per 31 december	23.812	50.535	128.388	116	0	202.851
Schuldpositie (credit)						1.561
Stand per 31 december 2018 (na herrubricering schuldpositie derivaten naar overige schulden)						204.412

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

					2019
Soort	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	20.744	0	0	13.848	34.592
Aandelen	80.944	0	0	0	80.944
Vastrentend	123.369	0	0	15.791	139.160
Derivaten	0	0	11.374	0	11.374
Totaal	225.057	0	11.374	29.639	266.070

					2018
Soort	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	11.520	0	0	12.292	23.812
Aandelen	50.535	0	0	0	50.535
Vastrentend	80.772	0	0	47.137	127.909
Derivaten	0	0	-741	0	-741
Totaal	142.827	0	-741	59.429	201.515

3.2.11.2 Derivaten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het fonds gebruik van financiële derivaten voor zover dit passend is. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's voortvloeiend uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met kredietwaardige partijen. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden (bijvoorbeeld conform de ISDA), zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december:

				2019
Soort	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo
Aandelen derivaten	0	0	0	0
Rente derivaten	124.300	13.897	2.854	11.043
Valuta derivaten	39.120	333	2	331
Totaal	163.420	14.230	2.856	11.374

				2018
Soort	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo
Aandelen derivaten	29	0	0	0
Rente derivaten	78.000	761	1.488	-727
Valuta derivaten	31.964	59	73	-14
Totaal	109.993	820	1.561	-741

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden:	2019	2018
In stukken	7.000	200
In geld	5.300	0
Totaal	12.300	200

Verstrekte zekerheden:	2019	2018
In stukken	0	200
In geld	0	0
Totaal	0	200

De verstrekte zekerheden in beleggingen zijn verantwoord als beleggingen in de balans maar staan niet ter vrije beschikking van het fonds.

Het fonds heeft verschillende maatregelen genomen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stelt het fonds limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repo-transacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

3.2.11.3 Securities Lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securities lending.

3.2.11.4 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa zijn als volgt gespecificeerd:

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar.

Omschrijving	2019	2018
Vordering uit hoofde van herverzekering	1.456	1.830
Vordering op bedrijfsomgeving	214	147
Te vorderen dividendbelasting	102	94
Waardeoverdrachten	0	20
Te vorderen dividendbelasting	145	90
Stand per 31 december	1.917	2.181

3.2.11.5 Overige activa

De specificatie van de overige activa is als volgt:

Overige activa	2019	2018
Liquide middelen	8.453	2.117
Stand per 31 december	8.453	2.117

De liquide middelen staan vrij ter beschikking.

Passiva

3.2.12 Kapitaal en reserves

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van het kapitaal en de reserves weergegeven:

Omschrijving	Reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2019	8.540	8.540
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-4.421	-4.421
Stand per 31 december 2019	4.119	4.119

Omschrijving	Reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2018	16.160	16.160
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-7.620	-7.620
Stand per 31 december 2018	8.540	8.540

3.2.12.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds.

Omschrijving	2019	2018
Actuele dekkingsgraad	101,5%	104,3%
Beleidsdekkingsgraad	102,1%	109,2%
Reële dekkingsgraad	80,9%	87,7%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Pensioenvermogen / Technische voorzieningen) * 100%. Het pensioenvermogen bedraagt 272.437 (2018: 206.043).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of het fonds voldoende vermogen heeft om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

Omschrijving	2019	2018
Aanwezig eigen vermogen	4.119	8.540
Minimaal vereist eigen vermogen	12.347	9.047
Vereist eigen vermogen	46.320	37.916

Herstelplan

Per 1 januari 2019 was de beleidsdekkingsgraad 109,2% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen. Er was sprake van een reservetekort en het fonds was verplicht om op uiterlijk 29 maart 2019 een herstelplan in te dienen bij DNB. Het fonds heeft op 29 maart 2019 het herstelplan verstuurd aan DNB.

In het herstelplan heeft het fonds aangegeven welke maatregelen worden ingezet om binnen 10 jaar het vereist eigen vermogen te behalen. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs. De gekozen hersteltermijn is gelijk aan de maximale termijn van 10 jaar. Collectiviteitkring 1 heeft een verplichtingenstructuur met een lange looptijd (modified duration van ca. 28,1) en is dus te karakteriseren als een jong pensioenfonds. De maximale hersteltermijn van 10 jaar in combinatie met toeslagverlening bij een beleidsdekkingsgraad van minimaal 110% acht het bestuur dan ook evenwichtig.

In 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

2019	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	104,3%	103,9%
Premie	-0,3%	-0,4%
Indexatie	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,1%	0,0%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-20,7%	0,0%
Rendement op beleggingen	22,8%	4,0%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-4,7%	0,2%
Dekkingsgraad per 31 december	101,5%	107,7%

2018	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	110,4%	110,5%
Premie	-0,7%	-1,0%
Indexatie	-0,1%	0,0%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-7,5%	0,0%
Rendement op beleggingen	0,6%	4,3%
Overige oorzaken en kruiseffecten	1,5%	0,1%
Dekkingsgraad per 31 december	104,3%	114,0%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2019 101,5% en liep daarmee 6,2%-punt achter op het herstelplan dat uitgaat van 107,7% op die datum.

De premie heeft 0,1% positiever bijgedragen. Dit wordt verklaard doordat in het herstelplan is uitgegaan van -0,4% maar de uiteindelijke bijdrage -0,3% is geweest.

De uitkeringen hebben 0,1% bijgedragen.

Er is in 2019 geen indexatie toegekend (2018: 0,05%).

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een verandering van de dekkinggraad van -20,7%. In het herstelplan is er van uitgegaan dat de rentetermijnstructuur zich ontwikkelt conform de forwardrentes waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkinggraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die lager is dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft 18,8% meer bijgedragen. Dit wordt verklaard door een hoger rendement op alle beleggingscategorieën.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door het kruiseffect van wijziging van de rentetermijnstructuur met in dit geval het beleggingsresultaat. De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door DNB.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2020 sprake van een reservetekort. Het pensioenfonds heeft per eind maart 2020 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin de beleidsdekkinggraad op basis van het reguliere beleid in 2026 is hersteld tot de vereiste dekkinggraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 4 juni 2020 heeft DNB instemming gegeven bij het herstelplan 2020.

3.2.13 Technische voorzieningen voor risico fonds

3.2.13.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Stand per 1 januari	197.503	155.071
Pensioenopbouw	22.606	17.736
Toeslagverlening	0	98
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	-487	-461
Ottrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-2.051	-1.892
Wijziging marktrente	48.882	11.401
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	20	73
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	159	15.889
Mutatie IBNR premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	138	641
Overige wijzigingen	1.548	-1.053
Stand per 31 december	268.318	197.503

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Omschrijving	2019	2018
Actieve deelnemers	162.558	123.563
Gewezen deelnemers	60.853	28.315

Omschrijving	2019	2018
Pensioengerechtigden	35.678	38.592
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	7.773	5.715
IBNR premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	1.456	1.318
Stand per 31 december	268.318	197.503

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

3.2.13.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van het fonds over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn opgenomen in paragraaf 2.3.2 op pagina 40.

3.2.13.3 Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (cpi), zoals telkens vastgesteld door het CBS per oktober van opeenvolgende jaren. Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar het bestuursverslag (paragraaf 2.3.3 vanaf pagina 44).

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van toegekende toeslagverlening en de daarbij opgelopen achterstand in de toekenningen.

Jaar	Toegekend	Volledige toeslagverlening	Achterstand jaar	Achterstand cumulatief
2018	0,00%	1,30%	1,30%	1,30%
2019	0,05%	2,10%	2,05%	3,38%
2020	0,00%	2,70%	2,70%	6,17%

3.2.13.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

3.2.13.5 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen berekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging marktrente'.

3.2.13.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

3.2.13.7 Actualiseren overlevingskansen

Recente publicaties van nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking gaven het bestuur geen aanleiding voor verdere actualisering van de door het bestuur gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen. Voor het boekjaar 2019 wordt gebruikgemaakt van de prognosetafel AG 2018 (2018: AG 2018) en ervaringssterfte volgens CVS 2006-2015.

3.2.13.8 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van de pensioenverplichtingen is hoger geworden als gevolg van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten. Het fonds is wettelijk verplicht om op verzoek van een werknemer mee te werken aan waardeoverdracht, als de werknemer gaat deelnemen in een andere pensioenregeling. Deze overdracht betreft de waarde van de tot dan toe bij de oude pensioenuitvoerder opgebouwde pensioenaanspraken. De ontvangende pensioenuitvoerder is verplicht om de overgedragen gelden aan te wenden voor de toekenning van pensioenaanspraken die minimaal gelijkwaardig zijn aan de oorspronkelijk opgebouwde aanspraken.

3.2.13.9 Overige wijzigingen

Overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege: sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Sterfte bestaat uit toename door toevoeging voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en afname door verval van voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit toename door nieuwe arbeidsongeschikten, verhoging van arbeidsongeschiktheid en afname door revalidatie. Mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

3.2.14 Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva luiden als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Schulden aan aangesloten ondernemingen	0	7
Herverzekering	0	7
Beleggingscrediteuren	5.307	30
Belastingen en premies sociale verzekeringen	46	39
Waardeoverdrachten	116	822

Omschrijving	2019	2018
Overige schulden en overlopende passiva	191	201
Stand per 31 december	5.660	1.106

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar

Beleggingscrediteuren	2019	2018
Nog af te wikkelen transacties	0	0
Overige schulden uit beleggingen	5.307	30
Stand per 31 december	5.307	30

3.2.15 Risicobeheer

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor het fonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van dit risico. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2016 heeft het bestuur een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van het fonds en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) van het fonds en wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (S toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
S1 Renterisico	7.920	10.935
S2 Risico zakelijke waarden	32.558	25.734
S3 Valutarisico	8.605	5.246
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	12.187	8.154
S6 Verzekeringstechnisch risico	10.141	7.420

Omschrijving	2019	2018
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	4.126	676
Diversificatie-effect	-29.217	-20.249
Vereist eigen vermogen (b)	46.320	37.916
Aanwezig eigen vermogen (a)	4.119	8.540
Tekort	-42.201	-29.376

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

3.2.15.1 Marktrisico (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look through verantwoord onder de liquide middelen.

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van look through.

2019:

Omschrijving	Balans waarde	Toepassen look-through	Vershil
Vastgoed	34.592	36.138	-1.546
Aandelen	80.944	78.775	2.169
Vastrentende waarden	139.160	138.985	175
Derivaten	11.374	11.374	0
Totaal	266.070	265.272	798

2018:

Omschrijving	Balans waarde	Toepassen look-through	Vershil
Vastgoed	23.812	24.887	-1.075
Aandelen	50.535	48.730	1.805
Vastrentende waarden	127.909	126.981	928
Derivaten	-741	-741	0

Omschrijving	Balans waarde	Toepassen look-through	Vershil
Totaal	201.515	199.857	1.658

3.2.15.1.1 Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het beleid van het fonds is erop gericht om het renterisico voor 50% af te dekken (op basis van marktrente). Het fonds realiseert afdekking van renterisico door langlopende (staats)obligaties te kopen. Daarnaast maakt het fonds gebruik van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

De modified duration en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

2019	Balans-waarde (€/1000)	Modified Duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	139.160	11,3
Rentederivaten	11.043	
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	150.203	29,6
Pensioenverplichtingen (nominaal)	268.318	28,1

2018	Balans-waarde (€/1000)	Modified Duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	127.909	10,6
Rentederivaten	-727	
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	127.182	22,6
Pensioenverplichtingen (nominaal)	197.503	29,6

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 11,3 jaar (2018: 10,6 jaar) bedraagt, zonder het effect van rentederivaten. Het fonds is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie met 18,3 jaar (2018: 12,0 jaar) wordt verlengd. De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 29,6 (2018: 22,6 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 28,1 jaar (2018: 29,6 jaar), wat veroorzaakt dat het fonds gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

3.2.15.1.2 Inflatierisico

De toeslag is voorwaardelijk, dus bestaat er geen inflatierisico ten opzichte van de pensioentoezeggingen. Het nederlandse pensioenfonds heeft de ambitie om prijsinflatie toe te kennen als toeslag, zie ook onder Toeslagrisico in paragraaf 3.2.15.6 op pagina 131.

3.2.15.2 Risico Zakelijke Waarden (S2)

Dit is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het fonds.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximumpercentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

3.2.15.2.1 Vastgoed

De vastgoedportefeuille is als volgt onder te verdelen.

		2019
Sector	EUR	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	22.290	62%
Woningen	13.848	38%
Totaal	36.138	100%

		2018
Sector	EUR	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	12.595	50%
Woningen	12.292	50%
Totaal	24.887	100%

3.2.15.2.2 Aandelen

De aandelen zijn voor 85% belegd in mature markets en voor 15% in emerging markets. In de onderstaande tabel wordt de verdeling hiervan weergegeven per 31 december.

2019	EUR	In verhouding
Emerging	11.953	15%
Mature	66.822	85%
Totaal	78.775	100%

2018	EUR	In verhouding
Emerging	7.264	15%

2018	EUR	In verhouding
Mature	41.466	85%
Totaal	48.730	100%

In onderstaande tabel wordt de sectorverdeling van de aandelen beleggingen weergegeven:

Sector	2019		2018	
	EUR	In verhouding	EUR	In verhouding
Basismaterialen	4.757	6,0%	2.986	6,1%
Communicatie diensten	5.866	7,4%	1.710	3,5%
Cyclische consumptiegoederen	9.153	11,6%	6.133	12,6%
Defensieve consumptiegoederen	7.950	10,1%	4.985	10,2%
Energie	4.276	5,4%	3.139	6,4%
Financiële dienstverlening	14.189	18,1%	9.238	19,0%
Gezondheidszorg	10.362	13,2%	6.014	12,3%
Industrie	7.700	9,8%	4.619	9,5%
Nutsbedrijven	2.512	3,2%	1.549	3,2%
Overig	179	0,2%	492	1,0%
Technologie	11.831	15,0%	7.864	16,2%
Totaal	78.775	100,0%	48.729	100,0%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico op zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met deze samenstelling. Het fonds belegt in deze producten met als doel het verwachte pensioenresultaat te verbeteren.

3.2.15.2.3 Vastrentende waarden

De verdeling van de vastrentende waarden is per 31 december als volgt:

Soort	2019	
	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties	50.815	37%
Hypotheke	24.503	18%
Staatsobligaties	63.667	45%
Totaal	138.985	100%

Soort	2018	
	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties (Credit Funds)	56.595	45%

Soort	EUR	2018
		In verhouding
Hypotheken	20.865	16%
Staatsobligaties	49.521	39%
Totaal	126.981	100%

3.2.15.2.4 Derivaten

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december:

Categorie	Activa	Passiva	2019
			Saldo
Rente derivaten	13.897	2.854	11.043
Valuta derivaten	333	2	331
Stand per 31 december	14.230	2.856	11.374

Categorie	Activa	Passiva	2018
			Saldo
Rente derivaten	761	1.488	-727
Valuta derivaten	59	73	-14
Stand per 31 december	820	1.561	-741

3.2.15.2.5 Geografische verdeling beleggingen

Onderstaande tabel geeft de geografische verdeling van alle beleggingen weer per 31 december.

Regio	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	2019
					Totaal
Azië ex Japan	223	10.490	1.781	-3	12.491
Europa EU	17.716	32.228	82.586	2.851	135.381
Europa niet-EU	274	7.255	2.813	0	10.342
Midden- en Zuid-Amerika	9	1.107	1.906	-2	3.020
Noord-Amerika	12.698	25.715	10.081	-16	48.478
Overig	88	1.341	36.137	0	37.566
Pacific	5.130	639	3.681	0	9.451
Totaal	36.138	78.775	138.985	2.830	256.728

					2018
Regio	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal
Azië ex Japan	76	6.539	2.290	16	8.921
Europa EU	14.569	20.012	80.952	3.425	118.958
Europa niet-EU	143	3.939	2.891	4	6.977
Midden- en Zuid-Amerika	4	569	1.471	0	2.044
Noord-Amerika	6.918	16.256	7.860	218	31.252
Overig	34	569	27.485	0	28.088
Pacific	3.144	845	4.032	14	8.035
Totaal	24.888	48.729	126.981	3.677	204.275

De bovenstaande tabellen zijn exclusief derivaten.

3.2.15.3 Valutarisico (S3)

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2019 ongeveer 67% belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn USD en GBP.

Het strategische beleid van het fonds is om 75% van de valutapositities in USD en GBP af te dekken. In de onderstaande tabel wordt weergegeven wat de samenstelling van de valutaderivaten per 31 december is.

De valutapositie per 31 december is als volgt weer te geven:

						2019
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
AUD	744	0	0	0	4	748
CAD	615	1.383	0	0	10	2.008
CHF	236	5.606	0	0	4	5.846
DKK	0	1.144	0	0	0	1.144
EUR	16.095	20.701	132.084	50.123	2.281	221.284
GBP	1.200	8.821	0	-8.469	6	1.558
HKD	1.422	3.068	0	0	8	4.498
ILS	33	0	0	0	1	34
JPY	2.417	0	0	0	7	2.424
NOK	34	783	0	0	1	818
NZD	19	0	0	0	1	20
SEK	417	1.215	0	0	2	1.634
SGD	555	47	0	0	4	606
USD	12.171	26.321	3.349	-30.280	494	12.055

						2019
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastren-tend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
Overige valuta	180	9.686	3.552	0	7	13.425
Totaal	36.138	78.775	138.985	11.374	2.830	268.102

						2018
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastren-tend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
AUD	537	0	0	0	2	539
CAD	352	878	0	8	1	1.239
CHF	119	2.980	0	0	1	3.100
DKK	0	636	0	0	0	636
EUR	13.821	12.809	122.128	23.050	3.410	175.218
GBP	592	5.659	0	-5.298	13	966
HKD	946	2.421	0	2	7	3.376
ILS	15	0	0	0	0	15
JPY	1.327	0	0	0	1	1.328
NOK	12	434	0	0	3	449
NZD	11	0	0	0	0	11
SEK	167	777	0	0	0	944
SGD	299	83	0	0	3	385
USD	6.626	16.374	2.526	-18.508	220	7.238
Overige valuta	64	5.679	2.326	4	17	8.090
Totaal	24.888	48.730	126.980	-742	3.678	203.534

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de USD-koers met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met circa 0,4% (2018: 0,4%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen valuta's in opkomende markten. Het bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken

In de solvabiliteitstoets van het fonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

3.2.15.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien het fonds niet belegt in grondstoffen is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

3.2.15.5 Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's

worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt. Beheersing van dit risico door het fonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand bij derivatenposities en het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch per 31 december is als volgt:

Rating	EUR	2019
		In verhouding
AAA	33.711	24%
AA	27.493	20%
A	21.709	16%
BBB	24.835	18%
Lager dan BBB	5.356	4%
Geen rating	25.881	18%
Totaal	138.985	100%

Rating	EUR	2018
		In verhouding
AAA	27.975	22%
AA	26.560	21%
A	26.317	20%
BBB	17.614	14%
Lager dan BBB	1.944	2%
Geen rating	26.571	21%
Totaal	126.981	100%

Inzake concentratie van risico's kan worden gemeld dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2019 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van het balanstotaal van het pensioenfonds. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico is in paragraaf 3.2.15.8 op pagina 132 een tabel opgenomen met de details van deze posities. Voor de beleggingen met "Geen rating" geldt dat hiervan € 24.503 betrekking heeft op

hypothecair gedekte leningen in beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen hebben een rating van AA.

Herverzekeringsovereenkomsten worden alleen aangegaan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets is eind 2019 rekening gehouden met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens.

3.2.15.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het nederlandse pensioenfonds verzekert alleen risico's die het niet zelf kan dragen. De behoefte is dan het grootst op het gebied van nabestaandenpensioen (NP) en, premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). Het betreft niet de herverzekering van het ouderdomspensioen (OP). De gekozen vorm van herverzekering voor NP en PVA is een volledige herverzekering.

De aanname is dat naar mate de collectiviteitkring in volume toeneemt de behoefte aan herverzekering van NP en PVA afneemt. Door een grotere omvang neemt de impact van opgetreden schades van individuele deelnemers op het collectief af. Het nederlandse pensioenfonds heeft een herverzekeringscontract met een looptijd van 1 jaar afgesloten met ASR Levensverzekering N.V. met optie tot verlenging.

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Echter, dit is afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Ultimo 2019 bedraagt de reële dekkingsgraad 80,9% (2018: 87,7%).

Het fonds heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2019.

3.2.15.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het fonds beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het fonds gebruik van een liquiditeitsanalyse prognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Voor de korte tot middellange termijn is voorzien dat de premie-inkomsten van Collectiviteitkring 1 groter zijn dan de uitgaven. Uit dien hoofde is het liquiditeitsrisico beperkt en bestaat ruimte voor illiquide beleggingen. Er dienen echter ook voldoende liquiditeiten te zijn om te kunnen voldoen aan onderpandsverplichtingen van de derivaten. Periodiek wordt de omvang van deze illiquide beleggingen in relatie tot de toekomstige verplichtingen getoetst.

Voor het beheersen van het korte termijn liquiditeitsrisico wordt een stresstest uitgevoerd om te inventariseren of Het nederlandse pensioenfonds bij een zwaarweerscenario voldoende cash of

ander onderpand kan leveren. In dit kader is een beperking aan het maximale risico (exposure) van derivaten vastgesteld binnen de renteafdekking.

Voor de liquiditeitsbehoefte in het zwaarweerscenario wordt gerekend met een rentestijging van 2% en een € 0,20 lagere euro. Een zwakkere euro betekent dat de valutatermijncontracten zich negatief ontwikkelen en er onderpand (collateral) moet worden gestort. Indien bij zo'n schok minder dan 125% aan benodigde liquiditeit en onderpand beschikbaar is, wordt een waarschuwing afgegeven. Indien minder dan 75% van de benodigde liquiditeit en onderpand bij zo'n schok beschikbaar is, zal het beleggingsbeleid worden aangepast.

Hieruit blijkt dat op dit moment geen liquiditeitsrisico's voor het fonds bestaan. In de solvabiliteitstoets van het fonds worden hier dan ook geen buffers voor aangehouden.

3.2.15.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het fonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het fonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

Ultimo 2019 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende debiteuren met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Uitgevende instelling	EUR	2019
		In verhouding
Duitsland	14.316	5,2%
Nederland	13.182	4,8%
Finland	9.315	3,4%
Europese Investeringsbank (EIB)	6.022	2,2%
België	5.649	2,0%

Debiteur	EUR	2018
		In verhouding
Duitsland	16.834	8,2%
Nederland	8.486	4,1%
Finland	8.241	4,0%
Belgie	4.382	2,0%

Voor de hierboven genoemde beleggingen en op look-through basis voor de beleggingen in de beleggingsfondsen, is geen sprake van een concentratierisico.

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijk gesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid is geoordeeld dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

3.2.15.9 Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Kempen Capital Management B.V. houdt als fiduciar manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van het fonds. In dat kader selecteert en monitort zij beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen zijn overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals Kas Bank.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

3.2.15.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel) portefeuille vastgelegde benchmark. Het pensioenfonds heeft een grotendeels passief beleggingsbeleid waardoor het fonds hiervoor slechts beperkt buffer aanhoudt.

3.2.16 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

3.2.16.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2019 bestonden geen (2018: geen) toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2020.

3.2.17 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de onderneming. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de onderneming en haar deelnemingen, de aandeelhouders, de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Inzake de beloning het belanghebbendenorgaan wordt verwezen naar toelichting 3.2.18.4 op pagina 136. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

3.2.18 Toelichting op de staat van baten en lasten Collectiviteitkring 1

3.2.18.1 Ontvangen premies

De feitelijke, de kostendekkende en de gedempte kostendekkende premie zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Feitelijke premie	23.182	18.705
Kostendekkende premie	27.133	21.663
Gedempte kostendekkende premie	18.832	15.679

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

De samenstelling van de premies is als volgt:

2019	Kostendek- kende premie	Gedempte kostendek- kende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	21.447	10.241	10.241
Risicopremie overlijden	344	297	297
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	815	815	815
Kostenopslag pensioenbeheer	321	321	321
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	5.123	5.123
Opslag instandhouding VEV	4.206	2.035	2.035
Premiedekkingsgraadafhankelijke opslag	0	0	4.350
Totaal premiebijdragen	27.133	18.832	23.182

2018	Kostendek- kende premie	Gedempte kostendek- kende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	16.835	7.881	7.881
Risicopremie overlijden	261	235	235
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	641	641	641
Kostenopslag pensioenbeheer	302	302	302
Opslag voorwaardelijke opbouw	0	4.835	4.835
Opslag instandhouding VEV	3.624	1.785	1.785
Premiedekkingsgraadafhankelijke opslag	0	0	3.026
Totaal premiebijdragen	21.663	15.679	18.705

3.2.18.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

In onderstaande tabellen worden de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds gespecificeerd tussen directe en indirecte opbrengsten en de kosten.

Directe beleggingsopbrengsten						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Dividend	924	438	476	0	0	1.838
Overig	0	0	0	0	0	0
Rente	0	0	802	1.447	-19	2.230
Totaal	924	438	1.278	1.447	-19	4.068

Directe beleggingsopbrengsten						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Dividend	495	853	166	0	0	1.514
Overig	0	0	0	0	-9	-9
Rente	0	0	881	1.009	-20	1.870
Totaal	495	853	1.047	1.009	-29	3.375

Indirecte beleggingsopbrengsten						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Gerealiseerd	0	164	1.921	-1.973	0	112
Koersresultaat li- quide middelen	0	0	0	0	8	8
Ongerealiseerd	3.918	15.498	9.195	12.116	0	40.727
Totaal	3.918	15.662	11.116	10.143	8	40.847

Indirecte beleggingsopbrengsten						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Gerealiseerd	134	436	-490	-1.049	0	-969
Koersresultaat li- quide middelen	0	0	0	0	-38	-38
Ongerealiseerd	-169	-4.857	1.930	1.679	0	-1.415
Totaal	-35	-4.421	1.440	630	-38	-2.422

Beleggingskosten		2019
Categorie	EUR	In verhouding
Administratiekosten	167	35%
Bankkosten	6	1%
Beheerskosten	262	56%
Bewaarloon	24	5%
Overig	3	1%
Transactiekosten	11	2%
Totaal	473	100%

Beleggingskosten		2018
Categorie	EUR	In verhouding
Administratiekosten	140	25%
Bankkosten	27	5%
Beheerskosten	341	59%
Bewaarloon	26	5%
Overig	0	0%
Transactiekosten	36	6%
Totaal	570	100%

3.2.18.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen van het fonds zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	2019	2018
Ouderdomspensioen	1.485	1.411
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	437	381
Wezenpensioen	37	31
Afkopen	27	27
Totaal	1.986	1.850

3.2.18.4 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	2019	2018
Belanghebbendenorgaan	26	20

Omschrijving	2019	2018
Administratiekostenvergoeding	391	377
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	46	38
Certificerend actuaris	30	28
Adviserend actuaris	21	57
Overige advisering	0	1
Contributies en bijdragen	19	-15
Dwangsommen en bestuurlijke boetes	0	0
Kringregisseur (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	50	50
Overige	57	1
Compensatie kostenresultaat	-259	-218
Totaal	381	339
Actieve deelnemers	3.879	3.452
Pensioengerechtigden	272	243
Totaal	4.151	3.695
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	92	92

Over 2019 zijn van de vergoeding voor governancekosten aan de Bedrijfsomgeving, 54 (2018: 0) toegerekend aan de Pensioenuitvoeringskosten.

Onder Compensatie kostenresultaat is verantwoord dat gedurende de opstartfase van Collectiviteitkring 1 en uiterlijk tot en met 2024 het negatieve resultaat op kosten in deze kring gedragen wordt door de bedrijfsomgeving.

Aantal personeelsleden

Bij de kring zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van het fonds worden uitgevoerd door het Bestuursbureau van Het nederlandse pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

De bezoldiging van de leden van het Belanghebbendenorgaan bedraagt:

2019	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal
Belanghebbendenorgaan	0	17	17
Totaal	0	17	17

2018	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal
Belanghebbendenorgaan	0	18	18
Totaal	0	18	18

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

3.2.18.5 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf 3.2.13.1 op pagina 119.

3.2.18.6 Herverzekeringen

Het resultaat op herverzekering is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Premie herverzekering	1.412	1.099
Uitkeringen uit herverzekering	-2.372	-778
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	-138	-641
Totaal	-1.098	-320

3.2.18.7 Overdracht van rechten

De overdracht van rechten is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	0	17.708
Inkomende individuele waardeoverdrachten	435	186
Uitgaande waardeoverdrachten	-306	-301
Totaal	129	17.593

3.2.18.8 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het resultaat luidt als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	44.442	383
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	487	461
Wijziging marktrente	-48.882	-11.401
Subtotaal Interestresultaat	-3.953	-10.557
Premieresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers – exclusief herstelbijdrage)	23.182	18.705
Betaalde premie herverzekering	-1.412	-1.099
Benodigde premie	-22.928	-18.038
Subtotaal	-1.158	-432
Waardeoverdrachten		
Collectieve waardeoverdrachten	-78	1.681

Omschrijving	2019	2018
Individuele waardeoverdrachten	48	24
Subtotaal waardeoverdrachten	-30	1.705
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	946	632
Toevoeging aan technische voorzieningen i.v.m. kostenvoorziening	-625	-330
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	60	37
Kosten verslagjaar (excl. kosten vermogensbeheer)	-381	-339
Subtotaal Kosten	0	0
Uitkeringen		
Mutatie technische voorzieningen u.h.v. uitkeringen	1.992	1.855
Feitelijke uitkeringen	-1.986	-1.850
Subtotaal Uitkeringen	6	5
Resultaat op kanssystemen	824	1.831
Voorwaardelijke toeslagverlening	0	-98
Incidentele wijzigingen		
Wijziging regeling	-20	-137
Actualisering overlevingskansen	0	1.849
Actualisering grondslagen (kostenvoorziening)	0	-1.786
Andere oorzaken	-90	0
Subtotaal Incidentele wijzigingen	-110	-74
Totaal saldo van baten en lasten	-4.421	-7.620

In de onderstaande tabel wordt de specificatie gegeven van het resultaat op kanssystemen:

Resultaat op kanssystemen:	2019	2018
• Sterfte	123	1.343
• Arbeidsongeschiktheid	708	508
• Mutaties	-17	-19
Andere oorzaken	10	-1
Totaal	824	1.831

3.2.19 Overige lasten

Onderstaande tabel geeft de overige lasten weer.

Omschrijving	2019	2018
Afdracht weerstandsvermogen	91	0
Totaal	91	0

De afdracht weerstandsvermogen is gerelateerd aan het behaalde rendement op beleggingen.

3.2.20 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum zijn er twee gebeurtenissen geweest die van wezenlijke invloed zijn op Het nederlandse pensioenfonds in 2020. Desondanks zorgen deze gebeurtenissen niet voor een wezenlijk ander beeld van de financiële positie per einde 2019 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

Het gaat om:

1. De wereldwijde uitbraak van het Coronavirus begin 2020. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter, in de paragraaf integraal risicomanagement, in de algemene vooruitblik 2020 en in de vooruitblik van de kringen.
2. De start van twee nieuwe besloten kringen per 1 januari 2020. Het betreft de kringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstand Groep, twee nieuwe besloten kringen die per 1 januari 2020 van start zijn gegaan. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter en in de algemene vooruitblik 2020.

3.3 Financiële verantwoording Pensioenkring Arcadis

Alle bedragen weergegeven in duizenden euro's tenzij anders aangegeven. Omdat het fonds met haar activiteiten is begonnen op 1 juli 2018 hebben de vergelijkende cijfers betrekking op de periode 1 juli tot en met 31 december 2018.

3.3.1 Balans

Na bestemming van saldo van baten en lasten	Toelichting	2019	2018
Activa			
Vastgoedbeleggingen		115.651	93.830
Aandelen		475.530	429.682
Vastrentende waarden		683.183	523.953
Derivaten		79.534	31.294
Overige beleggingen		13.827	13.335
Subtotaal beleggingen voor risico fonds	3.3.11.1	1.367.725	1.092.094
Vorderingen en overlopende activa	3.3.11.3	1.964	2.009
Overige activa	3.3.11.4	6.640	7.350
Totaal activa		1.376.329	1.101.453
Passiva			
Reserves	3.3.12	86.344	34.426
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	3.3.13.1	1.202.696	1.045.377
Derivaten	3.3.11.1	7.571	15.982
Overige schulden en overlopende passiva	3.3.14	79.718	5.668
Totaal passiva		1.376.329	1.101.453
Actuele dekkingsgraad (in %)	3.3.12	107,1%	103,2%

3.3.2 Staat van baten en lasten

	Toe- lich- ting	2019	2018
Baten			
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	3.3.18.1	24.626	12.120
Ontvangen waardeoverdrachten	3.3.18.6	318	1.116.346
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	3.3.18.2	220.413	-32.010
Overige baten		15	1
Totaal baten		245.372	1.096.457
Lasten			
Pensioenuitkeringen	3.3.18.3	29.881	14.905
Pensioenuitvoeringskosten	3.3.18.4	1.283	656
Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	3.3.18.5	157.319	1.045.377
Saldo herverzekering		41	0
Uitgaande waardeoverdrachten	3.3.18.6	4.487	1.093
Overige lasten	3.3.19	443	0
Totaal lasten		193.454	1.062.031
Saldo van baten en lasten	3.3.18.7	51.918	34.426
Bestemming saldo van baten en lasten			
Overige reserves	3.3.12	51.918	34.426
Totaal		51.918	34.426

3.3.3 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode

	Toelichting	2019	2018
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies		23.714	11.895
Ontvangen (collectieve) waardeoverdrachten		1.088	4.415
Betaalde pensioenuitkeringen		-29.351	-14.307
Betaalde waardeoverdrachten		-5.206	-1.096
Betaalde uitvoeringskosten		-1.113	-914
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-10.868	-7
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		876.106	298.535
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		24.889	11.640
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen		-963.971	-296.705
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-1.501	-245
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggings-activiteiten	3.3.12.1.1	77.866	-8.432
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		13.389	4.793
Nettokasstroom uit bedrijfsactiviteiten		2.521	4.786
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen		-357	-692
Mutatie liquide middelen		2.164	4.094
Stand per 1 januari		4.094	0
Stand per 31 december	3.3.11.4	6.258	4.094

3.3.4 Algemene grondslagen

3.3.4.1 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling en in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van het pensioenfonds en heeft betrekking op de periode van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019.

3.3.4.2 Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vast te stellen. Een verplichting komt in de balans wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

3.3.4.3 Verantwoording van baten en lasten

Baten komen in de staat van baten en lasten wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar is vast te stellen.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

3.3.4.4 Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting zijn gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen als sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen. Bovendien moet de intentie bestaan om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten nemen we eveneens gesaldeerd op.

3.3.4.5 Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen nemen we op in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Over de rapportageperiode hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

3.3.4.6 Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.3.4.7 Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen actuele waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

3.3.4.8 Foutenherstel

Als een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, herstellen we deze middels een retrospectieve verwerking. Dit houdt in dat we het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar herrekenen alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, verwerken we vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout verwerken we in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

Het fonds heeft in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

3.3.5 Specifieke grondslagen

3.3.5.1 Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen actuele waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van actuele waarde. Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie. Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

3.3.5.2 Actuele waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de actuele waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

3.3.5.3 Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de actuele waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar actuele waarde gewaardeerd.

3.3.5.4 Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Van ter beurse genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurse genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.3.5.5 Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen actuele waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurse genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurse genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.3.5.6 Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op actuele waarde. Derivaten die worden verhandeld op een actieve markt, worden gewaardeerd op basis van de relevante marktnoteringen. Wanneer derivaten niet op een actieve markt worden verhandeld, worden deze gewaardeerd op basis van afgeleide marktnoteringen. Als deze afgeleide marktnoteringen niet beschikbaar zijn, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

3.3.5.7 Collateral

Activa die in het kader van een collateral worden gestort, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Alle uit beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden onder de (in)directe beleggingsopbrengsten geboekt.

Indien uit hoofde van collateral activa zijn ontvangen worden deze activa en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit deze beleggingen voortvloeiende baten en lasten worden niet verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Ontvangen of gestort collateral in de vorm van liquiditeiten welke ten gunste of ten laste gaan van de beleggingsrekeningen van het fonds worden verantwoord op die geldrekeningen waarbij tegelijkertijd een schuld of een vordering op de balans wordt opgenomen om de geldmutatie voor het fonds vermogensneutraal te verwerken.

3.3.5.8 Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

3.3.5.9 Securities Lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securities lending.

3.3.5.10 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op actuele waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op geamortiseerde kostprijs. Deze is gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten en deze is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen indien sprake is van oninbaarheid. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige

risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

3.3.5.11 Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.3.6 Kapitaal en reserves

3.3.6.1 Algemeen

Het kapitaal en de reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans.

3.3.6.2 Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen wordt bepaald als de som van kapitaal en reserves en de technische voorzieningen.

3.3.7 Technische voorzieningen

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 1 januari 2019.

3.3.7.1 Overlevingstafels

Prognosetafel AG 2018 (2018: AG 2018) waarbij de correctiefactoren worden gehanteerd specifiek voor het fonds gebaseerd op CBS 2016 hoger opgeleiden.

3.3.7.2 Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens CBS 2015 plus 7%.

3.3.7.3 Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat het leeftijdsverschil tussen man en vrouw 2,5 jaar bedraagt.

3.3.7.4 Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0,5% van het latent partnerpensioen; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot een leeftijd van 21 jaar.

3.3.7.5 Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 2,1% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

3.3.7.6 Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt uitgegaan van revalidatiekansen afgeleid uit het landelijke KAZO-model.

3.3.7.7 IBNR (Incured but not reported)

De IBNR voorziening wordt bepaald door de totale premie voor één jaar AO-excedent en PVI (in 2018 is dat 1,6% van de salarissom) aan te houden. Voor deelnemers die meer dan 1 jaar ziek zijn is de voorziening gelijk aan 12/15 van de volledige voorziening. Deze voorziening groeit in 3 maanden naar een volledige voorziening door deze voorziening te vermenigvuldigen met aantal maanden ziek / 15. Voor deelnemers die meer dan 15 maanden arbeidsongeschikt zijn, wordt de volledige voorziening opgenomen.

3.3.7.8 Onvindbaren

Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden.

3.3.8 Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op actuele waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

3.3.9 Grondslagen voor de resultaatbepaling Pensioenkring Arcadis

3.3.9.1 Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden verantwoord in het resultaat.

3.3.9.2 Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3.9.3 Beleggingsresultaten

Zowel directe als indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3.9.3.1 Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn

verwerkt in de actuele waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

3.3.9.3.2 Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

3.3.9.3.3 Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

3.3.9.3.4 Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.3.9.4 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

3.3.9.5 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3.9.6 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds

3.3.9.6.1 Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de ziekte is ontstaan.

3.3.9.6.2 Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de eenjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de indexering.

3.3.9.6.3 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

3.3.9.6.4 Wijziging marktrente

De wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.3.9.6.5 Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

3.3.9.6.6 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop het betrekking heeft.

3.3.9.6.7 Overige wijzigingen

De overige mutaties worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3.9.7 Premies herverzekering

De herverzekeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

3.3.9.8 Saldo overdracht van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

3.3.9.9 Overige lasten

Overige lasten zijn aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

3.3.10 Grondslagen kasstroomoverzicht Pensioenkring Arcadis

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Onder geldmiddelen verstaan we alle liquide middelen conform de definitie in RJ360 Het Kasstroomoverzicht. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

3.3.11 Toelichting op de balans Pensioenkring Arcadis

Activa

3.3.11.1 Beleggingen voor risico fonds

Onderstaand is de verdeling van de beleggingen naar actief en passiefzijde van de balans weergegeven:

Omschrijving	2019	2018
Activa	1.367.725	1.092.094
Passiva	-7.571	-15.982
Totaal beleggingen voor risico fonds	1.360.154	1.076.112

Onder de passiefzijde van de balans zijn opgenomen de negatieve derivaatposities. Als gevolg van de herbelegging van uit hoofde van collateral ontvangen onderpanden zijn de beleggingen voor risico fonds hoger dan het pensioenvermogen.

De ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille in het boekjaar zijn als volgt samen te vatten:

						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren-tend	Derivaten	Overig	Totaal
Stand per 1 januari	93.830	429.683	522.388	11.622	13.335	1.070.858
Aankopen / verstrekkin-gen	21.652	14.936	927.955	-572	0	963.971
Verkopen / aflossingen	-6.300	-67.903	-799.892	-1.497	-511	-876.103
Herwaardering	6.469	98.814	31.620	58.960	1.003	196.866
Subtotaal categorie	115.651	475.530	682.071	68.513	13.827	1.355.592
Opgelopen rente	0	0	1.112	3.450	0	4.562
Stand per 31 december	115.651	475.530	683.183	71.963	13.827	1.360.154

						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren-tend	Derivaten	Overig	Totaal
Inbreng per 1 juli 2018	95.023	482.232	522.097	635	12.995	1.112.982
Aankopen / verstrekkin-gen	0	29.031	267.672	0	0	296.703
Verkopen / aflossingen	-3.749	-44.673	-262.441	12.471	-147	-298.539
Herwaardering	2.556	-36.907	-4.940	-1.484	487	-40.288
Subtotaal categorie	93.830	429.683	522.388	11.622	13.335	1.070.858
Opgelopen rente	0	0	1.564	3.690	0	5.254
Stand per 31 december	93.830	429.683	523.952	15.312	13.335	1.076.112

De overige mutaties hebben betrekking op de overdracht van verplichtingen naar het fonds die deels in-kind heeft plaatsgevonden.

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige actuele waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.
- Niveau 4: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

					2019
Soort	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	16.533	0	0	99.118	115.651
Aandelen	453.035	0	0	22.495	475.530
Vastrentend	618.469	0	0	63.602	682.071
Derivaten	0	0	68.513	0	68.513
Overig	0	0	0	13.827	13.827
Totaal	1.088.037	0	68.513	199.042	1.355.592

					2018
Soort	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Totaal
Vastgoed	0	0	0	93.830	93.830
Aandelen	407.019	0	0	22.663	429.682
Vastrentend	522.389	0	0	0	522.389
Derivaten	0	0	11.622	0	11.622
Overig	0	0	0	13.335	13.335
Totaal	929.408	0	11.622	129.828	1.070.858

3.3.11.1.1 Derivaten

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december:

			2019
Categorie	Activa	Passiva	Saldo
Rente derivaten	72.874	7.567	65.307
Valuta derivaten	3.210	4	3.206

			2019
Categorie	Activa	Passiva	Saldo
Stand per 31 december	76.084	7.571	68.513

			2018
Categorie	Activa	Passiva	Saldo
Rente derivaten	27.314	13.961	13.353
Valuta derivaten	290	2.021	-1.731
Stand per 31 december	27.604	15.982	11.622

Ontvangen en verstrekte zekerheden en garanties

In verband met de waardeontwikkeling van derivaten zijn de zekerheden ontvangen en verstrekt in de vorm van stukken en geld:

Ontvangen zekerheden:	2019	2018
In stukken	0	15.900
In geld	76.600	920
Totaal	76.600	16.820

Verstrekte zekerheden:	2019	2018
In stukken	0	0
In geld	5.200	2.765
Totaal	5.200	2.765

De verstrekte zekerheden in beleggingen zijn verantwoord als beleggingen in de balans maar staan niet ter vrije beschikking van het fonds. De verstrekte zekerheden in geld dienden op de balansdatum nog afgeschreven te worden.

Het fonds heeft verschillende maatregelen genomen om de posities in verstrekte en ontvangen zekerheden te beheersen en te monitoren. Zo stelt het fonds limieten aan tegenpartijen op totaalniveau en worden extra zekerheden bij repo-transacties gevraagd. Bij een wijziging van de marktrente verandert de waarde van de afgesloten derivaten. Hierdoor kan het recht of de verplichting ontstaan om aanvullend onderpand te ontvangen of te moeten storten.

Mutaties in ontvangen en verstrekte zekerheden in geld zijn in het kasstroomoverzicht verantwoord onder Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten.

3.3.11.2 Securities Lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingsfondsen kan sprake zijn van securities lending.

3.3.11.3 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa laten zich als volgt specificeren:

Omschrijving	2019	2018
Beleggingsdebiteuren	1.964	698
Waardeoverdrachten	0	1.059
Overige overlopende activa	0	252
Stand per 31 december	1.964	2.009

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar.

De nadere specificatie van de beleggingsdebiteuren is als volgt:

Beleggingsdebiteuren	2019	2018
Te vorderen dividendbelasting	140	695
Nog te ontvangen rebates	1.824	0
Nog af te wikkelen transacties	0	3
Stand per 31 december	1.964	698

3.3.11.4 Overige activa

De overige activa zijn als volgt te specificeren:

Overige activa	2019	2018
Liquide middelen	6.258	4.094
Collateral account	0	2.765
Implementatiekosten Pensioenkring Arcadis	382	491
Stand per 31 december	6.640	7.350

De liquide middelen zijn direct beschikbaar.

Passiva

3.3.12 Kapitaal en reserves

De reserves van Pensioenkring Arcadis zijn als volgt gespecificeerd:

	Reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2019	34.426	34.426
Uit bestemming saldo van baten en lasten	51.918	51.918
Stand per 31 december 2019	86.344	86.344

	Reserves	Totaal
Stand per 1 januari 2018	0	0
Uit bestemming saldo van baten en lasten	34.426	34.426
Stand per 31 december 2018	34.426	34.426

3.3.12.1 Solvabiliteit

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds.

Omschrijving	2019	2018
Actuele dekkingsgraad	107,1%	103,2%
Beleidsdekkingsgraad	105,0%	108,9%
Reële dekkingsgraad	84,8%	88,8%

De actuele dekkingsgraad is als volgt berekend: (Pensioenvermogen / Technische voorzieningen) * 100%. Immateriële activa dragen niet bij aan de dekkingsgraad zodat hiervoor gecorrigeerd wordt. Het pensioenvermogen bedraagt 1.289.040 (2018: 1.079.803).

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De actuele dekkingsgraad houdt geen rekening met de verwachte inflatie, maar de reële dekkingsgraad wel. Die meet of het fonds voldoende vermogen heeft om niet alleen aan de nominale toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen, maar ook om de toekomstige pensioenuitkeringen jaarlijks te kunnen indexeren (verhogen) met de kosten van levensonderhoud.

Op basis van het standaardmodel bedraagt het (minimaal) vereist eigen vermogen op 31 december:

Omschrijving	2019	2018
Aanwezig eigen vermogen	86.344	34.426
Minimaal vereist eigen vermogen	49.504	42.969
Vereist eigen vermogen	240.628	228.419

3.3.12.1.1 Herstelplan

Over heel 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

2019	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	103,2%	103,4%
Premie	-0,3%	-0,2%
Uitkeringen	0,1%	0,1%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-14,4%	0,0%
Rendement op beleggingen	21,4%	4,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	-2,9%	0,0%
Dekkingsgraad per 31 december	107,1%	107,4%

2018	Werkelijk	Herstelplan
Dekkingsgraad per 1 januari	110,2%	110,3%
Premie	-0,4%	-0,4%
Uitkeringen	0,3%	0,3%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-4,6%	0,0%
Rendement op beleggingen	-2,7%	5,1%
Overige oorzaken en kruiseffecten	0,4%	0,0%
Dekkingsgraad per 31 december	103,2%	115,3%

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2019 107,1% (31 december 2018: 103,2%) en liep daarmee achter op het herstelplan dat uitgaat van 107,4% (31 december 2018: 115,3%) op die datum.

De premie heeft -0,3% bijgedragen. Dit is 0,1% negatiever dan de verwachting in het herstelplan.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een verandering van de dekkingsgraad van -14,4%. In het herstelplan is er van uitgegaan dat de rentetermijnstructuur zich ontwikkelt conform de forwardrentes waardoor de bijdrage van de verandering van de rentetermijnstructuur nihil is. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die hoger is dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft 17,3% meer bijgedragen dan verwacht. Dit wordt verklaard doordat het rendement op alle categorieën hoger was dan verwacht.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door het kruiseffect van wijziging van de rentetermijnstructuur met in dit geval het beleggingsresultaat. De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek die is voorgeschreven door DNB.

Op basis van het FTK is per 1 januari 2020 sprake van een reservetekort. Het pensioenfonds heeft per eind maart 2020 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin de beleidsdekkingsgraad van PKA op basis van het reguliere beleid in 2025 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar. Op 4 juni 2020 heeft DNB instemming gegeven bij het herstelplan 2020.

3.3.13 Technische voorzieningen voor risico fonds

3.3.13.1 Mutatieoverzicht technische voorzieningen

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Stand per aanvang boekjaar	1.045.377	0
Pensioenopbouw	26.167	12.508
Toeslagverlening	0	0
Korting van aanspraken en rechten	0	0
Rentetoevoeging	-2.452	-1.320
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-30.576	-15.171
Wijziging marktrente	170.366	26.285
Wijziging actuariële uitgangspunten en actualisering overlevingskansen	0	-6.049
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-4.979	1.029.560
Mutatie IBNR premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	617	-402
Overige wijzigingen	-1.824	-34
Stand per 31 december	1.202.696	1.045.377

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Omschrijving	2019	2018
Actieve deelnemers	408.328	335.184
Gewezen deelnemers	298.542	248.033
Pensioengerechtigden	468.331	438.505
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	24.679	21.456
IBNR premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	2.816	2.199
Stand per 31 december	1.202.696	1.045.377

Nadere toelichting op mutaties

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

3.3.13.2 Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van maximaal 1,7% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks besluit het bestuur van het fonds over de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd.

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn opgenomen in paragraaf 2.5.2 op pagina 64.

3.3.13.3 Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen per 1 juli. De toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de stijging van de consumentenprijsindex (cpi) reeks alle huishoudens afgeleid, zoals vastgesteld door het CBS per december van het voorgaande jaar. Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Onder het FTK worden strikte eisen gesteld aan de toeslagverlening door pensioenfondsen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar het bestuursverslag (paragraaf 2.5.3 op pagina 67).

Per 1 juli 2019 is er geen toeslag verleend. Wanneer er volledige toeslagverlening had kunnen plaatsvinden, zouden de pensioenaanspraken en -rechten zijn verhoogd met 1,54%.

3.3.13.4 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de uitvoeringskosten in de verslagperiode.

3.3.13.5 Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen berekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur inclusief UFR. De effecten worden verantwoord onder het hoofd 'Wijziging markttrente'.

3.3.13.6 Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

3.3.13.7 Actualiseren overlevingskansen

Recente publicaties van nieuwe informatie over de overlevingskansen van de Nederlandse bevolking gaven het bestuur geen aanleiding voor verdere actualisering van de door het bestuur gebruikte schattingen bij het berekenen van de technische voorzieningen. Voor het boekjaar 2018 wordt

gebruikgemaakt van de prognosetafel AG 2018 (2018: AG 2018) en fondsspecifieke correctiefactoren gebaseerd op CBS-correctiefactoren voor hoger opgeleiden (2016).

3.3.13.8 Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van de pensioenverplichtingen is hoger geworden als gevolg van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten. Het fonds is wettelijk verplicht om op verzoek van een werknemer mee te werken aan waardeoverdracht, als de werknemer gaat deelnemen in een andere pensioenregeling. Deze overdracht betreft de waarde van de tot dan toe bij de oude pensioenuitvoerder opgebouwde pensioenaanspraken. De ontvangende pensioenuitvoerder is verplicht om de overgedragen gelden aan te wenden voor de toekenning van pensioenaanspraken die minimaal gelijkwaardig zijn aan de oorspronkelijk opgebouwde aanspraken.

3.3.13.9 Overige wijzigingen

Overige wijziging geeft de wijzigingen weer in de voorziening vanwege: sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties. Sterfte bestaat uit toename door toevoeging voorziening voor ingegaan nabestaandenpensioen en afname door verval van voorziening bij overlijden. Arbeidsongeschiktheid bestaat uit toename door nieuwe arbeidsongeschikten, verhoging van arbeidsongeschiktheid en afname door revalidatie. Mutaties bestaat uit onder andere flexibilisering bij pensionering en incidentele mutaties.

3.3.14 Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva zijn als volgt gespecificeerd.

Omschrijving	2019	2018
Schulden uit beleggingen	76.270	1.174
Belastingen en premies sociale verzekeringen	593	613
Egalisatie voorziening Actieven (EVA)	1.494	2.928
Waardeoverdrachten	57	279
Schulden aan aangesloten onderneming	594	0
Overige schulden en overlopende passiva	710	674
Stand per 31 december	79.718	5.668

Overige schulden hebben een resterende looptijd van minder dan 1 jaar

De specificatie van de schulden uit beleggingen luidt als volgt:

Beleggingscrediteuren	2019	2018
Nog af te wikkelen transacties	0	920
Ontvangen onderpanden	76.270	0
Overige schulden uit beleggingen	0	254
Stand per 31 december	76.270	1.174

De ontwikkeling van de EVA is als volgt geweest:

Omschrijving	2019	2018
Stand begin boekjaar	2.928	3.298

Omschrijving	2019	2018
Af: Bijdrage aan premie	-1.437	-371
Bij: U-rendement	3	1
Stand per 31 december	1.494	2.928

3.3.15 Risicobeheer

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Onvoldoende solvabiliteit is daarmee het belangrijkste risico voor het fonds. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van dit risico. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats na analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. In 2016 heeft het bestuur van Arcadis Pensioenfonds een risicoanalyse uitgevoerd met behulp van een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). Er is een update van de ALM-studie gedaan in 2018 / 2019. De uitkomsten hiervan vormen mede de basis voor het beleid van het fonds en de toelichting hierna. Dit beleid is verwoord in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) van het fonds en wordt jaarlijks geëvalueerd met behulp van een haalbaarheidstoets en in het kader van het beleggingsplan.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op verantwoord passief vermogensbeheer.

Om het risico op onvoldoende solvabiliteit te beheersen dient het fonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de in het Besluit FTK voorgeschreven solvabiliteitstoets (S toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
S1 Renterisico	23.517	38.065
S2 Risico zakelijke waarden	191.292	178.729
S3 Valutarisico	49.989	42.723
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	49.009	38.878
S6 Verzekeringstechnisch risico	34.860	36.734
S7 Liquiditeitsrisico	0	0
S8 Concentratierisico	0	0
S9 Operationeel risico	0	0
S10 Actief beheer risico	27.279	22.826
Diversificatie-effect	-135.318	-129.536

Omschrijving	2019	2018
Vereist eigen vermogen (b)	240.628	228.419
Aanwezig eigen vermogen (a)	86.344	34.426
Tekort	-154.284	-193.993

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

3.3.15.1 Marktrisico (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de fiduciair manager in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In onderstaande toelichtingen is, tenzij anders aangegeven, uitgegaan van de clean value waardering van de beleggingen. De gegevens zijn opgesteld op basis van look through, tenzij anders aangegeven. Waar gebruik gemaakt is van look through gegevens zijn de dirty value waarderingen van de onderliggende beleggingen gebruikt en zijn de schulden en vorderingen uit de look through verantwoord onder de liquide middelen.

In de tabel hieronder is een specificatie weergegeven van de effecten van het toepassen van look through.

2019:

Omschrijving	Balans waarde	Toepassen look-through	Verschil
Vastgoed	115.651	132.825	-17.176
Aandelen	475.530	452.905	23.025
Vastrentende waarden	682.071	675.907	6.164
Derivaten	68.513	68.685	-172
Totaal	1.341.765	1.330.322	11.841

2018:

Omschrijving	Balans waarde	Toepassen look-through	Verschil
Vastgoed	93.830	107.334	-13.504
Aandelen	429.682	413.600	16.082
Vastrentende waarden	522.389	518.009	4.380
Derivaten	11.622	12.250	-628
Totaal	1.057.523	1.051.193	6.330

3.3.15.1.1 Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ontwikkelingen in de markttrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de modified duration. De modified duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het beleid van het fonds is erop gericht om het renterisico voor 50% af te dekken (op basis van markrente). Het fonds realiseert afdekking van renterisico door langlopende (staats)obligaties te kopen. Daarnaast maakt het fonds gebruik van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Bij het afsluiten van een swap wordt de 'duratiemismatch' verkleind, maar ontstaan nieuwe risico's zoals tegenpartij-, liquiditeits- en juridische risico's.

De modified duration en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

2019	Balans waarde (€/1000)	Modified duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	675.907	5,5
Rentederivaten	65.307	16,6
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	741.214	22,1
Pensioenverplichtingen (nominaal)	1.202.696	20,6

2018	Balans waarde (€/1000)	Modified duration (jaren)
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	518.009	3,6
Rentederivaten	13.264	16,2
Vastrentende waarden (inclusief derivaten)	531.362	19,8
Pensioenverplichtingen (nominaal)	1.043.889	20,3

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de duratie van de vastrentende waarden circa 5,5 jaar bedraagt (2018: 3,6 jaar), zonder het effect van rentederivaten. Het fonds is rentederivaten aangegaan, waarmee de duratie met 16,6 jaar wordt verlengd (2018: 16,2 jaar). De totale duratie van de vastrentende waarden komt hiermee op 22,1 jaar (2018: 19,8 jaar). De duratie van de nominale pensioenverplichtingen bedraagt 20,6 jaar (2018: 20,3 jaar), wat veroorzaakt dat het fonds gevoelig is voor verandering in de hoogte van de rente. Overigens kan de duratie van de vastrentende waarden niet een-op-een worden vergeleken met de duratie van de verplichtingen, omdat ook rekening gehouden moet worden met de omvang van de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

In de solvabiliteitstoets ter vaststelling van de buffer voor het renterisico, wordt de rentecurve waartegen de verplichtingen worden verdisconteerd met een looptijdafhankelijk percentage omhoog en omlaag geschokt. Deze schokken zijn een vast percentage van het renteniveau. Het renterisico volgens de solvabiliteitstoets zal daardoor kleiner zijn bij een lage rente dan bij een hoge rente. De afgelopen jaren was sprake van een relatief lage rente.

3.3.15.1.2 Inflatierisico

De toeslag is voorwaardelijk, dus bestaat er geen inflatierisico ten opzichte van de pensioentoezeggingen. Het nederlandse pensioenfonds heeft de ambitie om prijsinflatie toe te kennen als toeslag, zie ook onder Toeslagrisico in paragraaf 3.3.15.6 op pagina 169.

3.3.15.2 Risico Zakelijke Waarden (S2)

Dit is het prijs(koers)risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het fonds.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximumpercentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

3.3.15.2.1 Vastgoed

De vastgoedportefeuille kan als volgt nader worden onderverdeeld.

		2019
Sector	EUR	In verhouding
Participaties in vastgoedmaatschappijen	89.640	68%
Winkels	9.754	7%
Woningen	33.431	25%
Totaal	132.825	100%

		2018
Sector	EUR	In verhouding
Kantoren	142	0%
Participaties in vastgoedmaatschappijen	65.885	61%
Winkels	16.737	16%
Woningen	24.570	23%
Totaal	107.334	100%

3.3.15.2.2 Aandelen

De aandelenportefeuille kent de onderstaande verdeling.

		2019
Market	Aandelen	In verhouding
Emerging	63.675	14,1%
Mature	389.230	85,9%
Totaal	452.905	100,0%

		2018
Market	Aandelen	Totaal
Emerging	49.723	12,0%
Mature	363.876	88,0%

Market	2018	
	Aandelen	Totaal
Totaal	413.599	100,0%

In onderstaande tabel wordt de sectorverdeling van de aandelen beleggingen weergegeven:

Sector	2019		2018	
	EUR	In verhouding	EUR	In verhouding
Basismaterialen	20.839	4,6%	22.239	5,4%
Communicatie diensten	34.153	7,5%	17.281	4,2%
Cyclische consumptiegoederen	62.222	13,7%	58.167	14,1%
Defensieve consumptiegoederen	50.401	11,1%	49.207	11,9%
Energie	23.016	5,1%	22.222	5,4%
Financiële dienstverlening	84.589	18,7%	74.301	18,0%
Gezondheidszorg	41.202	9,1%	41.374	10,0%
Industrie	38.067	8,4%	35.594	8,6%
Nutsbedrijven	17.305	3,8%	18.545	4,5%
Overig	1.100	0,2%	2.993	0,7%
Technologie	80.011	17,7%	71.676	17,3%
Totaal	452.905	100%	413.599	100%

In de solvabiliteitstoets voor vaststelling van de buffers voor het risico op zakelijke waarden (en grondstoffen) is rekening gehouden met deze samenstelling. Het fonds belegt in deze producten met als doel het verwachte pensioenresultaat te verbeteren.

3.3.15.2.3 Vastrentende waarden

De portefeuille met vastrentende waarden kan als volgt nader worden onderverdeeld.

Soort	2019	
	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties	377.980	55%
Hypotheke	66.173	10%
Leningen	4.811	1%
Staatsobligaties	226.943	34%
Totaal	675.907	100%

Soort	2018	
	EUR	In verhouding
Bedrijfsobligaties	308.524	60%

		2018
Soort	EUR	In verhouding
Hypotheken	408	0%
Inflation linked bonds	30.466	6%
Leningen	180	0%
Staatsobligaties	178.431	34%
Totaal	518.009	100%

3.3.15.2.4 Derivaten

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenposities op 31 december:

				2019
Soort	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo
Aandelen derivaten	39	16	0	16
Rente derivaten	511.095	72.874	7.567	65.307
Valuta derivaten	435.358	3.819	457	3.362
Totaal	946.492	76.709	8.024	68.685

				2018
Soort	Nominale waarde	Activa	Passiva	Saldo
Aandelen derivaten	58	19	0	19
Overige derivaten	461	501	0	501
Rente derivaten	680.220	27.317	14.054	13.263
Valuta derivaten	438.346	1.189	2.722	-1.533
Totaal	1.119.085	29.026	16.776	12.250

3.3.15.2.5 Geografische verdeling beleggingen

Onderstaande tabel geeft de geografische verdeling van alle beleggingen weer.

					2019
Regio	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal
Azië ex Japan	1.213	49.336	13.129	-119	63.559
Europa EU	55.539	95.420	402.491	14.524	567.974
Europa niet-EU	47.994	16.852	24.171	13.104	102.121
Midden- en Zuid-Amerika	23	10.024	20.825	463	31.335
Noord-Amerika	17.280	225.493	105.484	2.581	350.838
Overig	744	7.168	96.790	2	104.704

					2019
Regio	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal
Pacific	10.032	48.612	13.017	-25	71.636
Totaal	132.825	452.905	675.907	30.530	1.292.167

					2018
Regio	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Overig	Totaal
Azië ex Japan	1.177	38.568	8.810	22	48.577
Europa EU	49.333	88.798	336.997	7.303	482.431
Europa niet-EU	44.998	13.634	19.383	1	78.016
Midden- en Zuid-Amerika	18	7.982	19.938	23	27.961
Noord-Amerika	6.434	209.125	90.065	891	306.515
Overig	90	6.559	27.679	14.843	49.171
Pacific	5.284	48.933	15.137	1	69.355
Totaal	107.334	413.599	518.009	23.084	1.062.026

De bovenstaande tabel is exclusief derivaten. De kolom "Overige beleggingen" heeft betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder Vorderingen en overige activa.

3.3.15.3 Valutarisico (S3)

Van de totale beleggingsportefeuille is ultimo 2019 ongeveer 51% (2018: 48%) belegd in beleggingen met een notering in euro's. De belangrijkste valuta van de niet in euro genoteerde beleggingen zijn USD en GBP. Het strategische beleid van het fonds is om 75% van de valutapositities in USD, JPY en GBP af te dekken.

De valutapositie per 31 december vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

						2019
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastrentend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
AUD	2.275	9.492	526	-515	47	11.825
CAD	1.825	14.097	2.262	-2.244	94	16.034
CHF	974	9.018	0	0	120	10.112
DKK	0	3.382	0	0	23	3.405
EUR	53.459	61.161	519.325	455.120	20.960	1.110.025
GBP	972	19.654	13.975	-32.308	2.549	4.842
HKD	3.574	15.760	0	36	-6	19.364
ILS	39	1.097	0	0	3	1.139
JPY	3.306	31.285	0	-24.655	116	10.052
NOK	27	1.688	0	0	29	1.744

						2019
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
NZD	15	951	0	1	2	969
SEK	1.089	4.768	0	-3	41	5.895
SGD	1.024	1.416	0	3	16	2.459
USD	63.235	229.206	107.581	-326.750	6.145	79.417
Andere va- luta	1.011	49.930	32.238	0	391	83.570
Totaal	132.825	452.905	675.907	68.685	30.530	1.360.852

						2018
Currency	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tend	Derivaten (afdekking)	Overig	Totaal
AUD	1.545	10.009	181	-179	30	11.586
CAD	1.505	13.169	2.612	-2.601	45	14.730
CHF	604	7.210	0	0	45	7.859
DKK	0	2.883	0	0	9	2.892
EUR	48.856	57.858	384.844	290.362	18.759	800.679
GBP	126	17.540	10.267	-32.613	652	-4.028
HKD	2.623	14.239	0	0	19	16.881
ILS	12	1.203	0	-655	2	562
JPY	736	31.706	0	-29.758	127	2.811
NOK	0	1.862	0	0	9	1.871
NZD	0	528	0	0	1	529
SEK	351	4.040	0	0	13	4.404
SGD	387	1.108	0	-24	7	1.478
USD	50.372	210.462	94.930	-216.379	3.183	142.568
Andere va- luta	217	39.782	25.175	4.097	183	69.454
Totaal	107.334	413.599	518.009	12.250	23.084	1.074.276

De kolom "Overige beleggingen" heeft onder meer betrekking op saldi van bankrekeningen die gebruikt worden voor de beleggingen. Deze zijn op de balans verantwoord onder Vorderingen en overige activa.

Wijzigingen in de valutakoersen zijn van invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad voor zover deze niet zijn afgedekt. Een wijziging van de USD-koers met 10% levert na afdekking een wijziging van de dekkingsgraad met ca 0,7% (2018: 1,3%) op.

Een restrisico betreft de categorie overige valuta's; deze valuta's betreffen valuta's in opkomende markten.

In de solvabiliteitstoets van het fonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

3.3.15.4 Grondstoffenrisico (S4)

Aangezien het fonds niet belegt in grondstoffen is dit risico niet van toepassing en wordt hiervoor geen buffer aangehouden.

3.3.15.5 Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico (ook wel: tegenpartijrisico). Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt. Beheersing van dit risico door het fonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand bij derivatenposities en het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij fondsbeleggingen in hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2019 gepubliceerd door S&P, Moody's en Fitch is als volgt:

Rating	EUR	2019
		In verhouding
AAA	81.930	12%
AA	100.363	15%
A	118.333	18%
BBB	156.229	22%
Lower than BBB	126.326	19%
Not rated	92.726	14%
Totaal	675.907	100%

Rating	EUR	2018
		In verhouding
AAA	65.981	13%
AA	127.334	25%
A	110.828	21%
BBB	113.595	22%
Lower than BBB	73.581	14%
Not rated	26.690	5%

		2018
Rating	EUR	In verhouding
Totaal	518.009	100%

Inzake concentratie van risico's kan worden gemeld dat, afgezien van staatsobligaties van eurolanden en posities in beleggingsfondsen, ultimo 2019 geen sprake is van beleggingen groter dan 2% van het balanstotaal van het pensioenfonds. Als onderdeel van de toelichting op het concentratierisico is in paragraaf 3.3.15.8 op pagina 169 een tabel opgenomen met de details van deze posities.

Herverzekeringsovereenkomsten worden alleen aangegaan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars.

In de solvabiliteitstoets is eind 2019 met het kredietrisico zoals blijkt uit bovenstaande gegevens rekening gehouden

3.3.15.6 Verzekeringstechnisch risico (S6)

Verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product. De belangrijkste risico's in dit kader zijn het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte).

Ultimo 2019 bedraagt de reële dekkingsgraad 84,8% (2018: 88,8%).

Het fonds heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2018.

3.3.15.7 Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het fonds beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het fonds gebruik van een liquiditeitsanalyse prognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

3.3.15.8 Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het fonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan er ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het fonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

Per jaar ultimo zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Uitgevende instelling	EUR	2019
		Omvang t.o.v. balans-totaal
Nederland	26.770	2,1%

Uitgevende instelling	EUR	2018
		Omvang t.o.v. balans-totaal
Frankrijk	50.723	4,7%
Nederland	32.218	3,0%

Naast deze beleggingen, belegt het fonds in 16 beleggingsfondsen met een omvang van tenminste 2% van het balanstotaal. Voor deze beleggingsfondsen afzonderlijk en op look-through basis voor de beleggingen in de beleggingsfondsen, is geen sprake van een concentratierisico.

In het standaardmodel is het concentratierisico gelijk gesteld aan nul. Ook op grond van het gevoerde beleid is geoordeeld dat er geen sprake is van een verhoogd risico waarvoor een aanvullende opslag noodzakelijk is.

3.3.15.9 Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Kempen Capital Management B.V. houdt als fiduciar manager toezicht op het totale vermogensbeheer en de risicoposities van het fonds. In dat kader selecteert en monitort zij beleggingsfondsen en vermogensbeheerders. Met zulke partijen zijn overeenkomsten en, waar van toepassing, service level agreements gesloten. De afhankelijkheid van deze partijen wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij afzonderlijke custodians zoals Kas Bank.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder a.s.r. Met a.s.r. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de fiduciair manager, bewaarder en pensioenuitvoeringsorganisatie door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste rapportages over de interne beheersing (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

3.3.15.10 Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel) portefeuille vastgelegde benchmark. Voor dit risico houdt het fonds een buffer aan.

3.3.16 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

3.3.16.1 Investeringsverplichtingen

Per 31 december 2019 bestonden voor een bedrag van 17.500 (2018: geen) toezeggingen tot het doen van investeringen in beleggingen op of na 1 januari 2020.

3.3.17 Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de onderneming. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de onderneming en haar deelnemingen, de aandeelhouders, de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar toelichting 3.3.18.4 op pagina 175. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

3.3.18 Toelichting op de staat van baten en lasten Pensioenkring Arcadis

3.3.18.1 Ontvangen premies

De feitelijke, de kostendekkende en de gedempte kostendekkende premie zijn als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Feitelijke premie	24.626	12.120
Kostendekkende premie	32.426	15.871
Gedempte kostendekkende premie	24.626	12.120

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord.

De samenstelling van de premies is als volgt:

2019	Kosten dekkende premie	Gedempte kosten dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	24.899	18.613	16.790
Risicopremie overlijden	690	578	449
Premievoortzetting bij invaliditeit	397	397	401
Premie Arbeidsongeschiktheids-pensioen	181	181	183
Opslag instandhouding VEV	5.605	4.203	3.965
Kostenopslag pensioenbeheer	654	654	1.019
Extra bijdrage	0	0	382
Verrekend met Egalisatie Voorziening Actieven (EVA)	0	0	1.437
Totaal premiebijdragen	32.426	24.626	24.626

2018	Kosten dekkende premie	Gedempte kosten dekkende premie	Feitelijke premie
Inkoop onvoorwaardelijke opbouw	11.221	8.246	7.903
Risicopremie overlijden	316	264	306
Premievoortzetting bij invaliditeit	243	243	245
Premie Arbeidsongeschiktheids-pensioen	728	728	734
Opslag instandhouding VEV	2.990	2.266	1.887
Kostenopslag pensioenbeheer	373	373	490
Extra bijdrage	0	0	184

2018	Kosten dek- kende premie	Gedempte kos- ten dekkende premie	Feitelijke premie
Verrekend met Egalisatie Voorzie- ning Actieven (EVA)	0	0	371
Totaal premiebijdragen	15.871	12.120	12.120

3.3.18.2 Beleggingsresultaten risico fonds

In onderstaande tabel worden de beleggingsresultaten van beleggingen voor risico fonds gespecificeerd tussen directe en indirecte opbrengsten en de aan de beleggingen verbonden kosten.

Directe beleggingsopbrengsten

						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Dividend	3.524	8.252	1.509	0	174	13.459
Opbrengst rebates	0	1.416	408	0	0	1.824
Rente	0	0	2.043	7.746	143	9.932
Totaal	3.524	9.668	3.960	7.746	317	25.215

Directe beleggingsopbrengsten

						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastren- tende waar- den	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Dividend	1.309	1.699	590	0	80	3.678
Rente	0	0	1.052	4.553	-17	5.588
Totaal	1.309	1.699	1.642	4.553	63	9.266

In de Opbrengst rebates over 2019 is een bedrag opgenomen van 477 dat betrekking heeft op 2018 voor de categorie Aandelen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

						2019
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige be- leggingen	Totaal
Gerealiseerd	-60	9.642	5.139	2.068	0	16.789
Ongerealiseerd	6.529	89.173	26.481	56.892	1.003	180.078
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	-357	-357
Totaal	6.469	98.815	31.620	58.960	646	196.510

Indirecte beleggingsopbrengsten

						2018
Categorie	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Gerealiseerd	11	-4.637	-299	-12.471	0	-17.396
Ongerealiseerd	2.746	-32.371	-4.398	11.033	487	-22.503
Koersresultaat liquide middelen	0	0	0	0	-692	-692
Totaal	2.757	-37.008	-4.697	-1.438	-205	-40.591

Beleggingskosten

		2019
Categorie	EUR	In verhouding
Administratiekosten	195	15%
Bankkosten	7	1%
Beheerskosten	951	72%
Bewaarloon	112	9%
Overig	3	0%
Transactiekosten	45	3%
Totaal	1.313	100%

Onder de beheerskosten is opgenomen een bedrag van 362 aan opbrengst rebates waarvan een bedrag van 181 betrekking heeft op 2018.

Beleggingskosten

		2018
Categorie	EUR	In verhouding
Administratiekosten	47	7%
Bankkosten	5	1%
Beheerskosten	575	83%
Bewaarloon	35	5%
Overig	3	0%
Transactiekosten	20	4%
Totaal	685	100%

3.3.18.3 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen van het fonds zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	2019	2018
Ouderdomspensioen	23.367	11.560
Nabestaandenpensioen (partnerpensioen)	6.122	3.141

Omschrijving	2019	2018
Wezenpensioen	23	10
Arbeidsongeschiktheidspensioen	358	193
Afkopen	11	1
Totaal	29.881	14.905

3.3.18.4 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	2019	2018
Belanghebbendenorgaan	13	4
Administratiekostenvergoeding	627	338
Accountant (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	59	55
Certificerend actuaris	22	22
Adviserend actuaris	33	46
Kosten governance bestuur en bestuursbureau	359	109
Dwangsommen en bestuurlijke boetes	0	0
Kringregisseur (doorbelast vanuit bedrijfsomgeving)	50	26
Overige	120	56
Totaal	1.283	656
Actieve deelnemers	2.176	2.121
Pensioengerechtigden	2.597	2.558
Totaal	4.773	4.679
Administratieve uitvoeringskosten in euro per deelnemer	269	140

Over 2019 zijn van de governancekosten geen kosten toegerekend aan de beleggingsopbrengsten.

Aantal personeelsleden

Bij de kring zijn geen werknemers in dienst. Voor werkzaamheden die ten behoeve van het fonds worden uitgevoerd door het Bestuursbureau van Het nederlandse pensioenfonds is een vergoeding overeengekomen die afhankelijk is van de omvang van het beheerde pensioenvermogen.

Bezoldiging leden belanghebbendenorgaan

De bezoldiging van de leden van het Belanghebbendenorgaan bedraagt:

2019	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal
Belanghebbendenorgaan	0	10	10

2019	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal
Totaal	0	10	10

2018	Honoraria	Vacatie gelden	Totaal
Belanghebbendenorgaan	0	3	3
Totaal	0	3	3

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

3.3.18.5 Wijziging voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

Een specificatie van de mutatie staat vermeld in paragraaf 3.3.13.1 op pagina 157.

3.3.18.6 Overdracht van rechten

De overdracht van rechten is als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Inkomende collectieve waardeoverdrachten	0	1.115.967
Inkomende individuele waardeoverdrachten	318	379
Uitgaande waardeoverdrachten	-4.487	-1.093
Totaal	-4.169	1.115.253

3.3.18.7 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het resultaat luidt als volgt:

Omschrijving	2019	2018
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	220.412	-32.010
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	2.452	1.320
Wijziging marktrente	-170.366	-26.285
Subtotaal Interestresultaat	52.498	-56.975
Premieresresultaat		
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers – exclusief herstelbijdrage)	24.626	12.120
Betaalde premie herverzekering	-41	0
Benodigde premie	-27.186	-12.998
Subtotaal Premieresresultaat	-2.601	-878
Waardeoverdrachten		
Collectieve waardeoverdrachten	-54	85.586
Individuele waardeoverdrachten	864	108

Omschrijving	2019	2018
Subtotaal Waardeoverdrachten	810	85.694
Kosten		
In premie begrepen bedrag kosten	1.531	699
Toevoeging aan technische voorzieningen ivm kostenvoorziening	-512	-209
Vrijval voor kosten uit technische voorzieningen	629	283
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-1.283	-656
Subtotaal Kosten	365	117
Uitkeringen		
Mutatie technische voorzieningen uhv uitkeringen	29.947	14.888
Feitelijke uitkeringen	-29.881	-14.905
Subtotaal Uitkeringen	66	- 17
Resultaat op kanssystemen	1.207	34
Incidentele mutaties		
Actualisering overlevingskansen	0	8.006
Actualisering grondslagen (kostenvergoeding)	0	-1.957
Overige mutaties	-427	402
Subtotaal Incidentele mutaties	-427	6.451
Totaal saldo van baten en lasten	51.918	34.426

In de onderstaande tabel wordt de specificatie gegeven van het resultaat op kanssystemen:

Resultaat op kanssystemen	2019	2018
• Sterfte	1.514	-426
• Arbeidsongeschiktheid	43	443
• Mutaties	-114	1
Andere oorzaken	-236	-52
Totaal	1.207	-34

3.3.19 Overige lasten

Onderstaande tabel geeft de Overige Lasten weer.

Omschrijving	2019	2018
Intrest op uitgaande waardeoverdrachten	2	0
Afdracht weerstandsvermogen	441	0
Totaal	443	0

De afdracht weerstandsvermogen is gerelateerd aan het behaalde rendement op beleggingen.

3.3.20 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum zijn er twee gebeurtenissen geweest die van wezenlijke invloed zijn op Het nederlandse pensioenfonds in 2020. Desondanks zorgen deze gebeurtenissen niet voor een wezenlijk ander beeld van de financiële positie per einde 2019 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

Het gaat om:

1. De wereldwijde uitbraak van het Coronavirus begin 2020. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter, in de paragraaf integraal risicomanagement, in de algemene vooruitblik 2020 en in de vooruitblik van de kringen.
2. De start van twee nieuwe besloten kringen per 1 januari 2020. Het betreft de kringen Pensioenkring Owase en Pensioenkring Randstand Groep, twee nieuwe besloten kringen die per 1 januari 2020 van start zijn gegaan. Hierover is verslag gedaan in het voorwoord van de voorzitter en in de algemene vooruitblik 2020.

3.4 Ondertekening jaarrekening

Badhoevedorp, 15 juni 2020

Het bestuur van Stichting Het nederlandse pensioenfonds

José Suarez Menendez, voorzitter

André van Vliet, secretaris

Mila Hoekstra, bestuurslid

Raad van toezicht van Stichting Het nederlandse
pensioenfonds

Gérard Aben, voorzitter

Orpa Bisschop

Piet Molenaar

4 Overige gegevens

4.1 Statutaire regeling omtrent bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is per kring nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2019 is opgenomen onder de respectievelijke toelichtingen op de jaarrekening in paragrafen 3.1.8.4 (pagina 97), 3.2.12 (pagina 117), 3.3.12 (pagina 155).

4.2 Overige gegevens Collectiviteitkring 1

4.2.1 Actuariële verklaring Collectiviteitkring 1

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het nederlandse pensioenfonds te Utrecht is voor Collectiviteitkring 1 aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Het nederlandse pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.200.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 62.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds voor Collectiviteitkring 1 verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van Collectiviteitkring 1. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van Collectiviteitkring 1 in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van Collectiviteitkring 1 is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van Collectiviteitkring 1 op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Collectiviteitkring 1 van Stichting Het nederlandse pensioenfonds is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Apeldoorn, 15 juni 2020

R. Kruijff AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.3 Overige gegevens Pensioenkring Arcadis

4.3.1 Actuariële verklaring Pensioenkring Arcadis

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Het nederlandse pensioenfonds te Utrecht is voor collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van Stichting Het nederlandse pensioenfonds, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.200.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 308.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds voor collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Het nederlandse pensioenfonds voor collectiviteitkring Pensioenkring Arcadis is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.
Apeldoorn, 15 juni 2020

R. Kruijff AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.4 Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Het nederlandse pensioenfonds

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Het nederlandse pensioenfonds (inclusief de collectiviteitskringen) per 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten en de kasstromen over 2019, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Het nederlandse pensioenfonds ('de Stichting') te Utrecht gecontroleerd.

De jaarrekening omvat:

- 1 de balans per 31 december 2019;
- 2 de staat van baten en lasten over 2019;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2019; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen inclusief de financiële verantwoordingen van Collectiviteitskring 1 en Pensioenkring Arcadis.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit
- Materialiteit voor de Bedrijfsomgeving bedraagt EUR 40.500, voor Collectiviteitkring 1 is dit EUR 1.200.000 en voor Pensioenkring Arcadis is dit EUR 6.200.000. - Voor de Bedrijfsomgeving betreft dit circa 2,25% van de totale kosten en voor Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis is dit circa 0,5% van het pensioenvermogen per 31 december 2019 van de betreffende collectiviteitkring.
Kernpunten
- Waardering van beleggingen van Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis - Waardering van technische voorzieningen van Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis
Oordeel
Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij voor de Bedrijfsomgeving en voor de Collectiviteitkringen de materialiteit bepaald zoals is weergegeven in onderstaande tabel.

Onderdeel	Benchmark	Materialiteit %	Materialiteit EUR	Rapportagegrens afwijkingen EUR
Bedrijfsomgeving	Totale kosten	circa 1,9%	40.500	2.000
Collectiviteitkring 1	Pensioenvermogen	circa 0,5%	1.200.000	62.000
Pensioenkring Arcadis	Pensioenvermogen	circa 0,5%	6.200.000	308.000

Voor de bepaling van de materialiteit wordt voor de Bedrijfsomgeving uitgegaan van de totale kosten over 2019. Wij beschouwen dit als de meest geschikte benchmark omdat de kosten één van de belangrijkste pijlers betreft voor het Algemeen Pensioenfonds voor het beheren van de kringen.

Voor de bepaling van de materialiteit voor de collectiviteitkringen wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2019. Het pensioenvermogen omvat het eigen vermogen en de technische voorzieningen. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 3326863, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative („KPMG International“), een Zelfstandige entiteit.

meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van een collectiviteitkring weergeeft.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de vastgestelde grenzen, zoals weergegeven in de hiervoor opgenomen tabel, rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Kempen Capital Management N.V. en de bewaring en beleggingsadministratie uitbesteed aan Kas Bank N.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan ASR Levensverzekering N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Kas Bank N.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door ASR Levensverzekering N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de hiervoor genoemde dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle met betrekking tot de pensioenadministratie maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke accountant inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van ASR Levensverzekering N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II-)rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersingsomgeving bij de dienstverlener met het bestuursbureau van de Stichting en vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij, indien daartoe aanleiding is, met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2019 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan ASR Levensverzekering N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263663, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative („KPMG International“), een Zwitserse entiteit.

Bij de uitvoering van onze controle van de beleggingen maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. Kas Bank N.V. heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijk accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met onze gehanteerde materialiteit en daarbij bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd waaronder aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Reikwijdte van onze controle inzake fraude

In overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid (maar geen absolute) dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten.

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij gebeurtenissen en omstandigheden geëvalueerd die wijzen op een prikkel of druk om fraude te plegen of een mogelijkheid bieden om fraude te plegen ('frauderisicofactoren') om op basis daarvan frauderisico's te identificeren, indien relevant.

Het geïdentificeerde frauderisico is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van fraude gedurende de controle. Op basis van de controlestandaard hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (veronderstelde risico) geëvalueerd. Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is niet van toepassing, vooral omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Onze controlewerkzaamheden omvatten een evaluatie van de opzet en het bestaan alsmede de effectieve werking van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van dit risico, een evaluatie van management bias en het identificeren van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Indien wij journaalposten met een verhoogd risico hebben geïdentificeerd, controleren wij deze door middel van validatie van brondocumentatie.

Bij het bepalen van onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de inschatting en evaluatie van de Stichting met betrekking tot het interne beleid omtrent frauderisico-

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ("KPMG International"), een Zwitserse entiteit.

beheersing (preventie, detectie en respons), inclusief de opzet van ethische standaarden om een open en eerlijke cultuur na te streven.

Als onderdeel van onze evaluatie hebben wij diverse rapportages (bijvoorbeeld SLA-rapportages en incidentrapportages) geïnspecteerd.

Wij hebben onze risico-inschatting en controlewerkzaamheden gecommuniceerd aan het bestuur en de raad van toezicht. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, welk onderzoek vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden om frauderisico's te adresseren hebben niet geleid tot de identificatie van een kernpunt van de controle.

Wij merken op dat onze controle is gebaseerd op de procedures die zijn beschreven in overeenstemming met de toepasselijke controlestandaarden en niet primair zijn ontworpen om fraude te detecteren.

Reikwijdte van onze controle inzake het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben feiten en omstandigheden geëvalueerd om wet- en regelgeving te identificeren die relevant is voor de Stichting. Wij hebben wet- en regelgeving geïdentificeerd die redelijkerwijs een materieel effect op de jaarrekening kan hebben op basis van onze risico-inschatting en sectorkennis, door middel van het bevragen van het bestuur en een evaluatie van het beleid en geïmplementeerde procedures ten aanzien van het voldoen aan wet- en regelgeving.

Geïdentificeerde wet- en regelgeving is besproken binnen het controleteam en wij zijn alert op aanwijzingen van het niet voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle. De potentiële impact van wet- en regelgeving varieert sterk:

- De Stichting is onderhevig aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en verslaggevingstandaarden (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben het voldoen aan deze wet- en regelgeving vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor de relevante elementen in de jaarrekening.
- Daarnaast is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben het Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

De Nederlandse controlestandaarden beperken onze controlewerkzaamheden met betrekking tot het identificeren van het niet voldoen aan wet- en regelgeving met een indirecte invloed tot het bevragen van het bestuur en inspectie van correspondentie met toezichthoudende instanties alsmede andere juridische correspondentie. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot het identificeren van gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving anders dan wat reeds door de Stichting is geïdentificeerd.

De impact van bekende gevallen of vermoedens van niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben wij geadresseerd in de controlewerkzaamheden met betrekking tot de relevante elementen zoals verantwoord in de jaarrekening.

KPMG Accountants N.V. is ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263631. Het is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative („KPMG International“), een Zwitserse entiteit.

De uitgevoerde werkzaamheden inzake het adresseren van het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving hebben niet geleid tot het identificeren van een kernpunt in onze controleverklaring.

Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch onderzoek naar het voldoen aan wet- en regelgeving. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening en voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Indien de gevolgen voor de jaarrekening van het niet voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) minder direct van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkst waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van beleggingen van Collectiviteitskring 1 en Pensioenkring Arcadis

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Collectiviteitskringen. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Uit noot 3.2.11.1 (Collectiviteitskring 1) en noot 3.3.11.1 (Pensioenkring Arcadis) blijkt dat de waardering van de beleggingen hoofdzakelijk is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen. De waardering van de beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van het fonds.

Wij schatten het risico op een materiële fout in de waardering van de beleggingen lager in, mede omdat schattingsonzekerheid niet aanwezig is op de datum van deze controleverklaring.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

De accountant van Kas Bank N.V. heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensbeheerrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33262663, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ("KPMG International"), een Zekero-entiteit.

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de collectiviteitkringen en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen en kostenniveaus worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting in noot 3.2.13 (Collectiviteitkring 1) en noot 3.3.13 (Pensioenkring Arcadis) en in de waarderingsgrondslagen in noot per 3.2.4 e.v. (Collectiviteitkring 1) en noot 3.3.5 e.v. (Pensioenkring Arcadis) en de veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In noot 3.2.15 (Collectiviteitkring 1) en noot 3.3.15 (Pensioenkring Arcadis) (risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaringen van Collectiviteitkring 1 en Pensioenkring Arcadis zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Wij hebben in onze werkzaamheden rondom de collectieve waardeoverdrachten ons gericht op het overdrachtsbestand met aanspraken en rechten enerzijds en de berekening van de waarde van de overgenomen pensioenverplichtingen en de daarbij behorende koopsom anderzijds. Bij de uitvoering van deze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van de onafhankelijke accountant van het overdragend pensioenfonds, die zijn werkzaamheden en bevindingen op het overdrachtsbestand heeft uitgevoerd en gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd en vastgesteld dat de beginstand op een juiste wijze is verwerkt in de administratie.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 3326563, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative („KPMG International”), een Zwitserse entiteit.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33205531, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative („KPMG International“), een Zwitserse entiteit.

controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 15 juni 2020

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33205555, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ("KPMG International"), een Zwitserse entiteit.

5 Bijlage Personalia

Bestuur

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Nevenfuncties
José Suarez Menendez	Voorzitter	2	31-12-2023	• Directeur bestuursbureau BPF Wonen • Bestuurslid BPF Reiswerk
André van Vliet	Secretaris	2	31-12-2023	• Bestuurslid Stichting Pensioenfonds ABP • Bestuurslid Stichting Pensioenfonds Hoogovens • Bestuurslid Van Ravesteyn Fonds • Lid raad van commissarissen woningcorporatie Havensteder
Mila Hoekstra	Bestuurslid	1	31-12-2020	• Voorzitter raad van toezicht Bedrijfstakpensioenfonds Koopvaardij • Voorzitter raad van toezicht Pensioenfonds Heineken • Lid raad van toezicht Pensioenfonds TNO • Lid raad van toezicht Pensioenfonds DSM

Raad van Toezicht

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Nevenfuncties
Gérard Aben	Voorzitter	2	30-09-2023	• Voorzitter bestuur BPF Horeca & Catering • Bestuurslid stichting Infinity • Voorzitter Stichting talentontwikkeling U.Z.S.C.
Piet Molenaar	Lid	1	30-09-2020	• Bestuurslid PNO Media • Bestuurslid SP Lloyds's Register Nederland • Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Pensioenfonds Notariaat • Adviseur BC SP Allianz Nederland Groep • Voorzitter BC Roba pensioenfonds • Adviseur BC RABO PGGM PPI • Adviseur BC Monuta Verzekeringen • Commissaris Darwin Depositary Services • Visitatiecommissie SP Kasbank

Naam	Functie	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op	Nevenfuncties
Orpa Bisschop	Lid	1	30-09-2021	• Directeur Blue Sky Group • Lid raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds PGB • Adviseur risicocommissie Stichting Pensioenfonds PNO • Lid auditcommissie Pensioenfonds Banden en Wielen • Lid uitvoeringsraad Pensioenfederatie

Directie Bestuursbureau

Naam	Functie	Nevenfuncties
Francis van Bergenhenegouwen	Directeur	• Vice-voorzitter stichting pensioenfonds Unirobe meeus Groep • Lid raad van toezicht nu' 91 • Bestuurslid Stichting Welzijn Castricum

Belanghebbendenorgaan Collectiviteitkring 1

Naam	Functie/ geleding	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op
Daan van Baarsen	Vicevoorzitter en lid namens werkgevers	1	01-01-2021
Guy van Doremalen	Lid namens werkgevers	1	01-01-2021
Niels Freese	Voorzitter en lid namens deelnemers	1	31-12-2019
Bas van Tilborg	Lid namens deelnemers	1	01-01-2021

Belanghebbendenorgaan Pensioenkring Arcadis

Naam	Functie/ geleding	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op
Breun Breunissen	Voorzitter en lid namens pensioengerechtigden	1	01-07-2022

Naam	Functie/ geleding	Aantal termijnen	Huidige termijn eindigt op
Gert Kroon	Lid namens werkgever	1	01-07-2020
Bram Mommers	Vicevoorzitter en lid namens deelnemers	1	01-07-2020
Fer Saelman	Plaatsvervangend lid namens pensioengerechtigden	1	01-07-2021
Marcel Stuart	Lid namens de werkgever	1	01-07-2021
Gabe van Wijk	Lid namens deelnemers	1	01-07-2022

Sleutelfunctiehouder Interne Audit

De heer J.W. Herder RA CPE, bestuursbureau Het nederlandse pensioenfonds, te Badhoevedorp

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer

De heer drs. B. Hulshof CIPP/ CIPM, bestuursbureau Het nederlandse pensioenfonds, te Badhoevedorp

Certificerend actuaris/ Sleutelfunctiehouder Actuariaal

De heer R. Kruijff AAG, Towers Watson, te Apeldoorn

Actuarieel Adviseur

De heer S. Keijmel AAG, Mercer, te Rotterdam (tot en met 31 maart 2019)
De heer R. Sprenkels AAG, Sprenkels en Verschuren B.V. te Amsterdam (vanaf 1 april 2019)

Compliance officer

De heer mr. drs. R. Ory RMFI, bestuursbureau Het nederlandse pensioenfonds, te Badhoevedorp

Externe onafhankelijk accountant

De heer J.C. van Kleef RA, KPMG Accountants N.V., te Utrecht

6 Bijlage Rapportagenormen Code Pensioenfondsen

Conform de aanbevelingen van de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen (MCPF) rapporteren we hieronder over 8 normen (van de 65) die altijd om een toelichting vragen, de zogenoemde "rapportagenormen".

De Code Pensioenfondsen kent acht normen (van de 65) die altijd om een toelichting vragen, de zogenoemde "rapportagenormen". Hieronder is een tabel opgenomen met daarin verwijzingen naar de vindplaatsen van deze normen in het jaarverslag. Het gaat om de volgende normen: 5, 31, 33, 47, 58, 62, 64 en 65.

Norm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats in dit jaarverslag
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur rapporteert over het beleid in paragraaf 2.1, over • Uitbesteding in 2.1.5 • Vermogensbeheer in 2.1.8 • Communicatie in 2.1.11 • Wet- en Regelgeving in 2.1.12. Per kring wordt het kringbeleid toegelicht: • Pensioenbeleid in 2.3.2 en 2.5.2 • Beleggingsbeleid in 2.3.5 en 2.5.5 De risico's worden toegelicht: • Integraal Risicomanagement in 2.1.9 • Risicomanagement van CK1 in 2.3.7 • Risicomanagement van PKA in 2.5.7
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden in paragraaf 2.1.3 'Het bestuur', in paragraaf 2.1.4 'Raad van toezicht' en in paragraaf 2.1.10 'Governance & Compliance' onder Thema 5, Zorgvuldig Benoemen. In paragrafen 2.3.1 en 2.5.1 komen de belanghebbendenorganen van CK1 en PKA aan de orde.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Deels	Het bestuur rapporteert de samenstelling van bestuur en BO's in paragrafen 2.1.3, 2.3.1 en 2.5.1. Daar komt ook (de bevordering van) diversiteit aan bod. Nog niet alle BO's voldoen op dit moment aan de norm.

Norm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats in dit jaarverslag
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De raad van toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht in paragraaf 2.2.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In paragraaf 2.1.2 onder 'Missie, visie en strategie' beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht de overwegingen omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen toe, eerst het algemeen beleid in paragraaf 2.1.8 en dan de invulling per kring in paragrafen 2.3.5 en 2.5.5, telkens onder 'Maatschappelijk Verantwoord Beleggen'. Het MVB-beleid is gepubliceerd op de website.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In paragraaf 2.1.10 onder 'Gedragscode' rapporteert het bestuur over de naleving van de interne gedragscode en onder 'Werkwijze bestuur' en 'Geschiktheidsbevordering en zelfevaluatie' over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In paragraaf 2.1.3 onder 'Klachten en geschillencommissie' rapporteert het bestuur over de behandeling van klachten en geschillen. In 2019 waren er geen klachten of geschillen. De klachten- en geschillenregeling is gepubliceerd op de website.

het
nederlandse
pensioen
fonds

